MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 213

HOWARD PHILLIPS LOVECRAFT

DELİLİĞİN DAĞLARINDA

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
AYŞE DENİZ HAKYEMEZ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5840

H.P. Lovecraft
DELİLİĞİN DAĞLARINDA

ÖZGÜN ADI
AT THE MOUNTAINS OF MADNESS

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2022
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
BARIŞ ZEREN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
COŞKUN AK

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM HAZİRAN 2023, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-459-4

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1
Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: AYŞE DENİZ HAKYEMEZ

Ayşe Deniz Hakyemez (1975): Boğaziçi Üniversitesi Mütercim-tercümanlık mezunu, İstanbul Üniversitesi'nde felsefe doktorası yaptı. Çeşitli dergilerde edebiyat eleştirisi metinleri ve öyküler çevirdi. Jonathan Swift, Edgar Allan Poe, Mary Wollstonecraft, Nadine Gordimer, Noam Chomsky'nin de bulunduğu pek çok yazar ve düşünürden kitap çevirileri yayımlandı. Halen çevirilerinin yanı sıra üniversitede tarih, felsefe ve edebiyat dersleri vermekte ve bu alanlarda yazılar kaleme almaktadır.

Modern
Klasikler
Dizisi - 213

H.P. Lovecraft

Deliliğin Dağlarında

İngilizce aslından
çeviren: Ayşe Deniz Hakyemez

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

1. Bölüm

ARTIK her şeyi anlatmaktan başka çare kalmadı çünkü bilim insanları kendilerine geçerli nedenler sunmadığım sürece uyarılarımı dinlemeyi reddediyorlar. Antarktika'ya planlanan sefere –fosil avcılığına, kadim buzullarda sondaj ve eritme çalışmalarına– karşı çıkmamın nedenlerini isteyerek açıklıyor değilim. Üstelik uyarılarımın boş yere olabileceğini pekâlâ biliyorum; bu beni daha da gönülsüz yapıyor.

Anlatacağım gerçeklerin pek çoğunun kuşkuyla karşılanması kaçınılmaz; öte yandan, başımıza gelenleri akıldışı ve inanılmaz bulunacak diye aktarmaktan çekinirsem geriye anlatacak hiçbir şey kalmaz. Bugüne dek kimseyle paylaşmadığım, hem havadan hem yerden çekilmiş fotoğraflar söyleyeceklerimin kanıtıdır; hepsi, bakanın aklından çıkaramayacağı denli net ve kan dondurucu. Gene de günümüzde fotoğraflarla ne denli kurnazca oynanabildiği aşikâr; bu yüzden pek çoklarını ikna edemeyecekler. Elle çizimlerse elbette düzmece oldukları gerekçesiyle alay konusu olacak. Bugüne dek görülmemiş teknikleri de cabası; eminim, resim uzmanları bunları inanılmaz çarpıcı bulup incelemek isteyecektir.

Nihayetinde, sizlere sunacaklarımın tüyler ürpertici inandırıcılığını teslim edecek, bunları bugüne dek karan-

lıkta kalmış kimi kadim mitlerde anlatılanlar ışığında değerlendirebilecek ölçüde bağımsız düşünebilen, öte yandan meraklı dünyayı bu delilik dağlarına aceleci ve gözü kara bir seferden alıkoyacak nüfuza sahip az sayıdaki bilim öncüsünün aklına ve yargısına güvenmeliyim. İnsanların hayal gücünü dahi zorlayacak, son derece tartışmalı bu gibi konularda, küçük bir üniversitede çalışan ben ve çalışma arkadaşlarım gibi adı sanı duyulmamış kişilerin sözünün dinlenmesi maalesef pek olacak iş değil.

Aleyhimize olan bir başka etken de, tartışma konusu alanların tam anlamıyla uzmanı olmayışımız. Miskatonic Üniversitesi keşif seferinin benim gibi bir jeoloğa verilme nedeni Antarktika kıtasının çeşitli bölgelerinde derin seviyeden kaya ve toprak örnekleri toplanması gereğiydi; mühendislik bölümümüzden Profesör Frank H. Pabodie'nin geliştirdiği harika delgi işimi çok kolaylaştıracaktı. Bunun dışında hiçbir alanda öncü olma gibi bir niyetim yoktu, ama bu yeni makineyi önceden belirlenmiş güzergâhımız üzerindeki farklı noktalarda kullanınca, alışageldik toplama yöntemleriyle ulaşılamayan örnekleri gün ışığına çıkarabileceğimizi yürekten umuyordum.

Kamuoyunun da raporlarımızdan bildiği üzere, Pabodie'nin delgisi hafifliği, taşınabilirliği, alışılmış artezyen delgi ilkesini küçük dairevi kaya delgisi ilkesiyle birleştirmiş olması açısından eşsiz ve devrimciydi; bu son özellik sayesinde değişik sertlikteki katmanları kırabilecektik. Çelik uç, mafsallı borular, benzin motoru, katlanabilir ahşap kuyu iskelesi, dinamitleme takımı, kablolar, toprak burgu, üç yüz metreye kadar sondaj çukurları için sökülüp takılabilir on üç santim çaplı borular ve diğer tüm parçalar yedi köpekli üç kızakla bile taşınabiliyordu. Bunu metal aletlerin çoğunun yapıldığı harika alüminyum alaşımına borçluyduk. Antarktika platosunun gerektirdiği yüksek irtifalarda uçmak için özel tasarlanmış

dört büyük Dornier uçağı, gene Pabodie'nin icadı olan yakıt ısıtıcı ve yüksek hızlı marş motorunun da desteğiyle, tüm ekibi büyük buzulların başladığı noktadaki üssümüzden alıp buzulların arasındaki çeşitli uygun alanlara taşıyabilecekti; sonrasında ilerlememizi sağlayacak yeterli sayıda köpeğimiz vardı.

Bir Antarktika mevsimi boyunca –hatta kesinlikle gerekli olursa daha uzun bir sürede– yapabileceğimiz kadar geniş bir alanda araştırma yapmayı, özellikle Ross Denizi'nin güneyinde bulunan dağ sırası ile platoya, Shackleton, Amundsen, Scott ve Byrd'ın çeşitli ölçülerde keşiflerde bulunduğu bölgelere odaklanmayı planladık. Kamp yerimizi sıklıkla değiştirecek ve uçak sayesinde jeolojik açıdan farklı bölgeleri inceleyebilecektik; böylelikle –özellikle o güne dek pek az örnek çıkarılabilmiş Prekambriyen katmandan– bol miktarda materyali gün yüzüne çıkarmayı umut ediyorduk. Ayrıca, daha üst katmanlardaki fosilli kayalardan da mümkün olduğunca çok çeşit toplamak istiyorduk, çünkü bu kasvetli buz ve ölüm diyarındaki ilkel yaşamın tarihi, dünyanın geçmişine ilişkin bilgilerimizin gelişmesi açısından son derece önemliydi. Antarktika kıtasının bir zamanlar ılıman, hatta tropikal bir iklimi olduğu, o zamanların zengin bitki ve hayvan örtüsünden geriye yalnızca likenlerin, deniz canlılarının, örümceklerin ve kuzey kıyısındaki penguenlerin kaldığı genel olarak biliniyordu. İşte bu bilgileri çeşitlendirmeyi ve derinleştirmeyi, daha kesin bilgilere ulaşmayı umuyorduk. Basit bir sondajda fosil izine rastlayacak olursak, patlayıcılarla yarığı genişletecek, uygun boyut ve durumda örnekler alabilecektik.

Derinliği üstteki toprak ve kayanın izin vermesi ölçüsünde değişecek sondajlarımızı ancak görece ya da tamamıyla buzsuz yüzeylerde, yani bayırlar ya da sırtlarda yapacaktık, çünkü daha alçak katmanların üzeri iki-üç

kilometre buzla kaplıydı. Böyle kalın buzulları delmeye çalışmak çok fazla zaman alırdı, neyse ki Pabodie sondajla açılan çukurlara bakır elektrot kümeleri yerleştirip çevresindeki buzu benzinle çalışan bir dinamonun sağlayacağı akımla eritmeyi önermişti. Antarktika'dan dönüşümüzden bu yana aleyhte uyarılarıma rağmen yapılması planlanan Starkweather-Moore keşif seferinde kullanmayı düşündükleri yöntem de kendi seferimizde bir denemeden öte kullanma fırsatı bulamadığımız bu yöntemdir.

Kamuoyu Miskatonic Seferi'nden *Arkham Advertiser* ve *Associated Press*'e gönderdiğimiz telsiz mesajları ve daha sonra Pabodie ile benim yazdığımız makaleler aracılığıyla haberdar oldu. Üniversiteden dört kişiydik –Pabodie; Biyoloji Bölümü'nden Lake; Fizik Bölümü'nden, aynı zamanda meteorolog da olan Atwood ve jeolojiyi temsilen, ayrıca en azından kâğıt üzerinde grubun lideri sıfatını taşıyan ben– ayrıca, on altı yardımcımız vardı: Miskatonic'ten yedi lisansüstü öğrencisi ile dokuz yetenekli teknisyen. Bu on altı yardımcıdan on ikisinin pilotluk lisansı vardı; ikisi dışında hepsi yetkin telsiz operatörüydü. Sekizi pusula ve sekstantla yol bulabilirdi; Pabodie, Atwood ve ben de öyle. Tüm bunlara ek olarak elbette bir de, iki gemimizin –bunlar eskiden balina avında kullanılan, şimdi buzullardaki koşullara uygun olarak güçlendirilmiş, yedek buhar gücüyle donatılmış ahşap gemilerdi– mürettebatını saymalıyız.

Sefer masraflarını birkaç özel bağışla birlikte Nathaniel Derby Pickman Vakfı karşılıyordu; dolayısıyla, şatafatlı tanıtım ve gösterilere gerek duymadan hazırlıklarımızı en ince ayrıntısına kadar tamamlayabildik. Köpekler, kızaklar, makineler, kamp malzemesi ve beş uçağımızın demonte parçaları Boston'a getirildi, orada gemilere yüklendi. Özel amacımız için mükemmel bir şekilde donanmıştık; malzeme, ilaçlar, ulaşım, kamp kurma konularında, yakın

tarihte sıradışı başarılara imza atmış öncüllerimizin deneyimlerinden faydalanmıştık. Seferimizi dünyanın meraklı gözlerinden büyük ölçüde saklayabilmemizi sağlayan da bu öncüllerimizin sayısı ve şanı olmuştu.

Gazetelerin de yazdığı gibi, 2 Eylül 1930'da Boston Limanı'ndan yola çıktık; kıyı boyunca acele etmeden inerek Panama Kanalı'ndan geçtik, Samoa'da ve son ihtiyaçlarımızı tedarik ettiğimiz Tasmanya, Hobart'ta molalar verdik. Ekibimizden kimse daha önce kutup bölgelerine gitmemişti; bu nedenle ikisi de eskiden Antarktika sularında balina avcılığı yapmış deneyimli gemi kaptanlarımıza –*Arkham* adlı brike* kaptanlık eden J.B. Douglas ile *Miskatonic* adlı barkaya kaptanlık eden Georg Thorfinnssen'e– güveniyorduk.

Meskûn dünyayı ardımızda bıraktıkça güneş kuzeyde gitgide alçaldı; her yeni gün, ufkun üzerinde daha uzun süre kalır oldu. 62° güney enlemi civarında ilk buzdağlarını gördük –dikey kenarlarıyla masalara benziyorlardı–, 20 Ekim'de eski usul kutlamalarla girdiğimiz kutup dairesine ulaşmadan hemen önce, ilerlememizi epey güçleştiren buzul alana girmiştik. Tropik kuşaktaki uzun yolculuğumuzun hemen sonrasında, buradaki hızla düşen ısı beni çok zorluyordu, ama kendimi karşımıza çıkacak daha zorlu durumlara hazırlamaya çalıştım. Pek çok kez büyüleyici atmosfer olayları beni derinden etkiledi; son derece canlı ve çarpıcı seraplar gördüm –ilk kez serap görüyordum– gökyüzünden gelen tuhaf ışık altında, uzaktaki buzdağlarının insanın hayal dahi edemeyeceği kozmik kalelerin mazgallarına dönüşmesini izledim.

Şansımıza, aralarından geçtiğimiz buzullar çok geniş bir alana yayılmadığı gibi çok sık da değildi; 67° güney

* brik: iki direği olan, seren yelkenli, hızlı yol alan, birkaç topu bulunan bir savaş gemisi (ç.n.)

enlemi, 175° doğu boylamında bir kez daha açık denize ulaştık. 26 Ekim sabahında güneyde karanın güçlü ışıltısını gördük; öğlene varmadan, önümüzde birden yükselerek tüm görüş alanımızı kaplayacak denli uzayıp giden, azametli, karlarla kaplı bir dağ sırasını seyretmenin heyecanını yaşadık. Sonunda bu büyük gizemli kıtanın ve onun göz kamaştırıcı donmuş ölüm dünyasının bir ileri karakoluna ulaşmıştık. Bu dağlar hiç kuşkusuz Ross'un keşfettiği Admiralty Sıradağları'ydı; şimdi yapmamız gereken Adare Burnu'nun etrafından dolaşıp Viktorya Toprakları'nın doğu kıyısı boyunca ilerlemek, 77° 09' güney enlemindeki Erebus Yanardağı eteklerine, McMurdo Boğazı kıyısındaki kamp yerine varmaktı.

Yolculuğun son ayağı akılda kalıcı, imgelem kışkırtıcıydı. Batıda gizemli, muazzam ve ıssız zirveler uzanıyor, kâh öğle saatlerinin alçak kuzey güneşi kâh gece yarısının ondan da alçak, ufuk çizgisi üzerine yerleşen güney güneşi, puslu kızıl ışıklarını bembeyaz karların, mavimsi buzların ve suların, tüm bunların arasından göz kırpan kara granit parçalarının üzerine döküyordu. Kısa aralıklarda soluklanıp ardından tüm acımasızlığıyla atılan Antarktika rüzgârı çıplak tepelere saldırırken vahşi, yabancı bir ıslığı andırıyordu; notalar geniş bir ses yelpazesinde savrulurken muhtemelen bilinçaltımda gizlenen anıların uzaktan etkisiyle bu ıslıkta bir tuhaflık, hatta bir tekinsizlik seziyordum. Önümde uzanan manzarada bir şeyler bana Nicholas Roerich'in Asya resimlerini, çılgın Arap Abdul Alhazred'in ürpertici *Necronomicon*'unda anlatılan korkunç Leng platosunun sinir bozucu, uğursuz tasvirlerini hatırlatıyordu. Üniversitenin kütüphanesinde bulduğum o tüyler ürpertici kitabı açıp okuduğuma hep pişman olmuştum.

Kasım'ın yedisinde, batımızdaki dağ sırasını en azından bir süreliğine gözden yitirdik ve Franklin Adası'na vardık. Ertesi gün önümüzdeki Ross Adası'nda Erebus ve Terror dağlarının tepelerini ve az ötede uzayıp giden

Parry Dağları'nı seçebilir olduk. Şimdi, doğumuzda büyük buz bariyerinin beyaz çizgisi uzanıyordu; bu heybetli buz kütlesi Quebec'in sarp kayalıkları gibi altmış metre kadar yukarıya dimdik yükseliyor ve güneye doğru yolculuğumuzun sonuna geldiğimizi gösteriyordu. Öğleden sonra McMurdo Boğazı'na girdik, dumanı hâlâ tüten Erebus Dağı'nın korunaklı yamacında kıyıya demirledik. Üç bin sekiz yüz metrelik volkanik cüruflu zirve doğu göğünde yükseliyor, Japonların kutsal Fujiyama çizimlerini anımsatıyordu; hemen arkasında artık sönmüş bir volkan olan üç bin iki yüz yetmiş metrelik Terror Dağı'nın bembeyaz, hayaletimsi gövdesi görünüyordu.

Erebus ara ara göğe duman bulutları salıveriyordu; bu arada lisansüstü öğrencilerinden biri –Danforth adında son derece parlak bir genç– karlı yamaç üzerinde lav benzeri bir şeye işaret ederek 1840'ta keşfedilen bu dağın bu tarihten yedi yıl sonra şu satırları yazan Poe'ya ilham kaynağı olduğundan kuşku duymadığını söyledi:

– Huzursuz, kıpır kıpır lav ırmağı
Yaanek'ten dökülen kükürt akıntıları
En uzak kutup diyarlarında –
İnler, inler ve iner,
*Poyrazın evi Yaanek Dağı'ndan aşağı**

Danforth tam bir tuhaf kitaplar tutkunuydu; Poe üzerine konuşmayı da pek severdi. Poe'nun tek uzun öyküsündeki –okuru hem huzursuz eden hem de onu büyüleyen *Arthur Gordon Pym*'deki– kutup sahneleri benim de ilgimi çekiyordu. Çıplak kıyıda ve ilerisindeki yüksekçe buz bariyerinin üstünde belki yüzlerce gülünç penguen ciyaklayarak kanatlarını çırpıyor, şişman foklar tembelce yüzüyor ya da suyun üzerinde yavaşça sürüklenen buz parçaları üzerine serilmiş yatıyordu.

---

* *Ulalume*, Edgar Allan Poe (1847). (ç.n.)

Dokuzu sabahı, gece yarısını biraz geçe, küçük teknelerle Ross Adası'na güç de olsa çıkabildik; gemilerden kıyıya birer kablo çektik, erzakı ve diğer malzemelerimizi varageleyle kıyıya taşımaya hazırlandık. Antarktika'ya ilk ayak basışımızda hissettiklerimizi kelimelere dökmek zor; Scott ve Shackleton'ın bu keşfe bizden önce çıktığını bilsek de. Yanardağın eteğindeki donmuş kıyıya kurduğumuz kamp geçici kampımız olacaktı; üssümüzde kullanacağımız malzemeyi gemimiz *Arkham*'da bırakmıştık. Sondaj aletlerini, köpekleri, kızakları, çadırları, erzakın bir kısmını, yakıt tankını, deneysel buz eritme donanımını, hem normal hem de havadan çekimler için kullanacağımız fotoğraf makinelerini, uçak parçalarını, ayrıca kıta üzerinde gideceğimiz her yerden *Arkham*'daki ana makineyle –ve uçaklardakilerle– bağlantı kurabileceğimiz telsizlerimizi yanımıza aldık. *Arkham*'daki ana telsiz dünyanın geri kalanıyla iletişimimizi sağlayacaktı; bu sayede *Arkham Advertiser*'ın Massachusetts, Kingston Head'deki güçlü telsiz istasyonuna basın bültenleri gönderebilecektik. Planımız, işimizi tek bir Antarktika yazında tamamlayabilmekti, ama bu mümkün olmazsa, kışı *Arkham*'da geçirecek, *Miskatonic*'i ise bir sonraki yaz için erzak getirsin diye sular donmadan kuzeye yollayacaktık.

Gazetelerin çalışmamızın ilk aşamaları üzerine yazdıklarını yinelememe gerek yok; Erebus Dağı'na çıkışımız, Ross Adası'nda pek çok noktada başarılı mineral kazılarımız, Pabodie'nin aletinin en sert katmanlarda dahi sergilediği görülmemiş hız, küçük buz eriticiyi denememiz, büyük buz bariyerine kızaklarımız ve erzakımızla tehlikeli tırmanışımız, bariyerin tepesine kurduğumuz kampta beş büyük uçağımızı monte edişimiz, hepsi yazıldı. Yirmi beş adam ve elli beş Alaska kızak köpeğinden oluşan kara ekibimizde herkesin sağlığı dört dörtlüktü; elbette henüz zorlayıcı hava sıcaklıklarına ya da fırtınalara maruz kalmamıştık. Hava sıcaklığı eksi on yedi ila eksi yedi arasında değişiyordu; New England kışlarından bu tür havaya

alışıktık. Bariyer üstündeki kampımızın yarı-kalıcı olmasını düşünmüştük; burayı benzin, erzak, dinamit ve diğer malzeme deposu olarak kullanacaktık.

Araştırmamız için gerekli malzemeyi taşımaya dört uçak yetiyordu. Beşinci uçağı ve pilotu gemi mürettebatından iki kişiyle birlikte depo kampımızda bıraktık; böylece, araştırmada kullanacağımız uçaklarımızın hepsini kaybedecek olsak bile bu beşincisiyle *Arkham*'a ulaşabilecektik. Daha sonra, tüm uçakları malzeme taşımak için kullanmadığımız bir zaman, uçaklardan bir ya da ikisini, yaklaşık bir kilometre güneyde, Beardmore Buzulu'nun ardına kuracağımız kalıcı kampa mekik servis olarak kullanabilecektik. Buraya bizden önce gelen hemen herkes platodan aşağıya doğru esen rüzgârın ve fırtınaların kasıp kavurucu gücünü ürkütücü bir şekilde anlatmış olsa da, maliyet ve verimlilik hesabı yapıp ara üsler kurmama kararı almıştık.

Ekibimizin 21 Kasım'daki o dört saatlik ve molasız, nefes kesici uçuşu raporlara geçti. Göz kamaştırıcı buz sahanlığı üzerinde uçarken batıda yükselen muazzam zirveleri izledik; motorlarımızın sesine dipsiz bir sessizlik eşlik etti. Rüzgâr bize korktuğumuz kadar büyük bir sorun çıkarmadı; içine girdiğimiz koyu sisten de telsiz pusulası yardımıyla çıkmayı başardık. 83° ve 84° enlemlerinde önümüzde devasa bir yükselti belirdiğinde dünyanın en büyük vadi buzulu olan Beardmore Buzulu'na vardığımızı anladık; burada donmuş deniz yerini çatık kaşlı, dağlık bir kıyı şeridine bırakıyordu. Sonunda güneyin en uç noktasındaki beyaz, kadim ölüm diyarına gerçekten giriyorduk. Bunun önemini kavrarken önümüzde, doğuda neredeyse dört bin beş yüz metrelik heybetli Nansen Dağı'nın zirvesinin yükseldiğini gördük.

86° 7' enlemi, 174° 23' doğu boylamındaki buzulun tepesinde güney kampımızı başarıyla kurmamız, kızaklarımızla ya da kısa mesafe uçak yolculuklarımızla ulaştığımız çeşitli noktalarda şaşılacak bir hız ve verimle yürüttüğü-

müz sondajlarla patlamalar bugün tarihe geçmiş durumda; Pabodie'yle iki lisansüstü öğrencisinin –Gedney ile Carroll'ın– 13-15 Aralık tarihleri arasında Nansen Dağı'na çetin ama muzaffer tırmanışı da öyle. Deniz seviyesinden iki bin beş yüz metre yükseklikteydik; deneysel kazılarımızda kimi yerlerde kar ve buz tabakasının hemen üç buçuk metre altında sert zemine rastlayınca küçük eritme aletinden çokça faydalandık. Burgularımız ve dinamitlerimiz sayesinde, daha önce hiçbir araştırmacının ulaşmayı dahi düşünemeyeceği mineral örnekleri toplayabildik. Bu yolla ulaşabildiğimiz Prekambriyen granitleri ve Beacon kumtaşları, bu platonun kıtanın batıya uzanan büyük kısmıyla homojen olduğuna, Güney Amerika'nın altına denk gelen doğu kısımlarından ise farklılık gösterdiğine ilişkin kanımızı doğruladı — o zamanlar doğu tarafının, Ross ve Weddell denizlerindeki donmuş bağlantı noktasında büyük parçadan ayrılmış olan ikinci, daha küçük bir kıta olduğunu düşünüyorduk; Byrd ise bu varsayımımıza oldum olası karşı çıkmıştı.

Kazıda çıkarıldıktan sonra dinamitlenen ve yontulan bazı kumtaşlarında son derece ilginç fosil izlerine ve kırıntılarına rastladık; özellikle eğreltiotları, yosunlar, trilobitler, deniz laleleri, yumuşakçaya benzeyen lingulalar ve karındanbacaklılar türünden yumuşakçalar — bunların hepsi bölgenin kadim tarihine ilişkin öğreneceklerimiz açısından büyük önemdeydi. Bunların dışında bir de açtığımız derin yarıkların birinden üç parçalık bir kayrak üzerinde tuhaf, çapı en geniş yerinde otuz santimi bulan üçgenimsi, oluklu bir iz çıkardık. Lake parçaları birleştirmeyi başardı. Parçaları çıkardığımız yarık, batıda, Kraliçe Alexandra Sıradağları'na yakın bir noktadaydı. Lake bir biyolog olarak bu eşi görülmemiş izi, son derece çarpıcı ve şaşırtıcı bulmuştu; bir jeolog olarak benim gözümdeyse bu, tortul kayalarda pekâlâ görülebilen dalgalanma izlerine benziyordu. Kayrak dediğimiz, tortul kaya tabakasının sıkışmasıyla oluşan metamorfik bir

oluşum olduğundan, basınç da oluşabilecek herhangi bir izin şeklini değiştirebileceğinden, oluklu izin bu denli şaşkınlık ve merak uyandırmasına bir anlam verememiştim.

6 Ocak 1931'de Lake, Pabodie, Danforth, diğer altı öğrenci ve ben iki büyük uçakla kutbun üstünden uçarken yükseklerde aniden şiddetlenen rüzgârla alçalmak zorunda kaldık; şanslıydık, rüzgâr fırtınaya dönüşmedi. Gazetelerin de yazdığı gibi bu, gözlem uçuşlarımızdan biriydi; bundan önceki gözlem uçuşlarında daha önceki araştırmacıların ulaşamadıkları alanların topografik özelliklerini çıkarmaya çalışmış, ancak çok da başarılı olamamıştık. Öte yandan, bu uçuşlar daha önce deniz yolculuğumuzda da kısa örneklerini deneyimlediğimiz o fantastik, aldatıcı ve imgelem kamçılayıcı kutup seraplarından bile daha harikalarını deneyimlememizi sağlamıştı. Uzak dağlar gökyüzünde süzülen büyülü kentler gibi görünüyor; çevremizi saran bembeyaz âlem alçak öğle güneşinin tılsımlı ışıklarıyla, Dunsany'nin kışkırtıcı kalemine yaraşır düşlerden çıkma altın, gümüş, kızıl diyarlara dönüşüyordu. Bulutlu günlerde karla kaplı yeryüzü ile gökler, gizemli, yanardöner bir boşlukta birbirine karışarak ufuk çizgisini yuttuğundan, uçmamız çok güçleşiyordu.

Sonunda, başlangıçta planladığımız gibi dört keşif uçağıyla sekiz yüz kilometre doğuya gidip o zamanlar yanlışlıkla küçük kıta dediğimiz parça üzerinde ikinci bir üs kurmaya karar verdik. Oradan toplayacağımız örnekler karşılaştırmalar yapabilmemiz açısından faydalı olacaktı. Sağlıktan yana hiç sorun yaşamamıştık — limon suyu tuzlanmış ve konserve yiyecekleri iyi dengeliyordu, sıcaklık artık çoğunlukla sıfırın üstünde olduğundan en kalın kürklerimizi giyme gereği duymuyorduk. Yazın ortasına gelmiştik; hızlı ve özenli çalışırsak işimizi Mart'a kadar bitirebilecek ve Antarktika kışının sonu gelmez gecesini deneyimlemeden dönebilecektik. Batıdan gelen yırtıcı fırtınalara maruz kaldığımız oldu, ama önemli kamp yapılarını karla sağlamlaştırarak, bir de becerikli Atwood'un

kalın kardan yaptığı rüzgârkıranlar ve iptidai uçak sığınakları sayesinde bunları hasarsız atlatabildik. Şansımızın ve tüm işlerimizin bu denli iyi gitmesinde handiyse tekinsiz bir yan vardı.

Dış dünya, elbette, programımızı biliyordu; Lake'in yeni kampa geçmeden önce batıya –daha doğrusu kuzeybatıya– gitmemiz konusundaki tuhaf ısrarından da haberdardılar. Çok açıktı ki Lake kafayı şu üçgenimsi oluklu ize takmıştı; izin yapısıyla ait olduğu jeolojik çağ arasındaki çelişki onun merakını kamçılıyor, onu çıkardığımız yerin batısında daha fazla kazı yapma fikrine sabitlenmiş görünüyordu. Çıkardığımızın, şimdiye dek bilinmeyen, hatta bildiğimiz sınıflara da sokulamayacak, ileri seviyede evrimleşmiş büyük bir organizmanın izi olduğu düşüncesini aklından çıkarıp atamıyordu. Oluklu kaya çok eski bir tarihtendi –Kambriyen, hatta belki Prekambriyen dönemindendi– bu tarihte ileri seviyede evrimleşmiş bir varlık bulunması ihtimal dahilinde değildi; bu dönemde yaşamdan söz edebileceksek, bunlar ancak tekhücreliler ya da en fazlasından trilobitler olabilirdi. Üzerindeki tuhaf iziyle bu kaya parçaları beş yüz milyon ila bir milyar yıl öncesine ait olmalıydı.

2. Bölüm

KAMUOYU Lake'in kuzeybatıya, hiçbir insanın ayağını basmadığı, hiçbir imgelemin ulaşmadığı bölgelere yolculuğunun başlaması haberini bence büyük ilgiyle karşıladı; oysa bültenlerimizde onun biyoloji ve jeoloji alanlarında devrim yapacağına ilişkin çılgın umutlarından bahsetmemiştik bile. Lake'in Pabodie ve beş adam ile çıktığı, Ocak ayının 11'inden 18'ine kadar süren kızak ve sondaj macerası –basınç sırtlarının birinden geçerken iki köpek kaybetmeleriyle gölgelense de– bol miktarda Arkeen kayrak örneği çıkarılmasını sağladı; bu çok eski katmandaki çarpıcı fosil bolluğu benim bile çok ilgimi çekmişti. Kayrağın Prekambriyen döneminden olduğuna kuşku yoktu; bu dönemden herhangi bir yaşam formunun kayada iz bırakması kendi başına şaşırtıcıydı. Gene de, izler çok ilkel yaşam formlarına ait olduğundan ortada çok büyük bir çelişki olduğu söylenemezdi; bu nedenle, Lake'in zamandan kazanmaya çalıştığımız programımıza bir ara görev –dört uçağımızı, bütün ekip üyelerini ve bütün mekanik araç gerecimizi kullanmayı gerektiren bir ara görev– ekleme talebini anlamakta zorlandım. Nihayetinde plana karşı çıkmadım, ama Lake'in jeoloji bilgimden yararlanmak istediğini defalarca söylemesine rağmen bu kuzeybatı seferine katılmamaya karar verdim. Onlar seferdeyken ben

Pabodie ve beş ekip üyesiyle merkez kampta kalacak, doğu yolculuğumuzun planlamasını yapacaktım. Doğu kampına geçebilmemiz için uçaklardan biri McMurdo Boğazı'ndan yakıt taşımaya başlamıştı, ama bu bir süre bekleyebilirdi. Yanımda bir kızak ile dokuz köpek alıkoydum, çünkü bu kadim ve bütünüyle ıssız ölüm dünyasında ulaşım aracından yoksun olmak akıllıca olmazdı.

Herkesin hatırlayacağı üzere, Lake'in bilinmeze açılan ikincil keşif ekibi uçaklardaki kısa dalga telsizlerle kendi bültenlerini iletti; güney üssümüzde ve McMurdo Boğazı'nda bulunan *Arkham* ekipmanı iletilenleri anında alıyor, bunları elli metreye kadar dalga boyuyla dış dünyaya aktarıyordu. Sefer 22 Ocak'ta, sabah dörtte başlamıştı. İlk telsiz mesajlarını da yalnızca iki saat sonra aldık; Lake iniş yaptıklarını, beş yüz metre kadar uzağımızdaki bir noktada küçük ölçekli bir eritme ve sondaj işlemine başlayacaklarını söylüyordu. Bundan altı saat sonra aldığımız ikinci ve heyecan dolu mesajda ise hummalı bir çalışmayla sığ sondaj yapılarak açılan kuyunun patlatıldığı, bulduğumuz ilk şaşırtıcı izlere benzeyen başka izlerle dolu kayrak parçaları çıkarıldığı haberini aldık.

Üç saat sonra şiddetli bir fırtına patlak vermek üzereyken yeniden uçağa bindiklerini öğrendik; başlarına gelebileceklere karşı bir uyarı mesajı gönderdiğimde Lake son çıkardıkları örneklerin her riske değeceğini söyleyerek kestirip attı. Heyecan başını döndürmüştü, beni dinlemeyecekti; tüm seferin başarısını tehlikeye atma pahasına göze aldığı girişimini durdurmak için yapabileceğim hiçbir şey yoktu, ama Lake'in Kraliçe Mary ve Knox Toprakları'ndan iki bin beş yüz kilometre uzaklıkta, fırtınalarla ve akıl sır almaz gizemlerle örülü o tehlikeli ve uğursuz beyazlığın derinliklerine dalması düşüncesi beni iliklerime dek sarsmıştı.

Bir buçuk saat kadar sonra Lake'in hâlâ hareket halindeki uçağından öncekilerden de heyecan dolu bir mesaj

geldi ve bu kez beni seferde ona eşlik etmediğime düpedüz pişman etti:

"Gece 10:05. Havadayız. Kar fırtınasının ardından şimdiye dek hiç görülmemiş yükseklikte bir dağ sırası görüyoruz. Platonun yüksekliği dikkate alınırsa Himalayalar kadar yüksek denebilir. Muhtemel koordinatlar 76° 15' enlemi, 113° 10' doğu boylamı. Dağlar sağda da solda da görüş alanı boyunca uzanıp gidiyor. İki zirvede duman tütüyor gibi görünüyor buradan. Tüm zirveler siyah ve karsız. Sert rüzgâr ilerlemeyi güçleştiriyor."

Alıcıyı kapattığımızda Pabodie'nin, adamların, hepimizin nefesi kesilmişti. Bin yüz kilometre ilerideki bu devasa dağın düşüncesi bile en derin serüven duygularımızı ateşlemişti; şahsen orada olmasak bile seferimizin önemli bir keşfiydi bu ve kutladık. Yarım saat içinde Lake tekrar irtibat kurdu:

"Moulton'un uçağı dağların yamacında bir platoya iniş yapmak zorunda kaldı, yaralanan yok, uçak belki tamir edilebilir. Temel gereksinimleri diğer üç uçağa taşıyıp öyle dönebilir ya da gerekirse biraz daha ileriye gidebiliriz, ama şimdilik ağır bir uçak yolculuğuna gerek yok. Dağlar zihninizde canlandırabileceğiniz her şeyin ötesinde. Keşif için Carroll'ın yükü boşaltılmış uçağına geçiyorum.

"Böyle bir şeyi hayal bile edemezsiniz. En yüksek zirveler on bin metreyi geçiyor olmalı. Everest'i unutun gitsin. Carroll'la yukarı çıktığımızda Atwood teodolit ile rakımı ölçecek. Volkanik zirve meselesinde yanıldım, oluşumlar katmanlı gibi. Muhtemelen başka katmanları da içeren Prekambriyen kayrak bu. Ufuk çizgisinde garip şeyler görünüyor – en yüksek doruklara tutunmuş gibi duran küpler görüyorum. Her şey alçak güneşin kızıl-altın ışığıyla nasıl da parlıyor... Bir düş diya-

rı ya da ayak basılmamış büyülü, yasak bir dünyaya açılan kapı sanki... Burada olsanız da görebilseniz."

Yatma saati gelmiş de olsa telsizi bırakıp uyumak hiçbirimizin aklından dahi geçmedi. Erzak kampıyla *Arkham* da McMurdo Boğazı'nda aynı mesajları dinliyordu; onların durumu da bizimkinden farklı değildi. Kaptan Douglas bizi arayıp bu önemli buluş için hepimizi kutladı; ardından da depodan sorumlu Sherman. Uçaklardan birinin arızalanmasına üzülmüştük elbette, ama tamir etmenin güç olmayacağını umuyorduk. Saat on birde Lake bir kez daha aradı:

"Carroll'la birlikte yüksek zirvelerin yamaçlarındayız. Bu havada çok yüksek zirvelere çıkmayı denemeyeceğiz, sonra bakarız. Bu yükseklikte tırmanmak korkutucu ve zor, ama buna değer. Sıradağlar her yeri kaplıyor, ötesini göremiyoruz. Bu dağlar Himalayalar'dan yüksek, dahası garip. Prekambriyen gibi görünüyor, arada yükselmiş başka katmanlar da var. Volkanizma konusunda hatalıydım. Dağlar görebildiğimiz her yöne göz alabildiğine uzanıyor. Yaklaşık altı bin beş yüz metreden yukarısında kar görünmüyor, rüzgâr uçurmuş olmalı.

"En yüksek dağların yamaçlarında tuhaf oluşumlar var. Büyük ve alçak küp şeklinde, dikdörtgen şeklinde bloklar dimdik iniyorlar ve alçak bir sur gibi bir şey oluşturuyorlar, Roerich'in tablolarında sarp dağlara tutunmuş Asya kaleleri gibi. Uzaktan çok etkileyici görünüyor. Bazılarının yakınına gittik; Carroll yapıların küçük ayrı parçalardan oluştuğunu düşündü, ama muhtemelen sert hava koşullarının etkisiyle öyle parça parça görünüyor. Köşelerin çoğu milyonlarca yıl fırtınaya, iklim değişikliğine maruz kalmış gibi ufalanmış, aşınmış.

"Bazı kısımlarda, özellikle üst kısımlarda kayalar yamaçlardaki katmanlarda gördüklerimizden daha açık renkli, belli

ki kristalin türünden. Yüzeye yakın uçtuğumuzda çok sayıda mağara ağzı görülüyor; bazılarının girişi alışılmadık ölçüde düzgün, handiyse kare ya da yarım daire. Buraya gelip incelemelisiniz. Sanırım zirvelerden birinin tam üstünde şu köşeli sur türü oluşumlardan birini gördüm. Rakım dokuz ila on bin metre arasında değişiyor. Ben altı bin beş yüz metredeyim; ilik donduran türden, şeytani bir soğuk var. Rüzgâr kayaların arasından geçerken, mağaralara girip çıkarken sağır edici bir ıslık sesi çıkarıyor, ama uçuş açısından henüz bir tehlike söz konusu değil."

Lake daha yarım saat kadar anlattı durdu; zirvelerden bazılarına tırmanma niyetinden bahsetti. Uçak işi ayarlanır ayarlanmaz ona katılacağımı, Pabodie'yle birlikte en uygun yakıt planını çıkaracağımızı söyleyerek yanıtladım onu — seferimizdeki değişiklik ışığında stoku nasıl kullanacağımızı yeniden belirlemeliydik. Lake'in sondaj çalışmalarının ve uçak kullanımının, dağların eteğinde kurmak istediği kampa takviye yapılmasını gerektireceği açıktı; belki de bu yaz doğuya gitmekten vazgeçmemiz gerekecekti. Bu hesaplarla Kaptan Douglas'ı arayıp ondan gemiden çıkarabileceği kadar yakıt ve erzakı orada bıraktığımız tek kızak ekibine vermesini istedim. McMunro Boğazı'ndan Lake'in bulunduğu yere doğrudan giden, hiç bilmediğimiz yolu tercih etmemiz gerekecekti.

Lake daha sonra beni arayarak kampı Moulton'un uçağının inmek zorunda kaldığı noktada kurduklarını, tamir işinin bir ölçüde ilerlediğini aktardı. Söylediğine göre, bulundukları yerde buz katmanı oldukça inceydi, buzların arasında yer yer koyu renk toprak görünüyordu; Lake de kızakla başka yerlere girmeden ya da tırmanışlarına başlamadan önce burada birkaç sondaj ve patlatma gerçekleştirecekti. Çevresini saran doğanın tarife sığmaz görkemini, dünyanın bu bilinmez ucunda, tüm görüş alanını kaplayan ve göklere uzanan dağ duvarının sessiz dorukla-

rıyla sarmalanmış olmanın verdiği garip histen bahsetti. Atwood'un teodolit ölçümü en yüksek beş zirveyi dokuz bin ila on bin beş yüz metre arasında saptamıştı. Bölgede rüzgârdan aşınma izleri bulunması Lake'i huzursuz etmişti, çünkü bu, şimdiye dek hiç görmedikleri şiddette fırtınaların habercisi olabilirdi. Kamp, eteklerin birden yükseldiği noktadan sekiz kilometrelik bir mesafedeydi. Acele edip mümkün olduğunca çabuk gelmemiz gerektiğini, bu büyüleyici ama tuhaf bölgedeki işimizi en kısa zamanda bitirmek istediğini söylerken Lake'in sözlerinde neredeyse bilinçaltı bir endişenin izlerini seziyordum — bin yüz kilometrelik buzlu bir boşluğun içinden gelen sözlerdi bunlar. Lake artık dinleneceğini söyledi; gün boyunca hiç durmadan, emsalsiz bir hız ve gayret göstermiş, benzersiz sonuçlar almıştı.

Sabahleyin birbirlerinden çok uzak kamplarda bulunan Lake ve Kaptan Douglas'la üçlü bir telsiz konuşması yaptım. Lake'in uçaklarından birinin gelip beni, Pabodie'yi ve beş adamı, bir de taşıyabileceğimiz kadar yakıtı almasına karar verdik. Yakıtın kalanını nasıl kullanacağımızı doğuya gidip gitmeyeceğimiz kararı belirleyecekti ve bu karar birkaç gün bekleyebilirdi, çünkü Lake'in elinde şimdilik ısınmaya ve sondaja yetecek kadar yakıt vardı. Eninde sonunda eski güney kampımıza stok tedariki yapmamız gerekecekti, ama doğu seferini ertelemek o kampı bir sonraki yaza kadar kullanmayacağımız anlamına gelirdi. Bu arada Lake, McMurdo Boğazı'na doğrudan ulaşabileceğimiz bir yol keşfetmek üzere bir uçak göndermeliydi.

Pabodie'yle birlikte kampı duruma göre kısa ya da uzun vadeli kapamaya hazırlandık. Kışı kutupta geçireceksek, muhtemelen buraya hiç dönmeden, Lake'in üssünden doğrudan *Arkham*'a uçacaktık. Konik çadırlarımızdan bazılarını çoktan sert kar tabakalarıyla güçlendirmiştik; geri kalan çadırları da aynı şekilde güçlendirerek bir Eskimo

köyü oluşturmaya karar verdik. Çadır stokumuz baştan beri zengindi; Lake'in üssünde bize de yetecek kadar çadır olduğunu biliyorduk. Pabodie'yle birlikte bir günlük işimiz kaldığını, gece uyuduktan sonra ertesi sabah kuzeybatıya doğru yola çıkacağımızı telsizle bildirdim.

Bununla birlikte, akşam saat dörtten sonra iyi çalışamadık, çünkü bu saatten itibaren Lake bize en umulmadık ve heyecanlı mesajları göndermeye başladı. Günü iyi başlamamıştı. Uçakla yukarıdan buzlar arasında kendini gösteren kayaları gözlemlediklerinde, uzaktan görünen o muazzam dorukların önemli bir kısmını oluşturan Arkeen katmanının kamp çevresinde bulunmadığını görmüşlerdi. Yüzeyde görünen kayaların çoğu belli ki Jura ve Komançiyen* kumtaşları ile Permiyen ve Triyas şistleriydi; yer yer görülen parlak siyah kayalarsa sert kayraksı kömür gibi duruyordu. Bu gelişmeler, beş yüz milyon yıldan eski örnekler çıkarmayı uman Lake'in canını sıkmıştı. O tuhaf izleri bulduğu Arkeen kayrak katmanına ulaşabilmek için, bulundukları etekten, azametli dağların sarp yamaçlarına uzun bir kızak yolculuğu yapması gerekecekti.

Gene de Lake seferin genel programının parçası olarak yakın çevrede biraz sondaj yapma kararı almıştı. Delgiyi kurup beş adamı sondaj işine vermişti; bu arada geri kalanlar kampı kurmakla ve hasarlı uçağı tamir etmekle uğraşmıştı. İlk örnek alımı için en yakındaki kayayı seçmişlerdi — bu, kampın yaklaşık dört yüz metre ilerisinde bulunan bir kumtaşıydı; sondaj, patlatmaya gerek duymadan kolaylıkla ilerleme kaydetmişti. Ancak bundan üç saat kadar sonra, ilk büyük patlatmanın hemen ardından kazı ekibinin bağırışları duyulmuş, vekaleten işin başında duran genç Gedney kampa koşarak sarsıcı haberleri vermişti.

---

* 1930'lu yıllara kadar Jura ile Kretase dönemleri arasında bulunduğu kabul edilen dönem. Bu tarihten sonra jeolojide dönem sınıflandırmasına dahil edilmemişse de Lovecraft'ın bu tarihten önce yazılan öyküsünde yer almaktadır. (ç.n.)

Bir mağara bulmuşlardı. Sondajın erken aşamalarında kumtaşının altında bir Komançiyen kireçtaşı katmanına rast gelmişlerdi ve bu damarda pek çok fosil vardı: küçük kafadanbacaklılar, mercanlar, denizkestaneleri, spiriferler, hatta yer yer pek muhtemel silisleşmiş süngerler ve deniz omurgalıları kemiğine ait fosil izleri; bu sonuncular da büyük olasılıkla teleostlara, köpekbalıklarına ve ganoidlere aitti. Bunlar seferimizin çıkardığı ilk omurgalı fosilleriydi ve bu açıdan kendi başına önemliydi, ama bunların çıkarılmasından kısa bir süre sonra delginin başı katmanın altındaki boşluğa giriverince kazıcıları bambaşka bir heyecan sarmıştı. Sağlamca bir patlama yeraltının gizemini açığa çıkarmıştı; yitip gitmiş tropik bir dünyanın yeraltı sularının elli milyon yıldan fazla bir zaman önce kireçtaşına oyduğu mağara, bir buçuk metre eninde bir metre boyundaki ağzını açmış, kendini meraklı araştırmacıların bakışlarına sunmuştu.

Boşluk iki, iki buçuk metreden derin değildi ama her yönde uzayıp gidiyordu; dahası, içeride hafif bir taze hava esintisi vardı ki bu da mağaranın daha geniş bir yeraltı sistemine bağlı olduğunu gösteriyordu. Boşluğun tavanı ve tabanı sarkıt ve dikitlerle doluydu; bunlardan bazıları sütun oluşturmuştu: Ama hepsinden önemlisi, yer yer neredeyse yolu tıkayan kabuk ve kemik yığınlarıydı. Eğreltiotu ağaçları ve mantarlarla, Tersiyer sago ve sikas palmiyeleriyle, ilkel kapalı tohumlularıyla dolu Mezozoyik dönem ormanlarından akıp gelmiş bu kabuk ve kemik karışımı, en usta paleontologların dahi bir yıl içinde sayıp sınıflandıramayacağı kadar çok Kretase ve Eosen hayvanının ve ayrıca başka hayvanların kalıntılarından oluşuyordu. Yumuşakçalar, kabuklular, balıklar, amfibiler, sürüngenler, kuşlar ve erken memeliler — küçüğü, büyüğü, bilineni, bilinmeyeni... Gedney'in avazı çıktığı kadar bağırarak kampa koşmasında şaşılacak bir şey yoktu, herkesin elin-

de ne varsa atıp ısırıcı soğuğa dalarak kadim devirlerin yeraltında saklanan gizemlerini görmek için uzun sondaj kulesine doğru koşmasında da.

Lake merakını biraz olsun yatıştırabilince, defterine birkaç satır yazmış ve genç Moulton'dan kampa koşup, yazdığı mesajı telsizle iletmesini istemişti. Keşfi ilk böyle öğrendim. Mesajda erken dönemlere ait kavkıların; ganoid ve zırhlı balık kemiklerinin; labirintodont ve tekodont kalıntılarının; büyük mozazor kafatası parçalarının; dinozor omurgaları ve zırh levhalarının; pterodaktil dişlerinin ve kanat kemiklerinin; ilkel kuş kafataslarının ve paleoterler, çift toynaklılar, erken dönem atları, oreodontlar ve tek toynaklılar gibi eski memelilerin kemiklerinin teşhis edilebildiği söyleniyordu. Mamut, fil, deve, geyik ya da sığır gibi yakın tarihli türlerden hiçbirinin izi yoktu; bu nedenle Lake en yeni izlerin bile Oligosen döneminden kaldığı ve boş katmanın onu bulduğumuzdaki kuru, ölü ve ulaşılmaz halini en az otuz milyon yıl korumuş olduğu sonucuna varmıştı.

Öte yandan, çok erken yaşam formlarının sayısız izi vardı. Ventrikülitler türünden gömülü fosillerin de gösterdiği üzere kireçtaşı oluşumu daha önceki bir döneme değil de kesinlikle Komançiyen döneme ait olsa da, bu boş alandan çıkarılabilen fosiller arasında çok daha eski organizmalara ait olanların –hatta Silüriyen ya da Ordovisyen döneminden tam gelişmemiş balık, yumuşakça ve mercan izlerinin– sayısı şaşırtıcı derecede çoktu. Kaçınılmaz sonuç, dünyanın bu köşesinde üç yüz milyon yıl önceki yaşamla sadece otuz milyon yıl önceki yaşam arasında çarpıcı, eşi görülmemiş bir süreklilik olduğuydu. Bu sürekliliğin ve mağaranın tarihinin, Oligosen döneminden ne kadar eskilere gittiği, şu aşamada ancak tahmin edilmeye çalışılabilirdi. Her halükârda, yaklaşık beş bin yıl önce –yeraltı mağarasının yaşıyla karşılaştırıldığında dün diyebileceği-

miz bir tarihti bu– Pleyistosen döneminde bu korkutucu buzulların her yanı kaplayışı, bu bölgede başka yerlerde olduğundan çok daha uzun süre yaşayabilmiş bu formların hepsinin sonunu getirmişti.

Lake ilk mesajıyla tatmin olmamış, Moulton gelmeden ikinci bir bülten yazdırıp kampa göndermişti. Bunun üzerine Moulton uçaklardan birindeki telsizin başına oturmuş, Lake'in art arda ulaklarla gönderdiği mesajları bana — ve dış dünyaya iletsinler diye *Arkham*'a aktarmıştı. Gazeteleri takip edenler o öğleden sonra kaleme alınan raporun bilim camiasında ne denli büyük bir heyecan dalgası yarattığını anımsayacaktır; o raporlar bunca yıl sonra benim var gücümle hedeflerini değiştirmeye çalıştığım bu Starkweather-Moore Seferi'nin organize edilmesine de vesile oldu. Mesajları sizlere Lake'in gönderdiği sırayla ve üssümüzün telsizcisi McTighe'nin stenografiden çevirdiği şekliyle sunmam uygun olacak:

"Fowler'ın patlatarak aldığımız kumtaşı ve kireçtaşı parçalarında yaptığı buluşun önemi çok büyük. Daha önce çıkardığımız Arkeen kayraktakine benzer, belirgin, üçgenimsi oluklu izler buldu. Bunlar, söz konusu canlının, altı yüz milyon yıl öncesinden Komançiyen dönemine kadar pek az morfolojik değişim geçirdiğini, boyutunun da pek küçülmediğini kanıtlıyor. Tuhaftır, Komançiyen döneminden kalma izler, daha eski izlerle karşılaştırıldığında daha ilkel ve bozuk. Basında bu buluşun önemini vurgulayın. Einstein matematik ve fizik için neyse, bu buluş da biyoloji için o. Sonuçlar önceki bulgularımla aynı yönde ve kanaatimi güçlendiriyor."

"Tahmin ettiğim gibi, yerkürenin, Arkeen dönemi tekhücrelilerinden önce bir ya da birkaç yaşam döngüsüne ev sahipliği yaptığını söyleyebiliriz. Bir milyar yıl önce, daha geç değil, gezegen daha gençken -üstelik bundan kısa zaman öncesine kadar yaşam formları ya da normal protoplazma yapısı için

uygun değilken- evrim geçirmiş ve türlere ayrılmış. Şimdi soru bu gelişmenin ne zaman, nerede ve nasıl gerçekleştiği?"

"Sonraki notlar. Büyük kara ve deniz kertenkelelerinin ve ilkel memelilerin kemiklerini incelerken üzerlerinde dönemin bilinen yırtıcı ve etobur hayvanlarından hiçbirinin yapamayacağı yara izlerine rastladık. İki tür iz var – düz, delip geçen delikler ve kesici aletle açılmış gibi yarıklar. Bir iki örnekte temiz ayrılmış kemikler. Bu çoğu örnekte yok. Kamptan el feneri getirteceğim. Sarkıtları keserek araştırma alanını genişleteceğim."

"Daha sonraki notlar. On beş santim genişliğinde, dört santim kalınlığında tuhaf bir sabuntaşı buldum, bölgede görülen oluşumlara benzemiyor – yeşilimsi, dönemini kestiremiyorum. Tuhaf şekilde pürüzsüz ve düzenlilik sergiliyor. Beş bacağı kırılmış yıldız gibi, bacak aralarında ve ortada küçük yarıklar var. Ortasındaysa küçük, düzgün bir çukur. Neye ait olabileceği ve maruz kaldığı hava koşulları belirsiz. Muhtemel su etkisi. Carroll büyüteçle jeolojik önem arz eden başka izler saptanabileceği kanısında. Üzerinde düzenli örüntüler oluşturan ufak nokta kümeleri var. Köpekler huzursuzlanıyor, sanki bu sabuntaşından nefret ediyorlar. Kokusu var mı, bakmalı. Mills aydınlatma getirince yeraltına ineceğiz, rapor ederim."

"Gece 22:15. Önemli buluş. 21:45'te yeraltında fenerle çalışan Orrendorf ile Watkins ne olduğunu bilemediğimiz, fıçı biçimli devasa bir fosil buldu; bilmediğimiz aşırı büyük bir deniz ışınlısı değilse, muhtemelen bitki. Maden tuzları dokuyu korumuş. Kayış gibi sert ama aynı zamanda şaşırtıcı ölçüde esnek. Uç ve yanlarda kırılmış parçaların izleri var. Bir uçtan diğerine iki metreye yakın, merkezde çap yaklaşık bir metre, uçlarda otuz santim. Beş kabarık ve dikine şeritten oluşan bir fıçı gibi. Şeritlerin tam ortasında, yanlardan ince bitki saplarına benzer parçalar çıkıyor. Şeritlerin arasından da bir şeyler çıkıyor – katlanıp açılabilen ibik ya da kanat gibi. Kanatlar-

dan biri dışında hepsi hasar görmüş; sağlam olan açıldığında iki metre kadar. Kimi mitlerdeki canavarları hatırlatıyor, özellikle *Necronomicon*'da tasvir edilen Yüce Eskiler'i."

"Kanatlar yelpaze gibi açılıyor, tübüler yapıda, zarımsı. Kanat kemiklerinin ucunda minik boşluklar görülüyor. Gövdenin uç kısımları pörsümüş, gövdenin içine ya da oradan kırılan parçanın nasıl olduğuna ilişkin ipucu vermiyor. Kampa döndüğümüzde incelemeli. Bitki mi, hayvan mı, anlayamıyorum. Pek çok özellik müthiş bir ilkelliğe işaret ediyor. Herkesi sarkıt kesme ve örnek toplama işlerine verdim. Hasar almış başka kemikler de bulundu, ama bekleyecekler. Köpekler başımıza dert. Çıkardığımız örneklere tahammül edemiyorlar, onlardan uzak tutmasam muhtemelen parçalayacaklar."

"Gece 23:30. Dikkat dikkat, Dyer, Pabodie, Douglas. Yüksek -hatta en yüksek- önemde. *Arkham* hemen Kingsport Head İstasyonu'na iletmeli. Kayalara iz bırakan, şu garip fıçıvari Arkeen dönemi yaratığı. Mills, Boudreau ve Fowler açtığımız yarığın on iki metre kadar ilerisinde bunlardan on üç tane daha buldu. Yanlarında öncekinden daha küçük, gene yıldız şekilli ama daha az hasarlı, tuhaf, yuvarlak sabuntaşı parçaları var.

"Organik örneklerden sekizi hiç bozulmamış, tüm çıkıntıları, uzuvları yerinde. Hepsini yukarı çıkardık, önce köpekleri uzaklaştırdık. Bunlara hiç tahammülleri yok. Betimlemeleri aktarırken lütfen titizlik gösterin, doğru aktardığınızdan emin olun, gazeteler doğru yazmalı.

"Bu objeler iki buçuk metre uzunluğunda. Beş şeritli fıçı gövde bir metre seksen santim; merkezde çap bir metre, uçlarda çap 30 santim. Koyu gri, esnek ve son derece sağlam. Şeritler arasından aynı renkte iki metrelik zarımsı kanatlar çıkıyor, kapanmış durumdalar. Kanat kemikleri tübüler ya da glandü-

ler, daha açık bir gri rengindeler, kanat uçlarında dar kanallar var. Kanatlar açıldığında uçları tırtıklı. Gövdenin ortasından, her beş dikey şeridin en kabarık noktasından birer kol ya da duyarga çıkıyor, açık gri renkteler ve esnekler, gövdeye yapışmış duruyorlar ama bir metreye kadar açılabiliyorlar. İlkel deniz lalesi kollarına benziyorlar. Kollar on beş santim uzunluktan sonra beş sapa ayrılıyor, saplar da yirminci santimde incecik duyarga ya da bıyıklara ayrılıyor. Her kolda toplam yirmi beş duyarga bulunuyor.

"Gövdenin tepesinde açık gri renkli, küt bir boyun, üzerinde solungaç benzeri oluşumlar var; onun da üstünde sarımsı, beş bacaklı bir denizyıldızı biçiminde, sanıyorum, bir kafa. Bu yıldız baş çeşitli prizmatik renklerde, yedi-sekiz santimlik sillerle* kaplı.

"Kafanın kalın ve dolgun bir yapısı var; bir uçtan diğerine altmış santim kadar; yıldız bacaklarının her birinin ucundan yine yedi-sekiz santimlik sarımsı tüpler çıkıyor, esnek yapılı. Kafanın tam ortasında muhtemelen soluk alıp vermeye yarayan bir yarık görünüyor. Tüplerin ucundaysa yuvarlak uzantılar var, sarımsı bir perdenin ardında camsı, kırmızı irisli bir küre bulunuyor. Göz olmalı bu.

"Denizyıldızı biçimli kafanın bacakları arasından beş adet uzunca kırmızı tüp çıkıyor; uçlarında çapı beş santimi bulan, üzerine bastırılınca açılan torbamsı şişkinlikler var. İçinde sivri, beyaz, diş benzeri şeyler var – muhtemelen ağız bunlar. Tüm bu uzantılar, tüpler, denizyıldızı başın bacakları, hepsi de aşağıya doğru sıkıca toplanmış halde bulundu. Tüplerle yıldız bacakları boyna ve gövdeye neredeyse yapışmış gibi duruyordu. Dokunun böylesine sağlam, sert olmasına rağmen aynı zamanda esnek de olması hayranlık verici.

---

* Sil: Tüye benzer ince uzantılar. (ç.n.)

"Gövdenin alt tarafında üstteki kafaya benzeyen ama işlevi bütünüyle farklı görünen uzuvlar var. Üst taraftaki boyna benzer şişkin, açık gri bir parça görünüyor ama bu kez üzerinde solungaçımsı oluşumlar yok, onun yerine yeşilimsi, yine beş bacaklı denizyıldızı biçimli bir uzuv var.

"Alttaki yıldızın bacakları çok daha uzun, bir metre yirmi santim kadar, güçlü, adaleli; bacakların çapı, başladıkları noktada on sekiz santim, uçlara doğru altı santim. Her bir uçta yeşil, beş damarlı, zarımsı, üçgen bir parça bulunuyor. Bunlar yirmi santim uzunluğunda, on beş santim genişliğinde. Yaşı bir milyar yıldan elli altmış milyon yıla kadar değişen kayalarda iz bırakan da işte bu yüzgeç ya da ayağımsı.

"Alttaki denizyıldızı bacakları arasından da altmış santimlik kırmızı tüpler çıkıyor; çıktıkları yerde yedi buçuk santim çapındalar, uçlarda iki buçuk santim çapına daralıyorlar. Tüplerin ucunda delikler var. Yine tüm bu uzuvlar çok sağlam ama çok da esnek. Ucunda üçgen biçimli yüzgeç ya da ayağımsılar bulunan, bir metre yirmi santimlik bacaklar hiç kuşkusuz suda ya da karada hareket etmek için. Çekip oynatınca çok kaslı oldukları anlaşılıyor. Tüm bu uzantılar gene gövdenin alt tarafına yapışmış bulundu, aynı üst tarafta olduğu gibi.

"Henüz hayvan mı, bitki mi olduğunu söyleyemiyorum, ama bulgular şimdilik hayvana işaret ediyor. Muhtemelen kimi ilkel özelliklerini yitirmemiş, evrimleşmesinin son derece ileri aşamasında bir deniz ışınlısı. Bazı özellikleri açıkça farklı da olsa tüpayaklılara benzerliği su götürmez.

"Muhtemel deniz habitatı düşünüldüğünde kanat yapısı şaşırtıcı ama sualtında harekette kullanılmış olabilir. Dikey simetrik yapı hayvanların ön-arka ayak yapısına değil de, bitkilerin boyuna uzayan yapısına benzerlik gösteriyor. Evrimleşmesi inanılmaz derecede erken tarihli; bugüne dek bilinen en eski Arkeen tekhücreliden fersah fersah eski; kökeni üzerinde tahminde bulunmak şu an olanaksız.

"Hasar görmemiş örnekler kadim mitlerdeki bazı yaratıklara o denli benziyor ki eski çağlarda kutuplar dışında da yaşamış olabileceklerini akla getirmemek imkânsız. Dyer ile Pabodie *Necronomicon*'u okumuşlardı, Clark Ashton Smith'in* bu metinden esinlenerek çizdiği korkunç çizimleri de gördüler; yerküre üzerindeki yaşamı kendilerine eğlence olsun diye ya da yanlışlıkla yarattıklarına inanılan Yüce Eskiler'i hatırlattığımda ne demek istediğimi anlayacaklardır. Metni inceleyenler bu mitsel yaratıkları, çok eski tropik ışınlılardan esinlenen marazi bir imgelemin eseri olarak değerlendirirler. Wilmarth'ın da sözünü ettiği tarih öncesi folkloru düşünün – Cthulhu inanışları gibi.

"Geniş bir araştırma alanı çıkardık ortaya. Eldeki örnekler üzerindeki çökeltiler geç Kretase ya da erken Eosen dönemine işaret ediyor. Üzerlerinde çok büyük dikitler oluşmuş. Bulundukları yerden çıkarmak zor oldu, ama sert, sağlam yapıları hasar görmelerini engelledi. Bu kadar iyi korunmuş olmaları bir mucize, anlaşılan kireçtaşı sayesinde. Çevrede daha fazla bulamadık, ama sonra arama yapacağız. Şimdi işimiz köpekleri kullanmadan bu on dört devasa örneği kampa taşımanın yolunu bulmak; köpekler çıldırmış gibi havlıyor, örneklere yaklaşırlarsa olacakları kestiremiyoruz.

"Dokuz kişi -üçümüz köpekleri kollamak için kaldı- üç kızağı idare etmeyi başardık, rüzgâr fena da olsa. McMurdo Boğazı'yla uçak bağlantısı kurup elimizdekileri göndermeye başlamalıyız. Ama dinlenmeden önce bunlardan birini kesip incelemeliyim. Keşke elimin altında gerçek bir laboratuvar olsa. Dyer batı yolculuğumdan vazgeçirmeye çalıştığı için utanmalı.

"Önce dünyanın en muazzam dağları, şimdi de bu. Bugün bulduklarımız seferimizin en büyük başarısı değilse, nedir bilmiyorum. Bilimde devrim bu! Pabodie, mağaraya girmemizi

---

* Ashton Smith, Lovecraft'ın yakın dostuydu. Lovecraft'a Cthulhu miti konusunda ilham verdiği söylenir. (editörün notu).

sağlayan delgin için seni ne kadar tebrik etsek az. Şimdi, lütfen *Arkham* betimlemeyi tekrar edebilir mi?"

Bu raporu duyduğumuzda Pabodie ile hissettiklerimiz tarif edilemezdi; yol arkadaşlarımızın kapıldığı heyecanın da bizimkinden aşağı kalır yanı yoktu. Vızıldayıp duran alıcıdan dökülen sözlerin en önemlilerini alelacele kâğıda döken McTighe, Lake'in operatörü bağlantıyı keser kesmez steno notlarından metnin tam dökümünü yaptı. Herkes bu çığır açıcı keşfin öneminin farkındaydı. *Arkham*'ın operatörü kendisinden istendiği üzere betimleyici pasajları tekrarlar tekrarlamaz Lake'i arayıp kutladım. Ardından McMurdo Boğazı'ndaki istasyonun deposundan sorumlu Sherman'la *Arkham*'ın kaptanı Douglas'ın kutlamaları geldi. Daha sonra keşif seferinin başı olarak, dış dünyaya iletmeleri için *Arkham*'a yorumlarımı gönderdim. Tüm bu çılgın heyecan içinde dinlenmek elbette aklımın ucundan dahi geçmedi; tek isteğim mümkün olduğunca çabuk Lake'in kampına ulaşmaktı. Dolayısıyla o bizi arayıp fırtınanın patlak vermek üzere olduğunu, uçak yolculuğumuzun gecikeceğini haber verince büyük hayal kırıklığına uğradım.

Gene de, yalnız bir buçuk saat içinde hayal kırıklığım yerini bir kez daha heyecana bıraktı. Lake yeni mesajlar gönderdi çünkü: On dört devasa örneği başarıyla kampa taşımışlardı. Örnekler şaşırtıcı ölçüde ağır olduklarından onları kızakla çekmek zor olmuştu, ama dokuz kişi bu işin altından kalkmışlardı. Adamlardan bazıları şimdi kampa güvenli bir mesafede, köpekleri getirip koyabilecekleri buzdan bir barınak yapıyordu. Biri dışında örneklerin hepsi kampın hemen yanına, sert karın üstüne konmuştu; o birini de Lake kesip inceleme çabasındaydı.

Kesip inceleme işlemi beklenenden daha zor olacak gibi görünüyordu, çünkü yeni kurulan laboratuvar çadırında gaz sobasının verdiği ısıya rağmen, örneğin –ha-

sarsız olanlardan birinin– pek esnek görünen dokusu o kayış gibi sertliğinden hiçbir şey kaybetmemişti. Lake yüzeye zarar vermeden gerekli kesiği nasıl açacağını şaşırmıştı. Doğru, yedi tane daha hasarsız örnek vardı, ama mağaranın sınırsız bir kaynak olduğundan emin olmadıkça, bu sayı hesapsızca örnek harcamaya elverecek bir sayı değildi. Lake de bu yüzden, seçtiği örneği bırakıp gövdesinin her iki ucunda da denizyıldızına benzer uzantılarını kısmen korumuş olmasına rağmen epey kötü ezilmiş, şeritlerinden biri üzerinde boydan boya bir çatlak bulunan bir başka örneği çadıra getirmişti.

Telsizle hemen iletilen sonuçlar gerçekten de akıllara durgunluk vericiydi. Bu alışılmadık dokuyu kesmekte zorlanan aletlerle ince çalışma ya da kesinlik mümkün olmuyordu, ama ulaşılan sınırlı bulgu bile bizleri serseme çevirdi, şaşakalmıştık. Mevcut biyolojinin baştan yazılması gerekecekti, çünkü bilimin tanıdığı hiçbir hücre büyümesinin eseri değildi bu şey. Mineral yenilenmesi neredeyse hiç yoktu; belki kırk milyonluk yaşa rağmen iç organlar bütünlüğünü korumuştu. Kayış gibi, çürümez, bozulmaz, neredeyse yok edilemez doku organizmanın içkin bir özelliğiydi; Paleojen dönemine özgü, bizim tahayyüllerimizin çok ötesinde bir omurgasız evrim döngüsü olduğuna işaret ediyordu. Başlangıçta Lake'in bulabildiği her şey kuruydu, ama çadırdaki ısı çözücü etkisini gösterince Lake de yaratığın yaralı tarafında keskin ve pek kötü kokulu ıslak bir organik maddeye ulaşabilmişti. Kan değildi bu ama belli ki aynı işlevi gören, kıvamlı, koyu yeşil bir sıvıydı. Lake bu sıvıya ulaştığında, otuz yedi köpeğin hepsi kampın yakınında henüz tamamlanmamış barınağa getirilmişti ve bu mesafeden bile hızla yayılan ekşi kokudan huzursuz olmuş, vahşice havlayıp ulumaya başlamışlardı.

Bu inceleme yaratığın kökenlerine ve türüne ilişkin bilgi vermekten ziyade gizemini artırmıştı. Uzuvlara ilişkin

yapılan tahminlerin hepsi doğru çıktı, bu kanıtlara dayanarak, yaratığın hayvan olduğu kolaylıkla söylenebilmeliydi, ama iç inceleme o denli çok bitki özelliği ortaya koymuştu ki Lake tanı koyma konusunda düpedüz umutsuzluğa kapılmıştı. Yaratığın sindirim sistemi ve kan dolaşımı vardı; dışkısını alt tarafındaki denizyıldızı bacaklarının arasından çıkan kırmızı tüplerden boşaltıyordu. İlk bakışta solunum sistemi karbondioksit değil de oksijenle çalışıyormuş gibi görünüyordu; ancak Lake hava depolama odacıklarının ve bir de ana solunum organından, gene bütünüyle gelişmiş en az iki başka solunum sistemine –solungaçlara ve gözeneklere– hava aktarılmasının izlerine rastlamıştı. Yaratık kesinlikle amfibiyendi; soluk almak zorunda olmadığı uzun kış uykularına yatması da ihtimal dahilindeydi. Ana solunum sistemine bağlı ses telleri bulunuyordu, ama bu teller de açıklama getiremedikleri tuhaflıklar sergiliyordu. Heceli konuşma bu organlarla imkân dahilinde görünmüyordu, ama geniş yelpazede ıslıklarla iletişim çok olasıydı. Kas sistemi de neredeyse prematüre bir gelişmişlik sergiliyordu.

Sinir sistemi o denli karmaşık ve gelişmişti ki Lake'in nutku tutulmuştu. Bazı açılardan son derece ilkel ve arkaik olsa da, müthiş gelişmiş bir sinir merkezi ve sistemi olduğu görülüyordu. Beş loblu beyin de hayret edilecek ölçüde ileriydi; yeryüzünde bilinen hiçbir canlıda görülmemiş duyu organları vardı, kafayı saran siller de bunların bir parçasıydı. Bu yaratığın beşten fazla duyusu olması çok muhtemeldi; bu yüzden de hareketleri ya da alışkanlıkları bugüne dek bildiklerimizden yola çıkarak benzeşim yoluyla tahmin edilemezdi. Lake bunun kendi ilkel dünyası içinde –bugünün karıncaları ya da arıları gibi– son derece hassas duyulara, incelikle farklılaşmış işlevler görebilen uzuvlara sahip bir canlı olduğu kanısındaydı. Yaratık sporlu bitkilere, özellikle de eğreltiotugillerinkine benzer

şekilde ürüyordu; kanatların ucunda bulunan spor keseleri belli ki bir tallus* ya da protallus'tan** gelişmişti.

Bu şeye bu aşamada bir isim vermek olacak iş değildi. Işınlılara benziyordu ama daha fazla bir şey olduğu ortadaydı. Kısmen bitkiydi ama hayvanlardaki temel organların dörtte üçüne sahipti. Simetrik yapısı ve başka bazı özellikleri deniz kökenli olduğuna işaret ediyordu ama daha sonra hangi ortamlara uyum sağladığını kestirmek imkânsızdı. Kanatlarının olması kaçınılmaz olarak uçan bir varlık olabileceğini düşündürüyordu. Arkeen kayalara iz bırakmıştı; yeni doğmuş bir dünyada bu denli karmaşık bir evrim geçirebilecek zamanı nasıl bulmuştu? Bu o denli anlaşılmaz bir şeydi ki Lake'e bile, yıldızlardan süzülüp gelmiş, eğlence olsun diye ya da yanlışlıkla dünyada yaşamı başlatmış Yüce Eskiler'e ilişkin kadim mitleri ve Miskatonic'te İngiliz Edebiyatı Bölümü'ndeki bir halkbilimci meslektaşımızın anlattığı, uzaydan gelen kozmik dağ yaratıklarının akıl almaz öykülerini hatırlatmıştı.

Elbette Lake de Prekambriyen dönemi izlerinin, ellerindeki yaratıkların daha az evrimleşmiş atalarınca bırakılmış olabileceğini düşünmüş, ancak daha eski tarihli fosillerde görülen gelişmiş yapısal özellikler nedeniyle bu fazlaca kolaya kaçan teoriyi çabucak bir yana atmıştı. Daha yakın tarihli fosiller daha yüksek bir evrim seviyesine değil, olsa olsa bir gerilemeye işaret ediyordu. Ayak işlevi gören uzuvlar küçülmüştü; tüm morfoloji kabalaşmış ve basitleşmiş izlenimi veriyordu. Dahası, Lake'in incelediği sinirler ve organlar da daha karmaşık formlardan gerileme izleri gösteriyordu. İşlevini yitirmiş ve güdükleşmiş kısımlar şaşırtıcı ölçüde çoktu. Tüm bunlar göz önüne alındığında, ortada çözülmüş pek az şey vardı; Lake de buluntularına

---

* Tallus: Likeni oluşturan yapı veya gövdenin tamamı. Gelişmiş bitkilerdeki tam karşılığı gövde ve yapraklardır. (ç.n.)

** Protallus: Eğreltiotugil sporlarının ilk büyüme aşaması, öncim. (ç.n.)

geçici bir isim bulmada mitolojiye sığınmış ve onları şaka yollu "Yüce Eskiler" diye adlandırmıştı.

Sabaha karşı 2:30'da çalışmaya biraz ara verip dinlenme niyetiyle kesip incelediği organizmanın üstünü bir branda beziyle örtmüş, laboratuvar çadırından çıkmış ve dışarıda duran kesilmemiş örneklere yeni bir ilgiyle göz gezdirmişti. Batmak bilmeyen kutup güneşi altında örneklerin dokuları biraz yumuşamaya yüz tutmuştu; iki ya da üç tanesinin yıldız bacakları ile tüpleri gevşemeye başlamıştı, ama Lake hava neredeyse eksi bir derecede olduğu için örnekler kısa zamanda bozulur endişesine kapılmamıştı. Gene de kesilmemiş örneklerin hepsini düzgünce yan yana koymuş, üstlerine de güneş ışınlarından korunsunlar diye fazla çadır bezlerinden birini örtüvermişti. Böylelikle bunlar da kokmaya başlarsa koku köpeklere pek gitmeyecekti; artık daha fazla sayıda adamın hızla tamamlamaya çalıştığı barınağın yüksek ve kalın duvarlarının ardında dahi köpeklerin huzursuzlukları düşmanca tavırlara dönüşüyor, gittikçe daha ciddi bir sorun haline geliyordu. Lake, rüzgâr uçurmasın diye çadır bezinin kenarlarına ağır kar blokları koymuştu, çünkü dört bir yanlarında yükselen dev dağlar, üzerlerine şiddetli bir fırtına salıverecekmiş gibi görünüyordu. Ani Antarktika kasırgalarına ilişkin eski endişeleri canlanmıştı; Atwood'un gözetimi altında önlemler almışlar, çadırların, yeni köpek barınağının, gözlerine derme çatma görünen uçak korunaklarının dağdan yana kısımlarını daha fazla karla güçlendirmişlerdi. Uçak korunakları vakit buldukları ölçüde yığabildikleri kardan ibaretti ve güçlü bir fırtınaya göğüs gerebilecek güçte olmadıkları anlaşılıyordu; Lake sonunda elindeki her işi bırakıp korunakları güçlendirmeye karar vermişti.

Saat dördü geçerken Lake sonunda telsiz bağlantısını kesmeye hazırlandı; korunak duvarlarını yükselttikten

sonra dinlenmeye çekileceklerini söyledi, bizim de dinlenmemizi salık verdi. Pabodie ile bir süre daha sohbet ettiler; Lake, keşiflerini mümkün kılan o harika delgiler için bir kez daha övgüler sıraladı. Atwood da selamını ve övgülerini gönderdi. Bense Lake'i bir kez daha içtenlikle kutladım, batı yolculuğu ısrarında hakkını verdim; sabah onda telsizle iletişime geçmek üzere anlaştık. O zamana kadar fırtına dinmiş olursa Lake beni almak için bir uçak gönderecekti. Dinlenmeye çekilmeden önce *Arkham*'a son bir mesaj göndererek ertesi gün haberi paylaşırlarken çok da şaşaalı bir dil kullanmamaları konusunda onları uyardım, ne de olsa ayrıntılar o denli beklenmedikti ki kanıtlarla desteklenmediğinde inandırıcı olmasını beklemek zordu.

3. Bölüm

SANIRIM o sabah hiçbirimiz iyi ve deliksiz bir uyku çekemedik. Ne Lake'in keşfinin uyandırdığı heyecan ne de dışarıda uğuldayan hiddetli fırtına izin verdi buna. Rüzgâr bizim bulunduğumuz yerde bile öyle sertti ki fırtınanın kopup geldiği dağların yamacında bulunan Lake'in kampının halini tahmin bile edemiyor, kaygılanıyorduk. McTighe kararlaştırıldığı üzere saat onda kalkıp Lake'le telsiz bağlantısı kurmaya çalıştı ama çalkantılı havanın elektriği, batıya doğru iletişim yolunu kapamış görünüyordu. Bununla birlikte, *Arkham*'la bağlantı kurmayı başardık; Douglas kendisinin de Lake'e ulaşmaya çalıştığını ama başaramadığını söyledi. McMunro Boğazı'nda hafif bir esintiden başka bir şey olmadığından Douglas'ın fırtınadan da bu tarafta gürleyen rüzgârın hiddetinden de haberi yoktu.

Gün boyunca kaygı içinde ara ara Lake'e telsizle ulaşmaya çalıştık, çabalarımız her seferinde sonuçsuz kaldı. Öğlene doğru batıdan öyle çılgın bir rüzgâr esti ki kendi kampımızın akıbetinden korktuk; ama hava sonunda yatıştı, öğleden sonra iki gibi rüzgâr tekrar biraz hız kazanacak gibi oldu, o da çok uzun sürmedi. Saat üçte ortalık sakinlemişti; bizler de Lake'le irtibat kurma çabamızı iki misline çıkardık. Dört uçakları vardı, hepsinin kısa dalga telsizi çok iyi durumdaydı; dördünü birden kullanılmaz

hale getirecek bir durum düşünemiyorduk. Buna rağmen, o buz gibi sessizlik hiç delinmedi; göğüs germek zorunda kaldıkları fırtınanın delice şiddetini düşündükçe aklımıza en kötü senaryoları getirmeye başladık.

Saat altı olduğunda artık korktuğumuzun başımıza geldiği sonucuna vardık; Douglas ile Thorfinnssen'e de telsizle danıştıktan sonra durumu yerinde araştırmaya karar verdik. McMunro Boğazı'nda, depo sorumlusu Sherman ve iki denizciyle bıraktığımız beşinci uçak iyi durumdaydı, kullanıma hazırdı. O uçağı işte böyle acil durumlar için orada bırakmıştık zaten. Telsizle Sherman'a ulaştım, ona güney üssündeki iki denizciyi de alıp uçakla hemen yanıma gelmesini emrettim; hava koşulları o an çok uygun görünüyordu. Ardından araştırma ekibine dahil ettiğimiz personelle konuştum; elimizdeki herkesin ekibe katılmasına karar verdik, ayırdığım kızakla köpekleri de kullanacaktık. Böyle bir yük, ağır da olsa, ağır makineler taşıyabilmemiz için özel olarak tasarlanmış büyük uçaklarımız için sorun oluşturmayacak türdendi. Aralarda gene Lake'le telsiz bağlantısı kurmaya çalıştım, ama boşuna.

Sherman, yanına Gunnarson ve Larsen adlı denizcileri de alarak 7:30'da yola çıktı; yol boyunca farklı noktalarda uçuşun olaysız seyrettiğini rapor etti. Üssümüze gece yarısı ulaştılar; hemen bir sonraki adımımızın ne olması gerektiğini konuştuk. Antarktika üzerinde, önceden kurulmuş bir üsler hattı olmaksızın, tek bir uçakla yol almak riskli bir işti, ama başka çaremiz yoktu, kimse de ayak sürümedi. Uçağa temel malzemeleri yükledikten sonra saat ikide biraz olsun dinlenme molası verdik, gene de dört saat içinde yüklemeyi de diğer hazırlıkları da tamamlamıştık.

25 Ocak sabahı 7:15'te McTighe'nin pilotluğunda, on adam, yedi köpek, bir kızak, yiyecekler ve telsiz gibi diğer malzemeyle kuzeybatıya uçmaya başladık. Hava açık ve oldukça sakindi, ılık sayılırdı; Lake'in kamp koordinatları olarak verdiği enlem ve boylama ulaşmada sorun yaşama-

yı pek beklemiyorduk. Kaygılarımız oraya vardığımızda ne bulacağımıza ya da ne bulamayacağımıza odaklanmıştı, çünkü telsizle iletişim kurma çabalarımıza tek yanıt amansız bir sessizlik olmayı sürdürüyordu.

Dört buçuk saat süren yolculuğumuzda olup biten her şey, yaşamıma damgasını vurduğu için, belleğime kazılı. Normal bir zihnin doğaya ve doğa yasalarına ilişkin olağan kavrayışının sunduğu huzur ve dengeyi elli dört yaşında, o gün yitirdim. O günden sonra o on kişi de –ama en çok öğrencilerden Danforth ve ben– hiçbir gücün duygusal dünyalarımızdan silemeyeceği, elimizde olsa sırrını mezara götüreceğimiz o gizli dehşetlerin, görülmemiş iğrençliklerin dünyasıyla yüzleşecektik. Gazeteler uçaktan gönderdiğimiz kısa bültenleri yayımladılar; molasız yolculuğumuzun, beklenmedik iki yüksek irtifa fırtınasıyla mücadelemizin, Lake'in üç gün önce, yolculuğunun yarısında, delgiyle kırdığı yüzeyi görüşümüzün, Amundsen ve Byrd'in uçsuz bucaksız donmuş platoda rüzgârla yuvarlanan tuhaf kar silindirleri tespit edişlerinin haberleriydi bunlar. Ancak basının anlayabileceği sözcüklere dökemeyeceğimiz deneyimler yaşadığımız bir nokta geldi. İşte ondan sonra katı bir otosansür politikası benimsemek zorunda kaldık.

Karşımızda yükselen zirvelerin cadı şapkalarını anımsatan sert çizgilerini ilk gören, denizci Larsen oldu; haykırışlarıyla uçağın pencerelerine koştuk. Ciddi bir hızla ilerlememize rağmen pek yavaş yaklaştığımızdan, karşımızdaki zirvelerin bizden hayli uzakta bulunduklarını, onları görebilmemizin tek nedeninin devasa boyutları olduğunu hemen anladık. Gözlerimizin önünde yavaş yavaş batı göğüne doğru kasvetle yükselmeye başlamışlardı. Sonunda o çıplak, uğursuz, kara dorukları daha net seçebilir olduk; fondaki kışkırtıcı yanardöner buz tozu bulutlarıyla, buzul güneşinin kızıllığı altında bir hayal âleminden çıkmış gibi görünüyorlardı. Önümüze serilen manzara her köşesinde duyulmamış gizemler, ürkütücü sırlar saklıyor hissi veriyordu. Karabasanlardan çıkmış

tekinsiz kuleler gibiydi bu zirveler; sanki bir yasak diyara, bilinmeyen bir zaman, mekân ve boyuta açılan ürpertici bir geçidin kolonlarıydılar. Onlara baktığımda kötücül varlıklar –etekleri, lanetli dipsiz uçurumlara doğru inen deliliğin dağları– oldukları hissini içimden söküp atamadım. Arka planı süsleyen yarı aydınlanmış, köpük köpük bulutlar dünyevi uzamın çok ötesinde, semavi, belirsiz bir öte dünyayı çağrıştırıyor, insana bu ayak basılmamış, akla dahi getirilmemiş âlemin tarifsiz uzaklığını, terk edilmişliğini ve milyonlarca yıl besleyip sakladığı kadim ölümü hatırlatıyordu.

Dikkatimizi yüksek dağlar üzerindeki pek tuhaf köşeli çıkıntılara çeken genç Danforth oldu — kusursuz kübik yapılar gibi görünüyorlardı buradan. Lake mesajlarında bunları anlatmış, Roerich'in garip sezgisiyle çizdiği tablolarında gördüğümüz dumanlı Asya doruklarıyla, üzerlerindeki düşsel, kadim tapınak kalıntılarına benzetmişti. Kabul etmek gerekiyordu ki, benzetme çok yerindeydi. Bu dağlık ve doğaüstü gizem kıtasında gerçekten de Roerich'i çağrıştıran bir tekinsizlik havası vardı. Ekim ayında Viktorya Toprakları'nı ilk gördüğümüzde de hissetmiştim bunu; şimdiyse iliklerimde hissediyordum. Bu ölüm diyarının bir de Arkeen dönemi mitlerinden hatırladığımız korkunç Leng platosuna benzerliğinin ayırdına varmanın verdiği kaygı da cabasıydı. Mitleri inceleyen uzmanlar Leng'in Orta Asya'da olduğunu düşünegelmişlerdi, ama insanın –ya da atalarının– belleğinin ne denli uzun ömürlü olduğunu unutmamak gerekiyordu; kimi hikâyelerin Asya'dan ya da bildiğimiz insanlık tarihinden önce başka korkunç topraklardan, başka korkunç dağlardan, başka korkunç tapınaklardan gelmiş olması pekâlâ mümkündü. Birkaç cüretkâr mistik, günümüze ancak kimi fragmanları kalmış Pnakotus Elyazmaları'nın son Buzul Çağı öncesinde kaleme alınmış olabileceğini ileri sürmüş, Tsathoggua müritlerinin de en az Tsathoggua kadar insanlıktan uzak olduğunu ima etmişlerdi.

Hangi zaman ve mekânda olursa olsun Leng, içinde ya da yakınında bulunmak isteyeceğim bir yer değildi. Tabii, Lake'in bizlere tasvir ettiği gizemli Arkeen garabetlerine ev sahipliği yapan bir dünyaya adım atmaya da bayılmıyordum. O anda o iğrenç *Necronomicon*'u elime alıp okuduğuma da üniversitede anlattıklarıyla insanın huzurunu kaçıran halkbilimci Wilmarth ile o kadar konuştuğuma da pişmandım.

Dağlara yaklaşıp eteklerindeki dalgalı yamaçları seçebilmeye başladığımda gördüğüm beklenmedik tuhaf serap beni derinden sarstı; tepkimin şiddetinde, içine girdiğim bu ruh halinin de payı olmalı. Önceki haftalarda düzinelerce buzul serabı görmüştüm, bazıları en az karşımdaki kadar gerçekçi ve büyüleyiciydi, ama bunda öncekilerde olmayan bir tekinsizlik havası ve handiyse karanlık bir simgesellik vardı. Buzul pusları arasında karşımda birden duvarlardan, kulelerden ve minarelerden oluşan görkemli bir labirent belirmiş, baştan aşağıya titrememe neden olmuştu.

Gözlerimin önünde beliren, insana da imgelemine de bütünüyle yabancı bir mimari, şaşırtıcı geometrik şekillerde devasa gece karası duvarlarıyla yükselen bir Kiklop* kentiydi. Tepesi kesik, kimi taraçalı kimi yivli koniler üzerinde, ince çentikli şapkalara benzer disklerle taçlandırılmış, yer yer bombeli uzun silindir sütunlar yükseliyordu. Dikdörtgen, yuvarlak ya da yıldız biçimli çok katlı yapılar görüyordum. Bazı konik ve piramit yapılar tek başlarına duruyorlardı ve gene katmanlıydılar; başka bazıları silindirlerin, küplerin ya da tepesi kesilmiş konilerin üzerinde yükseliyorlardı. Arada bir de yıldız şeklinde, beş kanatlı

---

* Yunan mitolojisinde alınlarının ortasında tek gözleri bulunan devler. İstilacı Dor kavimleri Miken kentlerini ilk kez gördüklerinde kimi yapıların çok büyük taşlarla örülmüş yüksek kalın duvarları karşısında şaşakalıp bu duvarların Kikloplar tarafından yapıldığına inanmış olduklarından Kiklop duvarları bugün hâlâ bir mimarlık terimi olarak kullanılmaktadır. (ç.n.)

iğne gibi sivri kuleler göze çarpıyordu. Yapıları birbirine bağlayan tüp köprüler girift bir manzara oluşturuyor, köprülerin baş döndürücü yükseklikleri kentteki her şeyin devasa büyüklüğünü tüm çarpıcılığıyla hissettiriyor, insanı ürkütüyor, eziyordu. Gördüklerimin balina avcısı Scoresby'nin 1820'de buzullarda çizdirdiklerinin abartılı formları olduğu iddia edilebilirdi belki, ama o anda ve o noktada, önümüzde karanlık, gizemli, tekinsiz zirveler, aklımızda Yüce Eskiler'in dünyasının keşfi, yüreğimizde seferimizi tehdit eden olası felaketlerin korkusuyla, hepimiz önümüzde uzanan seraplar diyarını bir kötülük işareti, uğursuzluk habercisi olarak yorumladık.

Serap dağılmaya başlayınca sevindim; ancak dağılma sürecinde kuleler ve konilerin de şekilleri çarpıldı, geçici de olsa daha tiksindirici, daha netameli bir görüntü oluşturdu. Serap tam olarak pusa karıştığında kendimizi bir kez daha tanıdık yeryüzüne bakar bulduk ve yolculuğumuzun sonuna yaklaştığımızı anladık. Önümüzdeki gizemli dağlar devlerin korkutucu surlarıymışçasına baş döndürücü yüksekliklere çıkıyor, üzerlerindeki şaşırtıcı düzgünlükte çıkıntılar çıplak gözle bile rahatlıkla görülebiliyordu. En alçak eteklerin üzerine ulaştık; karın, buzların, yer yer görünen çıplak plato toprağının arasında Lake'in kampı ve kazı yeri olduğunu düşündüğümüz bir çift koyu renk noktayı seçebilir olduk. Yüksek dağ etekleri sekiz-dokuz kilometre ötede başlıyor, sanki arkalarında yükselen, Himalayalar'ı gölgede bırakacak denli göz korkutucu dağ sırasının önünde kendi başlarına bir sıra oluşturuyorlardı. Sonunda Ropes –uçağın kumandasını McTighe'den devralan öğrenci– boyutunun büyüklüğü nedeniyle kamp olduğuna karar verdiğimiz soldaki büyükçe noktaya doğru alçalmaya başladı. O alçalırken McTighe de dünyanın seferimizden alacağı son sansürsüz mesajı gönderiyordu.

Antarktika çıkarmamızda, bu noktadan sonra yalnızca kısa ve yüzeysel bültenler gönderdik, herkes okumuş-

tur bunları. İnişimizin birkaç saat ardından bulduğumuz trajik görüntüyü temkinli bir raporla ilettik ve içimiz yanarak, Lake'in tüm ekibinin fırtınada, bir gün önce ya da belki bir önceki gece hayatlarını kaybettiğini bildirdik. On bir ölü vardı, genç Gedney ise kayıptı. İnsanlar raporumuzun ayrıntılarındaki bulanıklığı yaşadığımız şoka verdiler; rüzgârın şiddetinin on bir bedeni de yurda götürülemeyecek kadar harap ettiği hikâyesine de inandılar. Geriye dönüp baktığımda, aklımızın şaşkınlıktan, gerginlikten, kanımızı donduran korkudan işlemez hale geldiği anlarda dahi temelde tam olarak yalan söylememeyi başardığımız için kendimi kutluyorum. Elbette asıl önemli şeyler anlatmamayı seçtiğimiz ayrıntılardaydı; sizleri tarif edilmez tehlikelere karşı uyarmak zorunda kalmasam bu ayrıntılar benimle birlikte mezara giderdi.

Rüzgâr ortalığı yerle bir etmişti. Buradakilerin, diğer faktörler bir yana, fırtınadan sağ çıkabilmeleri mümkün olabilir miydi, pek kuşkuluydu. Belli ki dört bir yana çılgınca ölümcül buz parçacıkları savuran, ekibimizin daha önce hiç görmediği boyutta bir fırtınaydı gazabına uğradıkları. Bir tür sığınak duvarı olarak kullanılmaya çalışılmış uçaklardan biri –handiyse un ufak olmuştu– sarkan parçalarıyla derme çatma bir görüntü oluşturuyordu; ilerideki sondaj kulesiyse tuzla buz olmuştu. Fırtınadan önce mümkün olduğunca kara gömdükleri uçaklarla kazı aletlerinin üzerlerindeki kar uçmakla kalmamış, rüzgârın saatlerce dövdüğü metal yüzeyleri dahi aşınmıştı. Kalın kardan istinat duvarıyla korunmaya çalışılmış küçük çadırlardan ikisi dümdüz olmuştu. Dışarıda korumasız kalmış tüm ahşap yüzeyler delik deşikti, rüzgârın gücüyle boyaları soyulmuş, kar üzerinde tek bir iz dahi kalmamıştı. Kazıda çıkarılan Arkeen dönemi canlı örnekleri dışarıya tek parça çıkarılamayacak haldeydi. Birbirine girmiş genişçe bir yığından bazı mineralleri çıkarıp alabildik; üzerinde silik nokta kümeleri bulunan, uçları yuvarlanmış

yıldıza benzer yeşilimsi sabuntaşlarından da almayı başardık. Alabildiklerimiz arasında kiminin üzerinde pek tuhaf yara izleri bulunan bazı fosilleşmiş kemikler de vardı.

Köpeklerin hiçbiri sağ kalmamıştı; kamp yakınına alelacele yapılan korunakları yerle bir olmuştu. Rüzgâr nedeniyle olduğu düşünülebilirdi, ama korunağın duvarında açılan büyük delik rüzgârın esiş yönüne uygun düşmüyordu, belki de dehşete kapılan hayvanlar kendilerini dışarı atmaya çalışırken açmışlardı bu deliği. Üç kızak da ortada yoktu; rüzgârın onları savurduğunu düşündük. Kazı alanındaki sonda ve buz eritme makineleri o denli hasarlıydılar ki artık işe yaramazlardı; biz de onları Lake'in geçmişte açtığı mağara ağzına atarak onu kapamada kullandık. Uçaklardan en fazla hasar alan ikisini de kampta bıraktık; kalan ekibimizde yalnızca dört gerçek pilotumuz vardı –Sherman, Danforth, McTighe ve Ropes– üstelik, Danforth uçak kullanamayacak kadar altüst olmuştu. Kitapları, araştırma aletlerini, diğer öteberiyi yanımıza aldık; çoğu şey uçup gitmişti elbette. Yedek çadırların, kürklerin çoğundan eser yoktu; kalanlarsa pek kötü durumdaydılar.

Geniş bir alanda uçakla yaptığımız arama bizi Gedney'i kayıp ilan etmek zorunda bırakınca, öğleden sonra dört gibi *Arkham*'a ihtiyatlı bir mesaj yolladık; sanıyorum serinkanlı bir dil tutturmakla, ayrıntılardan kaçınmakla iyi etmiştik. Sözünü ettiğimiz tek kaygı uyandırabilecek bilgi köpeklerimizle ilgiliydi; zavallı Lake'in bize daha önce anlattıklarından da bekleneceği gibi hayvanlar Arkeen örneklere yakın olunca korkunç huzursuzlanıyorlardı. Dahası, tuhaf yeşilimsi sabuntaşlarını ve fırtınanın eşi benzeri görülmemiş bir şiddetle altüst ettiği alet, uçak, makine parçalarını koklayınca da aynı huzursuzluğu göstermişlerdi, ama sanıyorum, bu kadarını rapor etmedik.

On dört Arkeen örnek konusunda da fazla ayrıntı vermedik. Bulduğumuz örneklerin hepsinin hasarlı olduğunu,

gene de elde kalanların dahi Lake'in betimlemesinin tamamıyla doğru olduğunu gösterdiğini belirttik. Duygularımızı işin dışında tutmak çok güçtü — kaç örnek bulduğumuzu da bulduklarımızı nasıl bulduğumuzu da söylemedik. Aramızda Lake'in adamlarının delirdiğini düşündürecek hiçbir şey anlatmama kararı almıştık: Korkunç haldeki altı hasarlı örneği, üzerlerine kazıda çıkarılan Mezozoyik ya da Tersiyer dönemi yeşilimsi sabuntaşlarında gördüğümüz nokta kümelerinden kazınmış, yıldız biçimli höyükler altında üç metrelik kardan mezarlara gömmek nereden bakılsa delilik gibi görünüyordu. Lake'in sözünü ettiği örneklerden sekiziyse fırtınada yuvarlanıp gitmiş olmalıydı.

Kamuoyunda huzursuzluk yaratmama konusunda özenliydik, bu yüzden ertesi gün Danforth'la dağlara yaptığımız dehşetengiz seferden de bahsetmedik. O yüksekliklere ancak çok hafif bir uçak çıkabilirdi, böylelikle şansımıza, keşif gezimizi iki kişilik bir ekiple sınırlandırmak zorunda kalmıştık. Sabah bir civarı kampa döndüğümüzde Danforth çıldırmanın eşiğindeydi ama takdir etmeliyim, kendine hâkim olmayı başardı. Çizimlerimizi, ceplerimizde getirdiğimiz diğer şeyleri göstermememiz, dış dünyaya iletmeyi kararlaştırdıklarımızın dışında bilgi vermememiz, çektiğimiz görüntüleri daha sonra kendi başımıza tab etmemiz gerektiğine onu ikna etmem hiç zor olmadı; bu nedenle öykümün bu kısmını Pabodie, McTighe, Ropes, Sherman ve diğerleri de dünyanın kalan kısmıyla birlikte ilk kez duymuş olacak. Aslına bakarsanız Danforth'ın ağzı benimkinden de sıkı. Çünkü ya bir şey gördü ya da gördüğünü düşünüyor ama bunun ne olduğunu bana bile söylememeye yeminli görünüyor.

Hepimizin bildiği gibi, raporumuzda uçakla yükselişimizin zorlu olduğunu söyledik — Lake'in yüksek zirvelerin Arkeen kayraklardan ve en erken orta Komançiyen döneminden bu yana değişmemiş, baskılanmış katmanlardan oluştuğu yönündeki fikrini doğruladık; doruklara tutunmuş kaleler gibi görünen kübik oluşumlar hakkında genel

gözlemlerimizi aktardık; mağara ağızlarında çözünmüş kireçtaşı damarları gördüğümüzü söyledik; kimi yamaç ve geçitlerin en azından deneyimli dağcıların tüm sıradağları tırmanıp aşmasını mümkün kılacağına ilişkin tahminimizi kayda geçirdik ve dağların arka tarafında gene kadim ve el değmemiş –altı bin metre yüksekliğinde– uçsuz bucaksız bir plato bulunduğunu, çevresinin buzulları yararak yükselmiş gibi görünen grotesk kayalarla süslendiğini, plato yüzeyi ile en yüksek zirvelerin sarp kayalıkları arasında aşamalı yamaçlar göründüğünü belirttik.

Verdiğimiz bilgiler, vermeyi seçtiklerimiz, her açıdan doğruydu; kamptakileri de bütünüyle tatmin etti. On altı saattir ortada olmayışımıza –uçuş, iniş, tetkik ve kaya toplama programımıza biçtiğimiz süreden çok uzun bir süreydi bu– kötü hava koşulları mazeretiyle açıklama getirdik, planladığımızdan çok daha öteye iniş yapmak zorunda kalmıştık gerçekten de, bunu söyledik. Anlattığımız hikâye yeterince gerçekçi ve yavan olmalıydı ki şanslıydık, başkaları aynı uçuşu yapma hevesi duymadı. Buna kalkışan biri olsaydı, engellemek için her şeyi yapardım — eminim, Danforth da benden aşağı kalmazdı. Bizler yokken Pabodie, Sherman, Ropes, McTighe ve Williamson Lake'in en iyi durumdaki iki uçağı üzerinde yılmadan çalışmışlar, kontrol mekanizmasındaki anlaşılmaz hasara rağmen onları kullanılır hale getirebilmişlerdi.

Ertesi sabah uçakları yükleyip en kısa zamanda eski kampımıza dönme kararı aldık. Dolaylı da olsa, McMurdo Boğazı'na en güvenli dönüş yolu buydu, çünkü bu kadim ölüm dünyasının keşfedilmemiş topraklarında bizleri hangi tehlikelerin beklediğini bilemezdik. Ekibimizin uğradığı büyük kayıp, ayrıca kazı makinelerimizin gördüğü hasar, araştırma çalışmasına devam etmeyi imkânsız kılıyordu. Henüz açık etmesek de — içimizi kemiren kuşku ve korkular yüzünden kasvetin ve deliliğin hüküm sürdüğü bu âlemden mümkün olduğunca çabuk kaçmayı diler olmuştuk.

Kamuoyunun da bildiği gibi başka bir badire atlatmadan dünyamıza dönebildik. Ertesi günün –27 Ocak– akşamında, molasız bir uçuşun ardından, tüm uçaklar eski kampımıza ulaştı. 28'inde iki etapta McMurdo Boğazı'na vardık; verdiğimiz tek mola geniş platoyu ardımızda bıraktıktan sonra buz sahanlığında yediğimiz sert rüzgârın irtifa dümeninde arızaya neden olması yüzündendi ve pek kısa sürmüştü. Beş gün sonra *Arkham* ve *Miskatonic*, tüm yükü ve mürettebatıyla, sıkıntılı Antarktika göğüyle sarmalanmış Victoria Toprakları dağlarının alaycı bakışları altında Ross Denizi'nin alan buzlarını yararak açık sulara ulaştı; rüzgârın acılı uğultusunun kanımı nasıl dondurduğunu dün gibi hatırlıyorum. İki hafta içinde son kutup toprağını da ardımızda bırakmış, daha yeni soğuyan gezegenin kabuğu üzerinde maddenin ilk kıpırdanışlarından bu yana yaşamla ölümün, uzamla zamanın karanlık, puslu ittifaklar kurduğu bu tekinsiz, lanetli âlemden kurtulduğumuza şükretmiştik.

Döndüğümüz günden bu yana Antarktika keşif gezilerini engelleyebilmek için elimizden geleni yaptık; bunu yaparken eşi görülmemiş bir birlik ve inançla kimi kuşku ve tahminlerimizi de kendimize saklamayı başardık. Sinir krizlerine teslim olan genç Danforth dahi, doktorlarına olsun, ağzından bir şey kaçırmadı — tersine, daha önce söylediğim gibi bana bile söylemediği şeyler var onun; oysa en azından bana anlatsa kendini daha iyi hissedecek bence. Anlatacakları, başka şeylere açıklama getirmemize, onları daha iyi anlamamıza yardım edebilir, ama belki de ilk yaşadığı şokun sonucunda gördüğü hayallerdir sadece onu bu denli sarsan. En azından kendini bırakıp bana anlamsız sözler fısıldadığı o pek nadir anlarda edindiğim izlenim bu oluyor — Danforth da kendine geldiğinde söylediği her sözü yadsıyor.

Başkalarını büyük beyaz güneyden uzak tutmak hiç kolay olmayacak; çabalarımız buraya fazladan dikkat çekebilir, amacımızı toptan baltalayabilir bile. İlk seferi-

mizden biliyoruz: İnsan merakı dinmek bilmez; açıkladığımız bulgular başkalarını da bu yola dökebilir. Lake'in şu Arkeen örneklere ilişkin raporları doğa araştırmacıları ve paleontologları pek heyecanlandırmıştı; elbette gömülü örneklerden aldığımız parçaları da onları bulduğumuz gün çektiğimiz fotoğrafları da kendimize saklayacak kadar sağduyuluyduk. Bunlardan daha şaşırtıcı olabilecek yara izli kemiklerle yeşilimsi sabuntaşı örneklerini de ortaya çıkarmadık bile. Danforth'la ben de sıradağların ötesindeki o geniş platoya keşif seferimizde çektiğimiz fotoğraflarla çizdiğimiz resimleri, dönüş yolunda ceplerimize tıkıştırdığımız, ancak çok sonra düzleştirip gizlice, dehşet içinde incelediğimiz bu kanıtları kimselere göstermedik.

Ama şimdi Starkweather-Moore ekibi yola çıkmaya hazırlanıyor, üstelik bizim ekibimizinkinden çok daha kapsamlı bir organizasyon bu seferki. Eğer onları vazgeçiremezsek, Antarktika'nın en derin merkezini eritip kazma niyetindeler ve biz bunun, dünyanın sonunu getirebilecek şeyi serbest bırakacağını biliyoruz. Bu nedenle nihayet suskunluğumuzu bozmak zorundayız — deliliğin dağlarının ardında yatan o ebedi, adsız şeyi bile anlatacağım size.

4. Bölüm

LAKE'İN KAMPINI ve orada bulduklarımızı –hele bir de deliliğin dağlarının ardında yatanları– anımsamak dahi istemiyorum, zihnim ayak sürüyor. Kendimi ayrıntıların üzerinden atlamak, kapalı sözlerle gerçeğin ve kaçınılmaz sonuçlarının üstünü örtmek isterken buluyorum. Şimdiye kadar anlattıklarım, umuyorum, manzaranın geri kalanı üzerinden hızlıca geçmemi mümkün kılacaktır, kampta bulduğumuz dehşet manzarasından söz ediyorum. Sizlere rüzgârın altüst ettiği kampı, yıkılan barınakları, ortalığa dağılan makine parçalarını, köpeklerimizin akıl erdirilmez huzursuzluğunu, yitip giden kızakları ve alet edevatı, adamlarımızın ve köpeklerin ölümünü, Gedney'in kaybolduğunu, akıl almaz şekilde gömülen altı Arkeen örneği anlattım; kırk milyon yıl önce ölmüş olmalarına, aldıkları hasarlara rağmen dokuları hâlâ sağlamdı bunların. Köpeklerin cesetlerine baktığımızda birinin eksik olduğunu fark ettiğimizi söylemiş miydim peki, anımsamıyorum. Üzerinde çok durmamıştık o zaman — sonrasında bunu düşünen de salt Danforth'la ben olduk zaten.

Anlatmaya dilimin varmadığı ilk şey cesetlerin hali ve bulduğumuz o dehşet verici kaosu açıklayabileceğini düşündüğümüz kimi iç kaldıran ayrıntılar. O zaman adamlarımın dikkatini bunlardan uzak tutmaya çalıştım; olup bitenleri Lake'in ekibinin delirmesiyle açıklamak çok daha kolay, çok daha normaldi. Çevremize baktığımızda,

o şeytani fırtınanın bu kadim gizemler ve ıssızlık dünyasındaki herkesi delirtmeye yetecek güçte olduğunu düşünmek hiç de zor değildi çünkü.

Hiç kuşkusuz, en sarsıcı ve en anormal olan, cesetlerin durumuydu — hem insanların hem de köpeklerin bedenlerinden söz ediyorum. Bunların her biri tarifsiz bir arbededen geçmiş gibi görünüyordu; en akla hayale gelmeyecek, en korkunç şekilde ezilmiş ve parçalanmışlardı. Anlayabildiğimiz kadarıyla hepsi boğazlanarak, kemikleri kırılarak ya da yaralanmayla ölmüşlerdi. Arbede köpeklerle başlamıştı belli ki; hızla ve iğreti oluşturulan barınaklarını içeriden yıkıp çıktıkları ortadaydı. Köpeklerin o cehennemlik Arkeen örneklere duydukları nefret nedeniyle barınak kamptan oldukça uzağa kurulmuştu ama bu önlemin işe yaramadığı ortadaydı. Köpekler o dehşetengiz fırtınanın içinde bir başına kaldıklarında yetersiz yükseklikteki ince duvarlar onları tutamamıştı — duvarlara çılgınca saldırmaya onları iten fırtına mı olmuştu, yoksa o korkunç örneklerden gelen güçlü koku mu, bilemedik.

Ama her ne olduysa, bulduğumuz manzara akıllara durgunluk verici ve iğrençti. Belki tiksinmemi bir yana bırakıp sonunda her şeyi en kötüsüne varıncaya kadar, olduğu gibi anlatmalıyım — Danforth'la ilk elden gördüklerimiz bize karşılaştığımız dehşet manzarasından kayıp Gedney'in sorumlu olamayacağını açıkça göstermişti, bunu söyleyerek başlamam en doğrusu. Cesetlerin ezildiğini, kemiklerin kırıldığını söylemiştim. Şimdi eklemeliyim, bunlardan bazıları en insanlık dışı, en soğukkanlı, en görülmemiş biçimde kesilip biçilmişti. Hem köpek hem de insan cesetlerinde gördük bunu. Dört ayaklı olsun iki ayaklı olsun daha sağlıklı, şişmanca bedenlerden büyük parçalar kesilmişti: Özenli bir kasabın elinden çıkmış gibiydi bu iş; kesiklerin çevresi tuzlanmıştı –tuzun uçaklardaki erzak sandıklarından geldiği anlaşılıyordu– bu da akla birbirinden korkunç senaryolar getiriyordu. Sandıkları uçağın handiyse çekilip çıkarıldığı

derme çatma uçak barınaklarından birinde bulmuştuk; amansız rüzgâr durumu anlayabilmemizi sağlayabilecek her türlü izin üstünü karla örtmüştü. İnsan bedenleriyle birlikte kesilip biçilmiş giysi parçaları ipucu vermiyordu. Barınağın nasılsa yıkılmadan kalmış tek köşesinde, kar üzerinde bulduğumuz silik izler de olaya ufacık olsun bir açıklama getirmiyordu — çünkü bu izler insan izleri değildi, Lake'in önceki haftalarda anlatıp durduğu fosil izlerine benzer izler vardı sanki. Deliliğin dağları ortasında kalmıştık düpedüz. Aklımıza ve imgelemimize hâkim olmamız elzemdi.

Daha önce söylediğim gibi, Gedney ile köpeklerden biri kayıptı, ama bu sonuca sonradan vardık. Korkunç haldeki barınağa baktığımızda ekipten iki kişiyi ve iki köpeği henüz bulamamış durumdaydık; o tüyler ürpertici mezarları inceledikten hemen sonra yöneldiğimiz, nispeten az zarar görmüş araştırma çadırında bizleri bir sürpriz bekliyordu. Çadırın içi Lake'in bıraktığı gibi değildi; Arkeen hilkat garibesinin üzeri örtülü parçaları laboratuvar masasından kaldırılmıştı. O akıl sır erdirilmez mezarda bulduğumuz altı hasarlı örnekten birinin –o kötü kokuyu en fazla yayanın– Lake'in analiz etmek üzere kestiği parçaların bir araya getirilmiş hali olduğunu o zaman anladık. Laboratuvar masasının üstünde ve çevresindeyse şimdi başka parçalar vardı; tuhaf yerlerinden acemice kesilmiş bu parçaların bir adamla köpeğe ait olduğunu anlamamız uzun sürmedi. Yakınlarının hissedebileceklerini düşünerek bu kişinin kimliğini açıklamayacağım. Lake'in otopsi aletleri ortada yoktu, handiyse birileri ortalığı özenle temizlemiş gibiydi. Gaz sobası da gitmişti ya, onun olduğu yerde şimdi hayrettir ki çok sayıda kibrit çöpü vardı. Zavallı adamın parçalarını toplayarak onu diğer on adamın yanına gömdük; köpek parçalarını da diğer otuz beş köpeğin yanına. Gördüklerimiz bizi öylesine sarsmıştı ki laboratuvar masası üzerindeki tuhaf izlerin nereden geldiğine de masanın çevresine saçılmış, kötü şe-

kilde hırpalanmış resimli kitaplara ne anlam vereceğimize de kafa yoramadık.

Kampta gördüğümüz en dehşetengiz manzara bu oldu, ama diğer şeyler de insanı allak bullak edici cinstendi. Gedney ile köpeklerden birine ek olarak, sekiz hasarsız Arkeen örnek, üç kızak, bazı aletler, resimli teknik ve bilimsel kitaplar, biraz kalem ve defter, fener ve piller, biraz gıda ve benzin, soba, yedek çadır, kürk manto, bunlar gibi kimi başka şeyler sırra kadem basmıştı. Buna ne anlam vermemiz gerektiğini bilmiyorduk. Dahası, birkaç kâğıt üzerinde tuhaf mürekkep lekeleri görmüştük; ayrıca uçaklardaki, kamp yerindeki, kazı alanındaki bazı aletler kurcalanmış görünüyordu. Bunlara da akla yatan bir açıklama getirebilmekten uzaktık. Köpekler aletlerin bu dört yana saçılmış halinden hiç hoşlanmamış gibiydi. Erzak handiyse yağmalanmıştı, bazı yiyecekler ortada yoktu; dahası, konserveler en olmayacak yerlerinden en olmayacak şekillerde açılmış, kutularıyla birlikte, gülünç bir yığın oluşturacak şekilde bir yana atılmıştı. Ortalığa saçılmış, kimi sağlam, kimi kırılmış, kimi yanmış kibrit çöpleri bir başka bilmece oluşturuyordu — ayrıca, iki üç çadır bezi ve kürk mantoyu da akla gelmeyecek çekiştirmeler ya da belki uyarlama çabaları sonucunda olmayacak yerlerinden kesilip yırtılmış halde bulmuştuk. Tüm bunlar, insan ve köpek bedenlerine yapılanlar, Arkeen örneklerin çılgınca gömülmüş olması, parçalarını bir türlü anlamlı bir şekilde bir araya getiremediğimiz dehşetengiz bir bulmaca oluşturuyordu. İleride bugünküne benzer bir durumda kalabileceğimiz ihtimalini hesaba katarak kampta bulduğumuz her dehşet manzarasını dikkatlice fotoğrafladık; Starkweather-Moore Seferi'ne karşı mücadelemizde sesimizin duyulması için kullanacağız bu fotoğrafları.

Barınaktaki cesetleri bulunca ilk yaptığımız şey fotoğraf çekmek ve ardından karla örtülmüş yıldız höyüklerden oluşan şu akıldışı mezarları açmak oldu. Üzerinde nokta

kümeleri bulunan bu büyük tümseklerin Lake'in betimlediği tuhaf yeşilimsi sabuntaşlarına benzerliği dikkatimizden kaçmamıştı; koca mineral yığınında bu sabuntaşlarını kendi gözlerimizle gördüğümüzde benzerliğin ne denli büyük olduğunu da anlamış olduk. Genel yapıları Arkeen örneklerin denizyıldızı şekilli başlarını anımsatıyordu ve aynı ürpertici bağlantıyı, Lake'in çalışmaktan ve çevre koşullarıyla mücadeleden yorgun düşmüş ekibinin aşırı duyarlılaşmış zihinleri de kurmuştu muhtemelen.

Pek konuşmamıştık ama herkes gördüklerini delilikle –hayatta kalan tek kişi olan Gedney'in delirmesiyle– açıklama eğilimindeydi. Öte yandan, kulağa topyekûn çılgınca geleceği için dile getirmekten çekindiğimiz uçuk tahminlerimiz olmadığını söylemek saflık olur. Sherman, Pabodie ve McTighe öğleden sonra çevrede kapsamlı bir keşif uçuşuna çıkıp dürbünle ufku tarayarak Gedney'i ve kayıp aletleri aradı; hiç iz yoktu. Ekip, bir sınır oluşturur gibi yükselen devasa dağ sırasının hem sağa hem de sola doğru uzayıp gittiğini, görünür mesafede dağların yüksekliğinde de yapısında da bir değişiklik olmadığını rapor etti. Bununla birlikte, bazı zirvelerde şu düzgün küp ve sur oluşumları daha net görünüyordu; anlaşılan, Roerich'in fırçasından çıkma Asya tepelerindeki kalıntılara öncekilerden de çok benziyordu bunlar. Karsız kara dorukların hepsi, az çok aynı miktarda, gizemli mağara ağızlarıyla doluydu.

Tanık olduğumuz dehşet manzaralarından sonra bile o gizemli dağların ardında uzanan bilinmeyen âlemi keşif fikri bizde yeterince bilimsel şevk ve serüven duygusu uyandırmıştı. Gönderdiğimiz pek ketum mesajlarda da belirttiğimiz gibi, bu sersemletici dehşet gününün ardından gece yarısında dinlenmeye çekildik — ama öncesinde ertesi sabah için kabaca bir plan yapmış, yanımıza yalnızca havadan çekim yapan kamera ile jeoloji ekipmanını alıp hafif bir uçakla bir iki dağ sırasını aşacağımız bir keşif yolculuğuna çıkma kararı almıştık. Önce Danforth'la

ben gidecektik, erken yola çıkabilmek için sabah yedide kalktık, ama –dış dünyaya ilettiğimiz kısa bültende de söylediğimiz gibi– sert rüzgâr neredeyse dokuza kadar yola çıkmamızı engelledi.

On altı saat sonra kampa döndüğümüzde, adamlarımıza anlattığımız –dış dünyada da yinelediğimiz– yüzeysel hikâyeyi sizlere aktardım. Şimdiyse hassasiyet göstererek bu anlatıda bıraktığımız boşlukları doldurmak, o dağların ardına gizlenmiş dünyada gördüklerimizin –Danforth'ı nihayetinde ruhsal çöküntüye sürükleyen şeylerin– en azından bir kısmını anlatmak düşüyor başa. Yalnızken gördüğüne inandığı her neyse bunu açıkça söyleyebilse keşke –bunun buhran içinde gördüğü bir hayal olduğunu sanıyorum– belki de sonunda artık dayanamamasına neden olan da buydu, ama ağzını açmamaya çok kararlı. Elimden ancak, birlikte yaşadığımız o derinden sarsıcı şokun ardından, uçağımız rüzgârın acımasızca saldırdığı dağ geçidinden geri dönerken onu çığlık çığlığa bağırtan şeye ilişkin, çok sonradan ancak fısıltılarla çıkarabildiği kimi kırık dökük sözleri aktarmak geliyor. Bunlar son sözlerim olacak. Kadim dehşetleri ortaya koyan ifşaatlarımın başkalarını Antarktika'nın içlerine girmekten –en azından o insanlık dışı, lanetli ıssızlık ve sırlar diyarını hesapsızca kurcalamaktan– alıkoyacağına inanıyorum; sizleri engelleyemezsem de bunun sonuçlarının, o tarifsiz kötülüklerin sorumluluğu bende olmayacak.

Danforth'la birlikte Pabodie'nin öğle uçuşuna dair aldığı notları incelemiş ve sekstant aracılığıyla, dağ sırasındaki en alçak ve uygun geçidin kampın görüş mesafesi içinde, sağımızda, deniz seviyesinden yedi bin yüz ila yedi bin üç yüz metre yüksekliğinde olduğu sonucuna varmıştık. Yükü hafifletilmiş uçağımızla keşif yolculuğumuza başladık. Kamp yüksek bir kıta platosundan yukarıya doğru yükselen yamaçta kurulmuştu, yaklaşık üç bin yedi yüz metredeydi; dolayısıyla, çıkmamız gereken yükseklikle aradaki mesafenin çok olmadığını düşünmüştük.

Ama uçak yükseldikçe seyrelen ve soğuyan havayı hissediyorduk; hava koşulları görüş alanımızı daralttığından daha iyi görebilmek için kabin pencerelerini açtık. Elbette en kalın kürklere sarınmıştık.

Yarıklarla dolu karların, çatlaklı buzulların üzerinde yükselen, karanlık, uğursuz, geçit vermez doruklara yaklaştıkça, üstlerindeki o tuhaf düzgün oluşumları gördük; bir kez daha Nicholas Roerich'in o esrarengiz Asya tablolarını andık. Rüzgârın aşındırdığı kadim kaya tabakası, aynı Lake'in bültenlerinde betimlediği gibiydi; bu dağların dünya tarihinin pek erken bir döneminden kalma – belki elli milyon yıldan eski– olduğunu kanıtlıyordu. Zirvelerin bir zamanlar ne denli yüksek olduğunu kestirmeye çalışmak beyhudeydi: Bu tuhaf bölgedeki hava koşulları hızlı bir değişime yol açmaya elverişli görünmüyordu; bu da bize kayalardaki olağan aşınma sürecinin burada daha yavaş işlemiş olacağını düşündürüyordu.

Bizi en çok büyüleyen ve aynı zamanda huzursuz edense o düzgün küplerin, sur tarzı oluşumların ve mağara ağızlarının oluşturduğu girift yapının bu yükseklikte çok geniş bir alanı kapladığını görmek oldu. Danforth pilot koltuğundaydı; dürbünü kapıp bunları inceledim, havadan fotoğraflarını çektim; havacılık bilgim ancak bir amatörünki kadar olsa da — arada bir Danforth'ın da bakabilmesi için kontrolü bir ara ben aldım. Bu oluşumların açık renkli bir Arkeen kuvarsitinden olduğunu nispeten rahatlıkla görebilmiştik; çevredeki genel yüzeyde başka bir örneği yoktu bunun. Dahası, zavallı Lake'in de bize aktardığı gibi, şekillerin düzgünlüğü son derece çarpıcı, aslında afallatıcıydı.

Lake'in de söylediği gibi, oluşumların kenarları milyonlarca yıllık rüzgârın etkisiyle aşınmış, biraz yuvarlaklaşmıştı ama olağanüstü katılıkları, sertlikleri onları ufalanmaya karşı korumuştu. Oluşumların büyük kısmının, özellikle de yamaçlardakilerin, çevrelerindeki kaya yüzeyiyle aynı kayadan olduğu görülebiliyordu. Tüm bu düzen And Dağları'ndaki Macchu Picchu kalıntılarını ya da Oxford-Field

Müzesi 1929 Kish Seferi'nde ortaya çıkarılan eski yapı temellerini anımsatıyordu. Lake'in uçuş arkadaşı Carroll'ın sözünü ettiği ayrı devasa oluşumlar da çarpmıştı gözümüze. Burada böyle oluşumların nasıl olabileceğine dair hiçbir fikrimiz yoktu; jeologdum ama canım sıkılarak kabul etmem gerekiyordu ki gördüklerimi açıklayamıyordum. Magmatik oluşumlarda düzgün kenar ve şekiller görüldüğü olurdu –İrlanda'daki ünlü Devler Kaldırımı örneğin– ama bu muazzam sıradağlar Lake'in ilk öngörülerinin aksine kesinlikle volkanik değildi.

Tuhaf oluşumların çevresinde yoğunlaştığı garip mağaza ağızları da hatlarının düzgünlüğü açısından, diğerleri kadar olmasa da bir bilmece oluşturuyordu. Bunlar, Lake'in raporlarında aktardığı gibi, çoğunlukla kare ya da yarım daire şeklindeydi; sanki büyülü bir el onları doğal bir simetriyle yaratmıştı. Sayıları ve geniş alana sık yayılımları dikkat çekiciydi; belki de tüm bölge, bal peteği misali, kireçtaşı tabakanın erimesiyle oluşmuş böyle düzenli tünellerle doluydu. Olduğumuz yerden mağaraların içlerini iyi göremiyorduk ama görünürde sarkıt ve dikitler yoktu. Çevrelerinde yokuşun bu ağızlara bağlandığı açıklıklar dümdüz ve pürüzsüzdü; Danforth bu oyukların sert havanın yol açtığı çatlak ve oyuklarla oluştuğu kanısındaydı. Kampta tanık olduğumuz dehşet manzaraları ve tuhaflıklar belki zihnini de bulandırmıştı ki oyukların önce bulduğumuz yeşilimsi sabuntaşlarının üzerinde, sonra o altı hilkat garibesi örneğin gömüldüğü ürkütücü kar mezarında gördüğümüz nokta kümelerine benzediğini dahi söyledi.

Daha yukarıdaki bayırların üzerinden geçerken yükselmiş, kararlaştırdığımız görece alçak geçide doğru yönelmiştik. Arada, aşağıdaki kar ve buz kaplı yola bakıyor, geçmiş günlerin gelişmemiş teknolojisiyle böylesi bir yolculuğu gerçekleştirmenin mümkün olup olmayacağını düşünüyorduk. Bir süre sonra şaşırarak fark ettik ki kara yolu beklediğimiz denli zorlu görünmüyordu; buz yarıklarına ve

birkaç elverişsiz noktaya rağmen, Scott'ın, Shackleton'ın ya da Amundsen'in kızakları da pekâlâ buralardan geçebilirdi. Rüzgâr bazı buzullar arasında görülmemiş uzunlukta geçitler açmıştı; kararlaştırdığımız geçide vardığımızda onun da diğerlerinden farklı olmadığını gördük.

Zirvenin arkasına geçip ayak basılmamış o âlemi keşfetmeye hazırlanırken hissettiğimiz gergin heyecanı betimleyebilmem çok zor. Sıradağların ardında yatan bölgenin şimdiye dek gördüğümüzden farklı olduğunu düşünmek için özel bir nedenimiz yoktu. Bununla birlikte, şimdiye dek bildiğimiz dünyanın sınırlarını çizen bu dağların ardından arada bir göz kırpan yanardöner gökte uzaktan uzağa bir kötücül gizem havası vardı sanki, tarif etmem mümkün değil. Ruhta belli belirsiz bir iz bırakan bir simge, bir estetik çağrışım gibi bir şeyden söz ediyorum — egzotik şiirler ya da resimlerin, karanlık köşelere gizlenmiş, unutulmaya bırakılmış kitaplardaki kadim mitlerin hissettirdiği türden bir şey. Rüzgârın esişinde bile bilinçli bir kötülüğün ezgisini duyar gibiydik; esinti dört yanımızı kaplayan yankılı mağara ağızlarını yaladıkça duyduğumuz tuhaf melodik ıslık, uğursuz bir üflemeli çalgı sesine benziyordu. Sanki bize dönmemizi söylüyordu bu ses; diğer tüm karanlık izlenimlerimiz gibi bunun da anlaşılmaz, açıklanamaz bir yanı vardı.

Şimdi, yavaş tırmanışımızın ardından, aneroide göre yedi bin yüz seksen metredeydik; karlı bölgeler aşağımızda kalmıştı. Bulunduğumuz yerde yalnızca karanlık, çıplak kaya bayırlar, yer yer keskin buzullar vardı — ama hepsi şu insan aklını tahrik eden küpler, surlar, yankılı mağara ağızlarıyla bezenmişti; doğaüstü, fantastik, büyülü bir âlemdeydik. Önümüzde uzanan zirvelere bakarken Lake'in sözünü ettiği bir tepeyi gördüm sanıyorum, tam üstünde o sur türü oluşumlardan birinin olduğu zirveyi. Köşeli sur gizemli Antarktika pusu içinden yükseliyordu — Lake'i başlangıçta volkanizma tanısında yanıltan bu pus olmuştu belki de. Rüzgârın kamçıladığı pürüzsüz geçit

hemen önümüzde, köşeli, çatık kaşlı pilonların arasından uzanıyordu. Geçidin öte yanında, alçak kutup güneşinin aydınlattığı buharların girdaplandığı göğü görebiliyorduk — şimdiye dek hiçbir insan gözünün görmediği gizemli, uzak diyarın göğüydü bu.

Biraz daha yükselince işte bu diyara bakıyor olacaktık. Motorlarımızın gürültüsüne geçitte uluyan, ıslık çalan rüzgârın sesi de eklendiğinden bağırmadan konuşmamız mümkün değildi. Danforth'la öylece birbirimize baktık. Ardından son kalan irtifayı da alarak gözlerimizi sıradağ sınırının üzerinden bütünüyle yabancı bu kadim dünyanın eşi görülmemiş gizemlerine çevirdik.

5. Bölüm

GEÇİTTEN çıkıp önümüzde uzanan alanı görür görmez çığlığı bastığımızı hatırlıyorum; hayret ve dehşet içinde kalmıştık. Çok muhtemeldir ki o an zihnimiz, gördüklerimizi anlamlandıracak akla yatkın bir açıklama arıyordu. Colorado'daki Tanrılar Bahçesi'nin birbirinden tuhaf biçimlerde aşınmış kayalarını ya da rüzgârın simetrikleştirdiği Arizona çölü kayalarını düşündük belki de. Belki, bu deliliğin dağlarına ilk yaklaştığımız sabah gördüğümüz serabı anımsadık, bilemiyorum. Gözlerimiz fırtınaların dövdüğü bu uçsuz bucaksız platoyu tarar, akıl almaz ölçüde düzgün ve geometrik devasa taş kütlelerine bakarken zihnimiz bu duyu girdilerini anlamlı kılabilecek bir teori arıyordu herhalde. Bu taşlar, en kalın yerinde on iki, belki on beş metrelik, çoğu yerdeyse bundan ince bir buzul örtüsünün içinden fışkırıyordu.

Bu görkemli manzaranın etkisi tarif edilemezdi, çünkü bilinen tüm doğa kanunlarına aykırıydı baktığımız.

Burada, tamı tamına altı bin metre yükseklikte, cehennemi eskilikte bir platoda, insanlık öncesi bir çağdan kalma, dahası en az beş yüz bin yıldır hiçbir yaşam formunun gelişmesine izin vermeyecek bir iklimde var olmuş düzenli taşların oluşturduğu girift bir yapı uzanıyordu göz alabildiğince. Gördüklerimizi bilinçli bir varlığa değil de doğaya atfetmek ancak çaresizce kendini savunmaya

çalışan zihinlerin işi olabilirdi aslında. Ama o ana kadar zirve yamaçlarındaki bu küp ve surların doğal oluşumlar olmayabileceği fikrini aklımıza bile getirmeyi reddetmiştik. Bölge buzullarla kaplı bu ölüm diyarına dönüştüğünde insanoğlu büyük maymunlardan farklılaşma serüvenine daha yeni başlamıştı. Dolayısıyla, bilinçli varlıkları nasıl ihtimal dahilinde görebilirdik?

Bununla birlikte artık aklın hükümdarlığı kuşkusuz sona ermişti, çünkü bu küp ve küre şekilli bloklar, bu Kiklop duvarları mantığın sığınabileceği hiçbir huzurlu köşe bırakmıyordu. Serabını gördüğümüz o lanetli kent çıplak, nesnel, kaçınılmaz gerçekliğiyle önümüzdeydi işte.

O ürpertici serabın maddi bir temeli olduğunu o zaman anladık — havada asılı duran ince, yatay bir buz tozu tabakası oluşmuştu, böylelikle bizleri allak bullak eden bu taştan kent kalıntısının yansıması da, yalın doğa yasalarına uygun olarak, dağları aşıp bizlere görünebilmişti. Elbette hayali kent aslından çarpık ve abartılı olmuştu: Asıl kaynağında bulunmayan şeyler içeriyordu; ama şimdi gözlerimizin önünde duran, uzak yansımasından çok daha ürpertici, ondan çok daha kötücüldü.

Kasvetli bir yaylanın kasırgaları ortasında bu ürpertici kenti mutlak bir yok oluştan yüzlerce –belki milyonlarca– yıl boyunca koruyan, devasa, akıl almaz büyüklükteki taş kuleler ve surlardı. Bu yapıların insan elinden çıkmış olabileceğini düşünmeyi imkânsız kılan faktörlerden bir diğeriydi aynı zamanda bu. Bu inanılmaz manzaraya sersemlemiş halde bakarken, dudaklarımızdan düş dünyalarından çıkma, en olmayacak sözler döküldü — "Corona Mundi – Dünyanın Çatısı"... Bu ölü buzul dünyasını ilk gördüğümden bu yana huzurumu kaçıran ürkütücü ilkel mitler bir kez daha aklıma düştü: Mi-Go'ların şeytani Leng platosu, Himalayalar'ın iğrenç Yeti'si, insan tarihi öncesinde yaşam olduğu imasıyla Pnakotus Elyazmaları, Cthulhu kültü, *Necronomicon*, biçimsiz Tsathoggua'yı anlatan Hiperbor efsaneleri, bu yarı-varlıkla bağlantılı

görülen, ondan beter biçimsiz canavar öyküleri — o anda hepsi zihnime doluştu.

Kent önemli bir seyrelme emaresi vermeden dört bir yana göz alabildiğine uzanıyordu. Gözlerimizle kenti, dikleşmenin başladığı yere kadar yavaş yavaş yükselen yamaç boyunca hem sağa hem sola doğru takip ettik; içinden geçip geldiğimiz geçidin solundaki açıklık alan dışında hiçbir yönde ciddi bir seyrelme yoktu. Boyutlarını ölçemeyeceğimiz bir yapılaşmanın neresi olduğunu kestiremediğimiz bir kısmındaydık. Alçak yamaçlardaki taş yapılar gene de sayıca biraz daha azdı; bunlar bu korkunç kenti daha önce gördüğümüz küp ve surlara bağlıyordu. Belli ki bu küp ve surlar kentin ileri karakollarını oluşturuyordu. Bu yapılar da o tuhaf mağara ağızları misali, dağın hem içe bakan hem de dışa bakan yüzünü yoğun bir şekilde kaplamıştı.

Bu tarifsiz taş labirent çoğu yerde yüksekliği –buz altında kalan kısmı saymazsak– üç metre ila kırk beş metre, kalınlığıysa bir buçuk ila üç metre arasında değişen duvarlardan örülmüştü. Gene pek çok yerde, çok yaşlı, koyu renkli kayrak, şist ve kumtaşından bloklar kullanılmıştı — blokların çoğu yaklaşık 1x2x2,5 metre boyutlarındaydı; başka kimi yerlerdeyse yapılar engebeli bir Prekambriyen kaya yatağından oyulmuş gibiydi. Yapıların boyları eşit değildi; çok sayıda devasa petekvari yapı olduğu gibi daha küçük ayrı yapılar da gördük. Bina benzeri bu şeyler genelde konik, piramidimsi ya da taraçalıydı; bunlara ek olarak, kusursuz silindirler, küpler, küp kümeleri, dikdörtgenler ve beş kanatlı tasarımlarıyla modern tahkimatları biraz çağrıştıran garip açılı başka yapılar da göze çarpıyordu. Kenti inşa edenler kemer prensibini ustaca ve sıklıkla kullanmışlardı; parlak zamanlarında kentte muhtemelen kubbeler de vardı.

Bu labirent kent sert hava koşullarının acımasızlığına teslim olmuştu; içinden kulelerin yükseldiği buzul yüzey üzerinde devrilmiş bloklar, meçhul çağlardan yıkıntılar göze çarpıyordu. Buzullaşmanın saydam olduğu yerlerde

devasa sütunların kaidelerini görebiliyorduk; kuleleri birbirine bağlayan, farklı yüksekliklerde taş köprülerin bazılarını bu buzul örtüsü korumuştu. Buzulun üstünde kalan duvarlarda daha yüksek olan köprülerin bağlantı yerleri seçilebiliyordu. Daha yakından incelediğimizde sayısız geniş pencere gördük. Bunların bazıları, bir zamanlar ahşapken şimdi taşlaşmış panjurlarla kapanmıştı ama çoğu açıktı; habis, sinsi gözlerini boşluğa dikmişlerdi sanki. Bina kalıntılarının çoğu elbette çatısızdı. Rüzgâr üst köşeleri aşındırarak yuvarlamıştı; duvarların artık eşit yükseklikte olmadığı görülebiliyordu. Konik ya da piramit biçimli olan ya da çevrelerindeki daha yüksek yapılarca korunmuş olan binalarsa, hava koşullarının ve zamanın yıpratmasından muaf olmasalar da ana biçimlerini koruyabilmişlerdi. Yapıları süsleyen yatay şeritler üzerindeki kabartmaları dürbünle bile zar zor görebildik: O kadim sabuntaşlarının üzerlerinde de gördüğümüz nokta kümeleri hemen dikkatimizi çekti — şimdi bu desen daha büyük bir önem ifade ediyordu bizim için.

Pek çok yerde binalar bütünüyle harap olmuş, buz tabakası çeşitli jeolojik nedenlerle yarılmıştı. Kimi yerlerde taş duvarlar buzul seviyesine ininceye dek aşınmıştı. Bizim geçidin bir buçuk kilometre kadar solunda, platodan yamaçtaki cebe uzanan alanda bina görünmüyordu. Bunun Tersiyer döneme –milyonlarca yıl öncesine– ait bir büyük nehir yatağı olabileceğine karar verdik; zamanında nehir muhtemelen kentin içinden geçip sıradağların yamaçlarında bulunan bir büyük yeraltı mağarasına akıyordu. Ne de olsa burası mağaralarla, geçitlerle, insanlara geçiş tanımayan nice yeraltı gizemiyle dolu bir bölgeydi.

İnsanlık öncesinden kaldığını düşündüğümüz bu görkemli manzara karşısında hissettiklerimizi, içine düştüğümüz tüyler ürpertici şaşkınlığı anımsayınca, az da olsa tutturabildiğimiz serinkanlılık hayrete düşürüyor beni. Bir şeyler –zamandizininde, bilimsel kuramlarda ya da belki bizim bilincimizde– fena halde ters giden bir şeyler olduğu-

nun pekâlâ farkındaydık; gene de uçağı kullanmayı, ayrıntılı gözlemlerde bulunmayı, ileride hem bizim hem dünyanın geri kalanının işine yarayacağını düşündüğümüz özenli fotoğraflar çekmeyi başardık. Kökleşmiş bilimsel çalışma alışkanlığım bana yardım etmiş olabilir, çünkü tüm şaşkınlığıma ve tehlike altında olduğum hissine karşın, içimde hâlâ bu kadim gizemi çözme hevesini duyumsuyordum — bu eşi görülmemiş devasa kenti kimlerin inşa ettiğini, bu kentte kimlerin yaşadığını, böylesi bir yaşamı doğurmuş bu dönemin, belki böyle başka dönemlerin genel dünya tarihinde nereye oturduğunu öğrenme ateşiydi bu.

Bu yer kesinlikle sıradan bir kent değildi. Dünya tarihinin kadim, inanılmaz bir döneminin ana merkezi olmalıydı burası; kuşaktan kuşağa çarpılarak günümüze gelmiş müphem mitlerde izlerini gördüğümüz bu yerdi belki de. İnsan türünün maymunlardan ayrılmasından çok uzun zaman önce, yer sarsıntılarının kaosu arasında gözlerden yitip gitmiş olabilirdi pekâlâ. Masalları anlatılan Atlantis ve Lemurya'yla, Commoriom ya da Uzuldarum'la, Lomar topraklarındaki Olathoe ile karşılaştırıldığında çok çok daha eski ve büyüktü bu Paleozoyik kent; söylentileri fısıltılarla yayılan Valusia, R'lyeh, Mnar diyarındaki Ib ya da Arap Çölü'ndeki adsız kent gibi insanlık öncesi, doğaüstü kentlerle bir tutulabilecek bir megakentti. Bu çıplak dev kuleler ağı üzerinde uçarken imgelemim tüm zincirlerini kırıyor, fantastik hikâyeler âleminin çağrışımlar dünyasının akıntılarına bırakıyordu kendini — kamptaki delilik ve dehşet manzaralarına ilişkin en çılgın düşlerimle bu yitik dünya arasında bağlantılar dahi kuruyordu.

Yükü hafif tutmak için uçağın yakıt deposunu tam doldurmamıştık. Bu nedenle keşif seferimizde temkinli davranmak zorundaydık. Gene de, rüzgârı çok sorun etmemizi gerektirmeyecek alçaklığa inerken bile sahanın –daha doğrusu, göğün– önemli bir kısmını tarayabilmiştik. Sıradağların da onların iç yamaçlarına yayılmış ürkütücü kentin de sonu yok gibiydi. Her yönde elli mil kadar uçmamı-

za karşın, ebedi buzun altına diri diri gömülmüş kentin, ölmeden önce son bir çabayla göğe doğru uzattığı kolları misali yükselen taş duvarlar labirentinde hiçbir önemli değişiklik gözlemlemedik. Ancak, insanın zihnini kurcalayan bazı ayrıntılar da vardı; örneğin, bir zamanlar nehrin yamaç boyunca akıp sıradağların yakınında yeraltına indiği yöredeki kanyona çok ilginç yapılar oyulmuştu. Suyun yeraltına girdiği mağaranın iki yanındaki kayalara oyulmuş birer Kiklop sütunu göze çarpıyordu. Bu sütunların fıçıya benzer, bombeli ve şeritli tasarımı Danforth'da da bende de belli belirsiz, tedirgin edici çağrışımlar uyandırdı.

Kentin içinde yıldız biçimli açık birkaç alan gördük; belli ki bunlar meydanlardı. Zeminin dalgalı olduğunu fark ettik. Nerede bir tepe yükselse, içi oyularak taştan bir yapıya dönüştürülmüştü, ama bunlar arasında en az ikisi diğerlerinden oldukça farklıydı. Biri o denli aşınmıştı ki ne olduğu anlaşılamıyordu, ama ikincisi tek parça kayadan oyulmuş, antik Petra Vadisi'ndeki ünlü Yılan Mezar'ı andıran fantastik bir konik anıttı.

Dağlardan iç bölgelere doğru uçmaya devam ettiğimizde kentin, uzunluğu sınırsız da görünse, en azından genişliğinin sınırlı olduğunu anladık. Kırk beş, elli kilometrelik bir mesafede bu tuhaf taş yapılar seyrelmeye başlıyordu; on beş kilometre daha ilerlediğimizde bilinçli varlıkların elinden çıkmış yapıların bulunmadığı ıssız bir araziye vardık. Kentin ötesinde de uzayıp giden nehir yatağını geniş, çukur bir hat olarak görüyorduk; arazi burada daha engebeliydi, puslu batıya doğru hafifçe dikleşiyordu.

O ana dek yere inmemiştik, ama bu inanılmaz yapıların bazılarına girmeyi denemeden buradan ayrılmamız söz konusu bile olamazdı. Geçidimize yakın yamaçlarda düz bir alan bulmaya çalışacak, uçağı orada indirip yaya olarak keşfe devam edecektik. Eğimi az bu yamaçlar kısmen yıkıntılarla kaplı olsa da alçaktan uçunca kısa sürede uçağı indirmeye uygun alanlar bulunduğunu gördük. Geçide en yakın alanı seçtik ve öğlen 12:30'da sertleşmiş karla

kaplı, kalkış için de pek uygun bir engelsiz, düz alana iniş yapmayı başardık.

Bu kadar kısa bir süre için, üstelik de sert rüzgârların olmadığı bir seviyede, uçağı korumak için kardan bariyer yapmayı gerekli görmedik; iniş kızaklarını emniyete almakla ve mekanizmanın hassas parçalarını soğuktan korumakla yetindik. Yaya yolculuğumuz için kalın uçuş kürklerimizi çıkardık. Yanımıza cep pusulası, fotoğraf makinesi, hafif yiyecekler, çokça defter ve kâğıt, jeolog çekici ve keskisi, numune torbaları, tırmanış ipi, güçlü el fenerleri ve yedek pil aldık; umudumuz fotoğraf çekmek, resimler ve topografik çizimler yapmak, yamaçlardan, mostradan ya da mağaralardan kaya örnekleri almaktı. Neyse ki, yanımızda boş bir numune torbasına tıkıştırdığımız, yırtabileceğimiz bolca ilave kâğıt vardı; bunları labirentimsi mağara yollarında arkamızda iz olarak bırakarak yolumuzu kaybetmemek için kullanabilirdik. Bu yöntemin, hava akımının güçlü olmadığı bir mağara sistemi bulmamız durumunda, taş çentmeden daha kolay olacağını düşünmüştük.

Katılaşmış karın üzerinden dikkatle yokuş aşağıya, yanardöner batı göğüne ürpertici bir şekilde yükselen o devasa taş labirente doğru inerken, dört saat önce o akıl almaz dağ geçidine yaklaştığımızda olduğu gibi, her an bir mucizeyle karşılaşabilecek olmanın tedirginliğini duyuyorduk. Evet, dev bir bariyer misali yükselen bu dağların, artlarında gizledikleri inanılmaz sırrı gözlerimizle görmüştük, ama bilinç sahibi varlıkların belki en son bundan milyonlarca yıl önce –bilindiği kadarıyla insan türünün varoluşundan çok çok önce– girdiği kadim surlara adım atma fikri her durumda müthiş heyecan ve aynı zamanda, kozmik anormalliği içinde, ciddi bir ürküntü uyandırıyordu. Bu yüksek rakımda havanın seyrekliği hareket etmeyi güçleştirse de, Danforth'la ben iyi idare ediyorduk, yapmamız gerekebilecek her şeye hazırdık. Aşına aşına kar seviyesine inmiş, biçimsiz bir yıkıntı yığınına ulaşmıştık bile. Elli, belki yetmiş metre ötede devasa beş uzantısı da

korunmuş, her noktasında aynı olmasa da yüksekliği yaklaşık üç metreye varan çatısız, kocaman bir taş yapı vardı. Hemen ona yöneldik; aşınmış Kiklop duvarlarına dokunduğumuzda, normalde bizim türümüze kapalı, unutulmuş çağlarla cüretkâr, handiyse haddimizi aşan doğaüstü bir bağlantı kurduğumuzu hissettik.

Bir uçtan diğerine genişliği neredeyse yüz metreyi bulan bu yıldız şekilli sur gibi yapı, yüzeyde ortalama 2x2,5 metre boyutlarında, Jura dönemi düzensiz kumtaşı bloklarıyla inşa edilmişti. Yıldız bacaklarının iki yanı boyunca simetrik şekilde uzanan, enleri yaklaşık yüz yirmi santim, boyları bir buçuk metrelik bir dizi kemerli mazgal ya da pencere vardı. Buz yüzeyinin bir metre yirmi santim kadar üzerindeydiler. Bunlara bakarak duvar kalınlığının bir buçuk metre kadar olduğunu anladık, içeride oda bölmeleri yoktu; iç duvarlarda şerit süslemeler ve alçak kabartmalar görebiliyorduk — bu ve benzer yapıların üzerinden alçaktan uçarken tahmin ettiğimiz özelliklerdi bunlar. Yapının daha alt katları vardı elbette ama şimdi bu kısım derin buz ve kar tabakasının altına gömülmüştü.

Pencerelerin birinden sürünerek içeri girdik ve aşınıp büyük ölçüde silinmiş duvar desenlerini çözmeye çalıştık, ama boşuna. Buzul zemini kırmayı denemedik bile. Uçuşumuz sırasında kentteki pek çok binanın buzulla daha az kaplı olduğunu gözlemlemiştik; çatısını koruyabilmiş binalardan birinin içine girersek, gerçek zemini görebilir, bozulmamış duvar kabartmaları bulabilirdik. Yapıdan ayrılmadan önce özenle fotoğraflar çektik, harçsız Kiklop duvarlarındaki taş işçiliğini büyük bir hayranlıkla inceledik. Pabodie'nin yanımızda olmayışına hayıflandık, çünkü onun mühendislik bilgisi bu kocaman taş blokların o kadar erken bir tarihte nasıl olup da üst üste konabildiği konusunda ipuçları sunabilirdi.

Rüzgâr tepemizde boş yere vahşi çığlıklar atarken kentin içlerine doğru yaklaşık bir kilometrelik yürüyüşümüzü en ufak ayrıntısına dek hatırlıyorum, bu ayrıntılar belle-

ğimden asla silinmeyecek. Danforth'la yol boyunca gördüğümüz optik efektleri, başkaları ancak en çılgın kâbuslarında görebilir. Batının girdaplanan buzlu buharlarıyla aramızda, o devasa kara taştan kuleler ağı yükseliyordu; yapıların dünya dışı biçimleri her yeni açıdan baktığımızda bizi ayrı büyülüyordu. Gördüğümüz, taşlardan oluşmuş bir seraptı sanki; fotoğraflarını çekmiş olmasak bunların gerçekten var olduklarından, olabileceklerinden kuşkuya düşerdim. Binaların taş işçiliği ilk incelediğimiz sur benzeri yapınınkiyle aynıydı, ama kent içinde gördüğümüz binaların akıl almaz çeşitlilikteki çarpıcı biçimleri, bütün tariflerin ötesindeydi.

Elimizdeki fotoğraflar bu sonsuz çeşitliliğin, doğaüstü büyüklüğün ve bütünüyle yabancı egzotizmin bir-iki örneğini sunabiliyor yalnızca. Öklid'in adlandıramayacağı geometrik şekiller — her çeşit düzensizlikte kesilmiş koniler, kışkırtıcı orantısızlıkta taraçalar, soğanımsı şişkinlikleri olan bombeli binalar, tuhaf kümelenmeler halinde kırık sütunlar, çılgın grotesklikte beş kanatlı ya da beş şeritli yapılar vardı. Düzenli yollar varmış gibi görünmüyordu; tek geniş açıklık bir buçuk kilometre kadar solumuzda, nehrin eskiden kent içinden geçip dağlara kavuştuğu yerdeydi.

Dürbünle baktığımızda binaların dış yüzeylerinde yatay şeritler halinde uzanan, neredeyse bütünüyle silinmiş kabartmaların çok yaygın olduğunu gördük. Çatıların ve kule tepelerinin çoğundan geriye pek bir şey kalmamış olsa da kentin bir zamanlar nasıl göründüğünü kısmen hayal edebiliyorduk artık. Bir karmaşık, kıvrımlı yollar ve ara sokaklar ağıydı bu kent; yolların hepsi çevrelerinde yükselen büyük taş yapılar ya da kemerli köprüler nedeniyle derin kanyonlar gibiydi, bazılarına dar tüneller bile denebilirdi. Bu dünya dışı ağ, batı sisi içinde bir düş ülkesi gibi uzanıyordu önümüzde; kuzeyde Antarktika'nın kızıl öğle güneşi ışımaya çalışıyordu. Bir ara güneş yoğun bir pusun ve bulutların arkasında kalınca kent geçici bir

gölgeyle örtüldü; işte o anda karşımızdaki manzaranın ne denli ürpertici olduğunu sizlere aktarabilecek söz bulamıyorum. Arkamızda kalmış koca dağların geçitlerinde esip gürleyen rüzgârı burada hissetmiyorduk ama sesini duyabiliyorduk; uğultusu ve ıslıkları düpedüz şeytaniydi, anısı bile tüylerimi diken diken ediyor. Kente inişimizin son safhası alışılmadık ölçüde dik ve sarptı; eğimin değiştiği alandaki çıkıntılı kayalar bizlere burada bir zamanlar yapay bir taraçalanma bulunduğunu düşündürdü. Buzların altında basamaklar ya da o tür bir şey olmalıydı.

Sonunda kentin içine girebildik; devrilmiş taş blokların üzerlerine çıkıp atlayarak ilerliyor, dört yanımızı saran aşınmış, çiçek bozuğu duvarların yakınlığı ve devasalığı altında eziliyorduk. Hissettiklerimizi düşününce bir kez daha o denli serinkanlı kalabilmiş olmamıza hâlâ şaşıyorum. Danforth hep diken üstündeydi; kampta bıraktığımız dehşet manzaralarını hatırlatıp duruyor, bununla ilgili akla hayale gelmeyecek korkunç sinir bozucu tahminlerde bulunuyordu — karabasanlardan çıkmış gibi görünen bu kadim ve marazi kentin pek çok özelliği, beni onun çılgın ve tiksindirici teorilerine hak vermeye zorladığından Danforth'a daha da içerliyordum. Hastalıklı teorileri onun hayal gücünü de kamçılıyordu; molozların saçılmış olduğu bir ara –sokağın keskin bir köşeyi döndüğü bir noktada– zeminde hayra alamet olmayan kimi silik işaretler gördüğünde ısrar etti; başka bir yerdeyse nereden geldiği belli olmayan bir ses duyduğunu söyleyip durdu — ona kalırsa, uçaktayken mağaralar civarında duyduğumuz rüzgâr sesini andıran ama kulağa ondan farklı, daha uğursuz gelen boğuk bir melodik ıslıktı duyduğu. Çevremizdeki yapılarda, silinmemiş arabesk duvar süslemelerinde sık sık hep aynı beş bacaklı yıldız figürünü görmek bize adını koyamadığımız, aynı zamanda kaçamadığımız bir huzursuzluk yaşatıyor, bilinçaltımıza, bu meşum yeri kurup burada yaşamış kadim varlıklara ilişkin müthiş, kati bir korku salıyordu.

Bununla birlikte, bilimsel merakımız ve serüvenci ruhumuz tamamen ölmemişti; binalarda kullanılan tüm farklı kaya türlerinden örnekler alma işini mekanik bir şekilde icra ediyorduk. Bu yerin tam yaşını tespit edebilmek istiyorsak mümkün olduğunca eksiksiz örnek toplamamız gerekiyordu. Bina duvarlarının dış yüzeylerinde hiçbir şey Jura ve Komançiyen dönemlerinden sonraki bir tarihtenmiş gibi görünmüyordu; bütün bu yerde tek bir taş parçası bile Pliyosen'den daha yakın bir tarihe atfedilemezdi. Şurası kesindi ki en az beş yüz bin yıl, belki bundan da uzun zamandır hüküm süren bir ölümün içinde ilerliyorduk.

Taşların gölgelediği bu alacakaranlık labirentte yürürken bina içlerine bakabileceğimiz ya da içeri girebileceğimiz her yerde durup inceleme yapıyorduk. Bazıları ulaşamayacağımız yerlerde oluyordu, bazıları buraya gelmeden önceki yamaçta gördüğümüz sur benzeri bina gibi çatısız ve korunaksız olduğundan buzlara gömülmüş yıkıntılara açılıyordu. Geniş ve davetkâr girişiyle bizi heyecanlandıran bir başka binada ise inişi mümkün görünmeyen dipsiz bir kuyu çıkmıştı karşımıza. Arada bir sağlam kalmış panjurların taşlaşmış ahşaplarını inceleme fırsatı buluyor, her seferinde bunların inanılmaz kadimliğini ortaya koyan damarlarına hayran kalıyorduk. Mezozoyik açık tohumlulardan ve kozalaksılardan –daha çok Kreatese sikas palmiyelerinden–, ayrıca Tersiyer döneme ait olduğu belli palmiyelerle erken dönem kapalı tohumlulardan kesilmişti bunlar. Pliyosen sonrasına ait hiçbir şey bulamamıştık. Panjurların bazıları pencere boşluklarının dışına, bazılarıysa içine yerleştirilmişti — farklı panjurlar farklı amaçlar için kullanılmış gibiydi; bazılarının kenarlarında çoktan tarihe karışmış tuhaf sürgülerin izleri vardı. Bazı panjurlar oldukları yere sıkışıp kalmışlardı; bunların muhtemelen madeni olan fikstür ve menteşeleri paslanmaktan korunmuş olmalıydı.

Bir süre sonra –hasar görmemiş beş kenarlı, konik çatılı dev gibi bir yapıda– bir dizi pencereye rast geldik; pencereler taştan zemini iyi korunmuş, geniş, yekpare bir odaya açılıyordu, ancak pencereler yerden çok yüksekti, aşağıya ipsiz inemezdik. Yanımızda ipimiz vardı ama zorunda kalmadıkça altı metrelik bir inişle uğraşmak istemiyorduk — özellikle de kalbi zaten zorlayan ince plato havasında. Bu pek geniş oda bir salon, bir tür toplanma yeri olmalıydı; fenerlerimizi tuttuk, duvarlar boyunca geniş yatay şeritler halinde uzanan koyu renk, çarpıcı, irkiltici sayılabilecek kabartmalar olduğunu gördük; geniş şeritler, gene geniş, daha geleneksel görünümlü bir arabesk süsleme ile ayrılıyordu. Bu noktayı aklımıza not ettik; içine daha kolay girebileceğimiz bir yapı bulamazsak buraya dönecektik.

Ama sonunda tam da istediğimiz gibi bir giriş bulabildik; bir zamanlar sokağın iki ucunu, şimdiki buzul tabakasının bir buçuk metre kadar üstünde birbirine bağlayan bir köprünün ayağında, iki metre genişliğinde, üç metre yüksekliğinde bir kemerli kapıydı bu. Köprü ayağındaki kapılar haliyle üst katlara açılıyordu ve şansımıza bakın ki zemin korunmuştu. Girişi böylelikle mümkün kalmış bina, solumuzda batıya bakan bir dizi dikdörtgen taraçadan oluşuyordu. Karşıda, yıkılmış köprünün diğer ayağında, yıpranmış, penceresiz bir silindir yapı vardı; esneyen kör bir devin ağzı gibi görünen girişinden üç metre kadar yukarıda tuhaf bir şişkinlik göze çarpıyordu. İçerisi zifiri karanlık görünüyordu; kapısı sanki dipsiz bir kuyuya açılıyordu.

Yığılmış molozlar solumuzdaki geniş binaya girişimizi daha da kolaylaştıracaktı; gene de bu uzun zamandır beklediğimiz şansı değerlendirmekte bir an tereddüt ettik. Çünkü bu arkaik gizemler yumağının içine girmiş olsak da, doğası gittikçe daha korkutucu bir şekilde açıklık kazanmaya başlayan böyle büyülü bir kadim âlemde bozulmadan kalmayı başarmış, el değmemiş bir binaya adım atmak ayrı bir cesaret istiyordu. Bununla birlikte, sonunda

o adımı attık ve önümüzdeki yıkıntıların üzerinden aşarak bizi yutmak üzereymiş gibi bekleyen ağızdan içeri daldık. Önümüzde büyük, geniş kayraktan bir zemin uzanıyordu; öyle anlaşılıyordu ki bu salon, kabartmalı duvarlı, uzun, yüksek tavanlı bir koridorun açıldığı alandı.

Salona bağlanan başka çok sayıda kemerli küçük geçitler olduğunu, karmaşık ve bağlantılı bir yapıya giriyor olabileceğimizi anlayınca, kâğıt toplarıyla iz bırakma sistemimize başvurmanın zamanı geldiğine karar verdik. Şimdiye dek pusulalarımızla, bir de dört bir yanımızdaki yüksek yapılara rağmen arkamızda yükselen büyük dağ sırasına sık sık bakma yoluyla kaybolmamayı başarmıştık, ama bundan sonrası için yapay bir çözüm bulmak kaçınılmazdı. Bu yüzden yanımızdaki kâğıtları uygun boyda parçalar oluşturacak şekilde yırttık ve bunları Danforth'ın taşıyacağı torbaya koyduk; arkamızda, güvenliğimizi tehlikeye atmayacak ölçüde ama mümkün olduğunca seyrek kâğıt bırakacaktık. Bu yöntemin bizi kaybolmaktan alıkoyacağına güveniyorduk, çünkü bu kadim taş yapının içinde güçlü bir hava akıntısı varmış gibi görünmüyordu. Hava akımına rast gelecek olursak ya da kâğıtlarımız biterse daha uğraştırıcı, bu nedenle de yavaşlatıcı da olsa kayalara çentik atmaya başlayacaktık.

Keşfine çıktığımızın ne denli geniş bir alan olduğunu bilmiyorduk, denemeden de bilemeyecektik. Geçitlerin farklı binaları içeriden birbirlerine bağladığını görünce, yerel çöküntüler ve jeolojik çatlaklar olmadıkça yer yer buz seviyesinin altında da ilerleyebileceğimizi anladık, çünkü buz bu devasa yapıların içlerine pek az nüfuz edebilmişti. Bazı yerlerde buzlar saydamdı ve içlerinde panjurları sıkı sıkıya kapanmış pencereleri görüyorduk; sanki bütün kent buzul katmanın geldiğinin farkındaydı. Gerçekten de burası aniden gelen bir afete ya da yavaş yavaş bir çürümeye teslim olmak yerine, kasten kapatılmış ve o şekilde terk edilmiş izlenimi veriyordu. Buzulların gelişi öngörülmüş de adsız bir halk topluca, yazgısı daha az karanlık bir

yere sığınmak üzere göç mü etmişti? Buzulların tam olarak hangi fizyografik koşullarda oluştuğu sorusuna yanıt vermek ancak daha sonra mümkün olabilirdi. Açık olan şuydu ki, buzullar birden önüne çıkan her şeyi ezip öğütecek şekilde gelmemişti. Gördüğümüz tuhaf manzaranın sorumlusu, belki yığılmış karların basıncı, belki ırmağın taşması ya da büyük dağlardaki tarihi bir buzul barajının yıkılmasıydı. İmgelem bu yerde sınır tanımıyordu.

6. Bölüm

BU ESKİ KENTİN taştan bir bal peteğine benzeyen yapıları içinde, onca devrin ardından insan ayak seslerinin ilk kez yankılandığı o korkunç kadim gizemler yatağındaki yolculuğumuzun ayrıntılı ve eksiksiz bir aktarımını yapmak ağır bir yük. Özellikle de asıl ürkütücü ve dramatik keşfimizin dört bir yanımızı saran duvar kabartmalarının üstünkörü bir incelemesinden kaynaklandığı düşünülürse. Bu kabartmaların flaşlı çekimleri anlatmaya çalıştıklarımızı kanıtlar nitelikte; yanımıza daha fazla film almamış olmamızın affedilir yanı yok. Filmlerimiz tükenince göze çarpan belli başlı şeyleri defterimize çizmekle yetinmek zorunda kaldık.

İçine girdiğimiz bina heybetli ve karmaşıktı; bizlere o adsız jeolojik dönemin mimarisine ilişkin epey fikir veriyordu. İç bölmelerin duvarları dış duvarlar kadar kalın değildi ama özellikle alt katlardakiler çok iyi korunmuştu. Tüm yapıya damgasını vuran en temel özellik, karmaşıklığıyla bir labirenti andırması, katların tuhaf bir şekilde aynı yükseklikte olmamasıydı; dolayısıyla ardımızda kâğıt parçaları bırakmış olmasaydık hiç kuşkusuz daha baştan kaybolurduk. Önce daha fazla yıpranmış görünen üst katları incelemeye karar verdik. Böylece labirentte otuz metre kadar yukarı çıktık; en üst katta bazı odala-

rın çatıları hasar almıştı, yer yer yukarıda birikmiş karlar, hatta bazen kutup göğünden parçalar görebiliyorduk. Yukarıya, merdiven işlevi gören, yılankavi, dik, taş rampalardan, eğimli yüzeylerden çıkmıştık. Düşünülebilecek her şekil ve boyutta oda vardı; kimi beş bacaklı yıldız şeklindeydi, kimi üçgendi, kimi küp. Ortalama zemin boyutuna 9x9 metre diyebiliriz, yükseklikse 6 metre kadardı; tabii, bundan çok daha büyük ya da yüksek odalar da vardı. Üst katlardaki ve buzul seviyesindeki kısımları inceledikten sonra buzun altında kalan katlara inmeye başladık; buralarda binanın dışında değişik yerlere bağlanan sayısız geçit bulunduğunu hemen fark ettik, öyle ki bu geçit sistemi birleştiğinde muhtemelen çok geniş bir alanı kaplıyordu. Kiklop duvarlarının yekpareliği ve büyüklüğü burada insanı daha bir eziyordu; handiyse doğa yasalarına meydan okuyacak denli arkaik bu taş işçiliğindeki hatlarda, boyutlarda, oranlarda, süslemelerde, tüm nüanslarda, belki belli belirsiz ama derinden, insani olmayan bir şeyler vardı. Çok geçmeden, kabartmalara bakarak anladık ki bu ürpertici devasa kent gerçekten de milyonlarca yıllıktı.

Bu kocaman kayaları yerleştirmede ve dengelemede kullanılan mühendislik ilkelerini anlayabilmekten çok uzaktık, ama kemer kullanımının çok yaygın olduğunu görebiliyorduk. Odalarda taşınabilir hiçbir eşya yoktu; bu da kentin bilinçli bir şekilde terk edildiği kanımızı güçlendirdi. En çok kullanılan süsleme hiç kuşkusuz o her yerde gördüğümüz duvar kabartmalarıydı. Aralıklarla, bir metre kalınlığında yatay şeritler halinde tavandan tabana uzanıyorlardı; aralarında, gene aynı kalınlıkta arabesk geometrik süslemeler vardı. Bu düzenlemenin istisnaları yok değildi ama ezici yaygınlığı hemen dikkat çekiyordu. Bununla birlikte, arada bir, sözünü ettiğim arabesk hattı içine yerleştirilmiş, üzerlerinde şu tuhaf nokta kümelerinin bulunduğu pürüzsüz kartuş sıralarına da rast geliyorduk.

Kullanılan tekniğin, her detayında insan türünün bildiği tüm geleneklere yabancı, ancak estetik açıdan had safhada gelişmiş, olgunlaşmış, hayranlık uyandırıcı ustalıkta bir teknik olduğunu anlamamız uzun sürmedi. Bugüne dek gördüğüm heykellerin, süslemelerin hiçbiri buradaki estetiğin inceliğine yaklaşamaz. Kabartmaların cüretkâr ölçeğine karşın, bitki ve hayvan figürleri en ince, en güzel ayrıntısına kadar resmedilmişti; geleneksel desenlerin giriftliği müthiş bir hüner eseriydi. Arabesklerde derinlikli bir matematik bilgisinden yararlanıldığı, desene ilk bakışta kendini ele vermeyen simetrik eğriler ile beşin katlarını izleyen açıların damgasını vurduğu görülebiliyordu. Resimli kabartma şeritleri son derece biçimci bir geleneğe göre ve görülmemiş bir perspektif anlayışıyla tasarlanmıştı, aramızdaki bunca jeolojik devir uçurumuna rağmen bizi derinden etkileyen bir sanatsallığı vardı. Tasarımları genel olarak, objenin enlemesine kesitinin onun iki boyutlu siluetiyle yan yana sunulmasına dayanıyor, eskinin bilinen hiçbir yaşam formunun sahip olamayacağı bir analitik yaklaşım sergiliyordu. Bu sanatı müzelerimizde sergilenen türlerle karşılaştırmaya çalışmak faydasız. İlla bir şeye benzetilecekse, çektiğimiz fotoğraflara bakanlar gördüklerini muhtemelen en cüretkâr fütüristlerin kimi grotesk eserlerine benzetecektir.

Arabesk süslemelerin, kalınlığı hava şartlarından etkilenmemiş duvarlarda, iki buçuk ila beş santimetre derinliğinde oyulduklarını gördük. Nokta kümeli kartuşlarda –ki bu kümelerin bilinmeyen kadim bir dilin alfabesindeki harfler olduğunu anlamaya başlamıştık– pürüzsüz yüzeyin derinliği dört, noktalarınki beş santim kadardı. Resimli şeritler gömülü yüzeye alçak kabartma şeklindeydi; duvar yüzeyinden gene beş santim kadar derindeydiler. Aradan geçen milyonlarca yıl her tür boyayı çoktan silmiş olmalıydı, ama bazı nadir yerlerde eski boyaların uzak izlerine hâlâ rastlanabiliyordu. İnceledikçe insan daha

büyük bir hayranlık besliyordu bu harika tekniğe. Geleneksel tekniğin ardında sanatçıların incelikli gözlem güçleri, ayrıntıda titizlikleri, grafik ustalıkları görülebiliyordu; dahası tekniğin kendisi, tasvir edilen nesnelerin hakiki özlerini, en küçük ayrıntılarını simgelemeyi ve vurgulamayı kolaylaştırıyordu. Farkına varabildiklerimiz dışında bizim algımızdan kaçan başka mükemmellikler de vardı bu kabartmalarda, bunu nasılsa hissediyorduk. Sanatçıların yer yer bıraktıkları bazı dokunuşlar, ancak bir başka zihin ve duygu yapısıyla, daha gelişmiş ya da farklı bir duyular toplamıyla algılanıp anlamlandırılabilecek kimi sembol ve uyaranların belli belirsiz ipuçlarını veriyordu.

Kabartmaların konusu, bu türün hüküm sürdüğü yitik zamanda yaşananlardı; tarihlerinin büyük bir kısmını sanatlarına dökmüşlerdi. Bu kadim türün tarihe düşkünlükleri bu kabartmaları bizim için birer bilgi kaynağına dönüştürüyor, çektiğimiz fotoğraflarla yaptığımız çizimleri bu denli önemli kılıyordu; şansın yüzümüze gülmesiydi bu. Bazı odalarda haritalar, astronomi çizelgeleri ve çok büyük boylarda bilimsel tablolar bulunuyordu — bunlar, resimli friz ve oymalardan öğrendiklerimizi en yalın ve korkunç şekilde destekliyordu. Açığa çıkardıklarımızın bir kısmını olsun anlatmakla, umuyorum, bana inananlarda merak değil temkinlilik uyandırırım. Onları vazgeçirmek zorunluluğuyla yapıyorum ben bu uyarıyı; bunun, tersine, insanları o ölüm ve dehşet diyarına çekmesi gerçekten büyük bir trajedi olur.

Bu kabartmalı duvarlar yüksek pencereler ve üç buçuk metrelik devasa kapılarla kesintiye uğruyordu; hem pencerelerin hem de kapıların çoğunda panjurların artık taşlaşmış –ince işlemeli ve cilalı– tahtaları yerinde duruyordu. Metal parçalar çok uzun süre önce tarihe karışmıştı, ama kapıların bazıları hâlâ yerindeydi; bir odadan diğerine geçebilmemiz için onları güç kullanarak açmamız gerekti. Pencerelerin çoğunluğu elips şeklindeydi. Bir

ikisinde cam yerine garip saydam bir malzeme hasar görmeden kalmıştı. Duvarlarda sık sık büyük nişler ya da oyuklar görüyorduk; bunlar genellikle boştu, ama bazılarında, belki kırık ya da bozuk oldukları, belki değersiz bulundukları için öylece bırakılmış yeşil sabuntaşından tuhaf nesneler vardı. Duvarlarda görebildiğimiz diğer delikler, kabartmalardaki tasvirlerden anlayabildiğimiz üzere –ısıtma, aydınlatma ve benzeri işlevleri yerine getiren– mekanik tesisat içindi. Tavanlar çoğunlukla çıplaktı, ama artık çoğu dökülmüş yeşil sabuntaşından ya da başka fayanslarla döşeli olanları da vardı. Aynı fayansları kimi zeminlerde de gördüğümüz oldu, gene de çoğu taş döşeliydi.

Söylediğim gibi, ortada mobilya da yoktu, taşınabilir herhangi bir eşya da, ama kabartmalar şimdi yankılı mezarlara benzeyen bu odaların bir zamanlar nelerle dolu olduğu hakkında açık bir fikir veriyordu. Buz seviyesinin üzerinde kalan katlar genellikle çökelti, döküntü ve molozla doluydu; aşağı katlara indikçe bunlar azalıyordu. Alt katlardaki bazı odalarda yalnızca biraz kumlu toz ve kabuklanma görülürken, kimi yerlerde odalar ve koridorlar handiyse ürpertici bir yeni süpürülmüşlük havası veriyordu. Elbette, yarıkların ya da çöküntülerin oluştuğu yerlerde alt kat odaları bile yukarıdakiler ölçüsünde çerçöp doluydu. Uçaktayken gördüğümüz diğer yapılarda olduğu gibi, binaların ortalarına yerleştirilmiş ana salonlar iç bölmelerin bütünüyle karanlığa gömülmesini engelliyordu, dolayısıyla elektrik fenerlerimizi kabartma detayları incelediğimiz zamanlar dışında kullanmak zorunda kalmadık pek. Bununla birlikte, buz seviyesinin altında her yer daha karanlıktı, burada labirentimsi yapının pek çok köşesi mutlak bir karanlığa teslim olmuştu.

Milyonlarca yıldır sessizliğin hüküm sürdüğü bu insanlık dışı taş duvarlar arasında ilerlerken düşündüklerimize ve hissettiklerimize ilişkin kabaca da olsa bir fikir sahibi

olabilmek için, birden parlayıp hızla kayıp giden bir ruh halleri, anılar, izlenimler karmaşasını aklınıza getirmeniz gerekecek. Bu yerin insanın kanını donduran kadimliği ve ölümcül ıssızlığı duyarlı herkesi iliklerine dek sarsmaya yeterdi; bir de buna kampta daha yeni tanık olduğumuz o açıklanamaz dehşeti, çevremizdeki duvar kabartmalarından öğrendiklerimizi ekleyin. Farklı yorumlara yer bırakmayan eksiksiz bir kabartma parçasına rastladığımızda, kısa bir inceleme iğrenç hakikati gözlerimizin önüne sermişti. Danforth'la öğrendiklerimizi önceden tahmin etmediğimizi söylemek naiflik olur, ama bunu birbirimize ima etmekten bile çekinmiştik. Şimdiyse, insanın atalarının henüz ilkel memeliler olduğu, Avrupa ve Asya'nın tropik steplerinde dinozorların dolaştığı bu milyonlarca yıl öncesine ait devasa ölü kentin mimarları ve sakinleri olan bu yaratıkların doğasına ilişkin olarak içimize biraz olsun su serpebilecek tek bir ümit kalmamıştı.

O ana kadar, şu her yerde gördüğümüz beş bacaklı motifin, Arkeen döneme özgü yıldıza benzer doğal bir nesnenin kültürel ya da dini bir yüceltmesi olduğu düşüncesine çaresizce sarılmıştık — bu, salt düşündüğümüz, birbirimizle paylaşmadığımız bir açıklamaydı. Girit'teki Minos süslemeleri nasıl kutsal boğayı, Mısır nasıl bahar böceğini, Roma sanatı nasıl kurt ile kartalı, pek çok vahşi kabile nasıl totem hayvanlarını gizemlileştirerek yücelttiyse, bizler de bu motifi öyle görmek istemiştik. Ama şimdi zihnimizin bu tek sığınağı da elimizden çekilip alınmıştı; artık bu sayfaları okuyanların çoktan varmış olduğu sonucu kabullenmek zorundaydık. Gerçeği yazıya dökme fikri şimdi bile bana çok ağır geliyor, ama belki de buna gerek olmayacak.

Dinozorlar çağında bu korkutucu taş kenti kuran ve içinde yaşayan varlıklar dinozorlar değil, çok daha beteriydi. Dinozorlar görece yeni, neredeyse beyinsiz yaratıklardı, bu kenti inşa edenlerse kadim ve bilgeydiler; yeryüzünde

yaşamın hücre düzeyini henüz aşmamış olduğu, hatta belki yaşamın başlamadığı dönemlerden kalma kayalara handiyse bir milyar yıllık olduğundan kuşku duyamayacağımız izler bırakmışlardı. Bu varlıklar bildiğimiz haliyle yeryüzü üzerindeki yaşamı var eden ve onu köleleştiren varlıklardı, artık kuşku duymuyoruz ki Pnakotus Elyazmaları'nda ve *Necronomicon*'da korkuyla, üstü kapalı olarak anlatılan o eski dehşetengiz mitlerin kökeni bunlardı. Yeryüzü henüz gençken yıldızlardan gelen "Yüce Eskiler"di onlar — özleri yabancı bir evrimle biçimlenmişti; sahip oldukları güçler dünyada bugüne dek görülmemiş güçlerdi. Danforth'la daha bir gün önce milyonlarca yıllık fosilleşmiş parçalarına baktığımızı — zavallı Lake ile ekibinin onların eksiksiz bedenlerini görmüş olduğunu düşününce...

İnsan öncesi yaşamın bu korkunç evresi hakkında öğrendiklerimizi o günkü sırayla anlatmam mümkün değil, tabii. Neyle karşı karşıya olduğumuzu ilk anladığımızda öylesine sarsıldık ki kendimizi toplamamız biraz zaman aldı; yeniden sistemli bir incelemeye başlayabildiğimizde saat öğleden sonra üçü bulmuştu. İçine girdiğimiz binadaki kabartmalar görece yakın tarihliydi — belki iki milyon yıl öncesindendiler; jeolojik, biyolojik ve astronomik bulgular da bu teşhisi doğruluyordu. Süslemelerdeki sanat, buz seviyesinin altındaki köprülerden geçerek ulaştığımız daha eski binalardakilerle karşılaştırıldığında bir tür gerileme döneminin işaretlerini taşıyordu. Yekpare kayadan oyulmuş bir binaya denk geldiğimizi hatırlıyorum; kırk, belki elli milyon yıllıktı — erken dönem Eosen ya da geç dönem Kretase denebilir. İçindeki alçak kabartmalar yaşamımız boyunca gördüğümüz –tek istisna dışında– her şeyi gölgede bırakan ustalık ve güzellikteydi. O binanın, içinden geçtiğimiz en eski bina olduğunda hemfikiriz.

Yakında halka sunulacak fotoğraflar elimizde olmasa, bulduklarımı ve çıkarımlarımı anlatamazdım, beni akıl hastanesine kapatırlardı. Kuşkusuz, kabartmalarda parça parça aktarılan öykünün çok eski dönemleri –bu yıldız

başlı varlıkların yeryüzünden önce, başka evrenlerin başka galaksilerindeki başka gezegenlerdeki yaşamlarını– anlatan ilk parçaları, bu yaratıkların kendi fantastik mitolojileri olarak değerlendirilebilir; ama gene de, bazıları çizimler ve şemalarla desteklenmiş bu anlatılar matematik ve astronomi alanlarındaki son buluşlarla öyle doğrulanıyor ki insan ne düşüneceğini bilemiyor. En iyisi, kararı yayımlayacağımız fotoğrafları inceleyecek olanlara bırakmak.

Doğal olarak, kabartmaların hiçbiri tek bir öykünün tek bir parçasından fazlasını anlatmıyordu; aynı öykünün çeşitli evrelerine de sırasıyla rastlamadık. Bazı geniş odalardaki kabartmalar kendi içinde bütünlüklü ama bağımsız bir öykü anlatıyordu; bazense farklı odalar ve koridorlar boyunca aynı öykünün devam ettiği oluyordu. En iyi harita ve şemaları eski yer yüzeyinin de altında, tüyler ürpertici bir dipsiz kuyunun dibinde bulduk — burası belki altmış metrekarelik, on sekiz metreden alçak olmayan kocaman, mağara gibi bir alandı ve hiç kuşkusuz bir tür eğitim merkeziydi. Bölgedeki farklı oda ve binalardaki kabartmalarda aynı materyalin ısrarla tekrarlanmış olduğunu gördük; belli ki sanatçılar ya da buraları yaptıranlar türlerinin tarihinde belli dönemlere, belli anlatılara özel bir önem vermişlerdi. Aynı temanın çeşitlemelerine de rastladık; bunlar kimi tartışmalı noktaları anlamamıza ya da kafamızdaki kimi boşlukları doldurmamıza yardımcı oldu.

Öyle kısa bir zamanda o kadar sonuç çıkarabilmemize hâlâ şaşıyorum. Kuşkusuz, çıkarabildiğimiz, olup bitenin ancak kaba ana hatlarıydı — bunu da büyük ölçüde o gün çektiğimiz fotoğraflarla yaptığımız çizimleri inceleyerek sağlayabildik. Danforth'ın bugünkü ruhsal çöküntüsünün işte bu sonradan yaptığımız çalışmanın sonucu olabileceğini düşünüyorum — çalışmanın yeniden canlandırdığı anılar ve izlenimler onun genel hassasiyeti ile birleşmiş olmalı; bir de ne olduğunu bana bile söylemediği, o son gördüğü korkunç şey var. Ama bu çalışmadan kaçınamazdık, çünkü uyarımızı mümkün olan en fazla bilgiye

sahip olmadan yapamazdık ve bu uyarının yapılması her şeyden önemliydi. Anlaşılmaz bir zamandan kalma, bize bütünüyle yabancı doğa yasalarıyla işleyen o gizemli kutup dünyasında olanlar buranın daha fazla araştırılmasından vazgeçilmesini kesinlikle zorunlu kılıyor.

7. Bölüm

HİKÂYEMİZİN tam hali, anlaşılabilir kılabildiğim ölçüde, Miskatonic Üniversitesi'nin resmi bülteninde yayımlanacak. Burada ancak önemli noktaları, o da aklıma geldiği gibi, bazen daldan dala atlayarak aktarabilirim. İster mit olsun ister gerçek, kabartmalarda tasvir edilen hikâyeler o yıldız başlı yaratıkların uzayın derinliklerinden henüz pek genç olan, üzerinde alışageldiğimiz anlamda bir yaşam bulunmayan dünyaya gelişleriyle başlıyordu — yıldız başlıların gelişleriyle ve dahası, uzayda öncü keşifler yapan başka yabancı varlıkların gelişleriyle. Bu yaratıklar yıldızlararası eterde zarlı kanatlarıyla uçabiliyorlardı — kadim mitlere meraklı eski bir meslektaşımın anlattığı tuhaf bir dağlık bölge efsanesini doğrular nitelikteydi bu. Efsanelerde Yüce Eskiler adıyla geçen yıldız başlılar uzun süre denizlerin altında yaşamışlar, orada müthiş kentler kurmuşlar, bizim bilmediğimiz enerji ilkeleriyle çalışan gelişmiş silahlarıyla adsız düşmanlarına karşı büyük ve acımasız savaşlara girişmişlerdi. Çok açıktı ki, bilimleri, mekanik bilgileri bugün bizim sahip olduğumuzdan fersah fersah ilerideydi; bununla birlikte, son teknolojilerini ancak zorunda kaldıklarında kullanıyorlardı. Bazı kabartmalar başka gezegenlerde mekanik-

leşmiş bir evre geçirdiklerini, ama bu tür yaşamı duygusal açıdan tatmin edici bulmadıklarını gösteriyordu. Bedenlerinin olağanüstü katılığı ve ihtiyaçlarının yalınlığı, fazla makine kullanmadan, hatta kendilerini doğa şartlarına karşı koruyacak giyim kuşama dahi bürünmeden çok yüksek rakımlarda da yaşamalarını mümkün kılmıştı.

Yeryüzünde yaşama deniz altında başlama nedenleri, daha kolay besin bulabilmeleri ve burada buldukları maddelerden uzun zamandır bildikleri yöntemlerle yararlanabilmeleriydi. Evrenin çeşitli köşelerinden gelen çeşitli düşmanlarını yendikten sonraysa sıra daha ileri deneylere gelmişti. Daha önce başka gezegenlerde de yaptıkları bir şeydi bu: Kendi gıdalarını üretmenin ötesine geçmiş, dokularını hipnoz etkisi altında telkinle çeşitli geçici organlara dönüştürebilen çokhücreli protoplazmalar da üretmiş, bunları topluluklarının tüm ağır işlerini görecek köleler olarak kullanmışlardı. Şekilden şekile girebilen bu tuhaf yaratıklar kuşkusuz, Abdül Alhazred'in *Necronomicon*'unda korkuyla ve çok da ayrıntıya girmeden sözünü ettiği "Shoggothlar"dı; hoş, o deli Arap bile bu varlıkların gerçekten yaşadıklarına dair en ufak bir imada bulunmamış, halüsinatif otlar çiğneyenlerin düşlerinde gördükleri şeyler olduklarını söyleyip geçivermişti. Yıldız başlı Yüce Eskiler bu gezegende ana besinlerini ve yeterince Shoggoth ürettiklerinde, başka hücre gruplarının çeşitli hayvan ve bitki formlarına evrimleşmesine muhtelif nedenlerle göz yummuş, bunlardan herhangi biri onlar için sorun teşkil ettiğinde ise onu yok etmişlerdi.

Genleşerek muazzam ağırlıklar kaldırabilen Shoggothlar'ın yardımıyla, deniz altındaki küçük, alçak kentler dev ve görkemli taştan labirentlere dönüşmüştü; bunlar, daha sonra karada kurdukları kentlere benziyorlardı. Aslında, çevrelerine kolaylıkla uyum sağlayabilen Yüce Eskiler ev-

renin başka köşelerinde daha çok karada yaşamışlar ve kara inşaatlarının pek çok geleneğini muhafaza etmişlerdi. İçinden geçtiğimiz geçitlerin ilk örneklerini gördüğümüz Palaeojen dönemin süslemeli kent mimarisini incelerken, o anda kendimize dahi itiraf etmekten kaçındığımız şaşırtıcı bir tesadüfün bizi iliklerimize kadar nasıl sarstığını dün gibi hatırlıyorum: Çevremizdeki binaların tepeleri asırlar önce aşınarak şekillerini yitirmişlerdi, evet, öte yandan alçak kabartmalardaki resimlerde iğne gibi kuleler, koni ve piramit biçimli binaların tepesinde görülmemiş incelikte süslemeler, silindir sütunların üstünde taraklı yatay diskler görülüyordu... Deliliğin hüküm sürdüğü bu dağlarda zavallı Lake'in kampına yaklaşırken gözlerimizin önünde beliren o kötücül ve ürpertici serapta gördüğümüz de tam buydu işte; hem de bu görüntüyü yaratacak kent silueti binlerce, on binlerce yıl önce tarihe karışmışken.

Bu Yüce Eskiler'in hem deniz altındaki hem de karaya göç etmelerinden sonraki yaşamı üzerine ciltler yazılabilir. Sığ sularda yaşayanlar başlarının üstündeki beş ana duyarganın ucunda bulunan gözlerini kullanmayı sürdürmüşler, kabartma ve hat sanatını daha tanıdık bir yöntemle –su geçirmez mumlu yüzeyler üzerinde çeşitli kalemlerle çalışarak– uygulamışlardı. Okyanusun derinliklerinde yaşayanlar, ışık için tuhaf bir fosforlu organizmadan yararlanıyor, ama temelde başları üzerinde bulunan prizmatik sillerin sağladığı özel bir duyuyla görüyorlardı; bu duyu organı, gerektiğinde onların ışık olmadan da görebilmelerini sağlıyordu. Derinlerde yaşayanların kabartma ve hat sanatı oldukça farklıydı; incelediğimiz alçak kabartmalardan nasıl bir şey olduğunu tam çıkaramadık, ama sanıyorum fosforluluğu koruyabilmek için özel bir kimyasal kaplama işlemi uyguluyorlardı. Bu yaratıklar iki yanlarındaki deniz lalesini andıran kollarıyla sualtında yüzebiliyor, istedikleri

zaman alt taraflarında bulunan ve ayağımsı olarak işlev gören duyargalarıyla ilerleyebiliyorlardı. Bazen de yelpaze gibi kapanabilen kanatlarını hareket ettirerek –bunlar iki ya da daha fazla sayıda olabiliyordu– uzunca mesafeler katedebiliyorlardı. Karada genellikle ayağımsılarını kullanıyorlardı, ama arada kanatlarını kullanarak yükseklere çıkabiliyor, uzun süreler uçabiliyorlardı. Pek çok ince duyargaya ayrılan kolları son derece ince, esnek ve güçlüydü; belli ki, kas-sinir koordinasyonları harikaydı — bu onların, her türlü sanat ve el işinde müthiş ustalıklı ve becerikli olmalarını sağlıyordu.

Bu yaratıkların son derece sağlam oldukları anlaşılıyordu. En derin denizde dahi basınç onlara zarar veremiyordu. Büyük şiddete maruz kalmadıkları sürece pek azı ölüyordu; dolayısıyla mezarları da çok azdı.

Kabartmalarda ölülerini diklemesine, üzerinde yazılar bulunan beş bacaklı höyüklere gömdüklerini görmek Danforth'la beni derinden sarstı; yontularda bunu gördükten sonra, uzun süre toparlanamadık. Yaratıklar Lake'in de tahmin ettiği üzere eğreltiotugiller gibi sporlarla ürüyorlardı, ama sağlam ve uzun ömürlü olduklarından, bu nedenle yeni kuşaklara çok ihtiyaç duymadıklarından, yeni bölgelerde sömürge kuracakları zamanlar dışında sınırlı ürüyorlardı. Yavrular çabuk büyüyor, hayal edebileceğimizin çok ötesinde, çok iyi bir eğitim alıyorlardı. Entelektüel ve estetik yaşamları çok gelişmişti; yakında yayımlanacak monografimde ayrıntılarıyla betimleyeceğim son derece ileri, oturmuş gelenekleri ve kurumları vardı. Bunlar denizle kara yerleşimlerinde ufak farklılıklar gösterebiliyordu ama aynı temeller ve ilkeler üzerinde kurulmuştu.

Yıldız başlılar, bitkiler gibi inorganik maddelerle beslenebiliyor olsalar da genellikle organik, özellikle de hayvansal besinleri yeğliyorlardı. Deniz altındakiler deniz canlılarını çiğ çiğ yiyor, karada yaşayanlarsa etleri

pişiriyorlardı. Keşif gezimizde bulduğumuz fosilleşmiş kemikler üzerindeki izlerde görünen silahlarla avlanıyorlar, sürü hayvanlarını da bunlarla kesiyorlardı. Tüm normal sıcaklıklara mükemmel uyum sağlıyorlar, doğal durumlarında neredeyse donma derecesine kadar suda yaşayabiliyorlardı. Yaklaşık bir milyon yıl önce Buzul Çağı diye bilinen Pleyistosen dönem soğukları karada yaşayanlarını yeni önlemler almak zorunda bırakmıştı, bunların yapay ısıtmaya başvurmaları kaçınılmaz olmuştu — sonunda da ölümcül soğuk onları bir kez daha deniz altında yaşamaya itmişti. Efsaneye göre çok eskiden, uzay yolculukları için belli kimyasalları önceden özümsemişler, böylelikle yeme, soluk alma ya da ısınma zorunluluğundan kurtulmuşlardı — ama Buzul Çağı soğukları geldiğinde bu uygulama çoktan unutulmuştu. Nasıl yapıldığını hatırlasalardı bile böylesi yapay bir çözümden o kadar uzun bir süre zarar görmeden faydalanmaları mümkün değildi.

Yarı bitkisel yapıda olup eşli yaşam sürmeyen Yüce Eskiler'in memelilerde gördüğümüz, aile kurmaya uygun bir biyolojileri yoktu ama –kabartmalardaki çalışma ya da eğlence tasvirlerinden çıkardığımız kadarıyla– mizacı ya da ilgi alanları yakın olanlar bir araya gelerek geniş, rahat evlerde birlikte oturabiliyorlardı. Evlerini döşerlerken mobilyaları odaların ortasına topluyorlar, duvarları dekoratif süslemelere ayırıyorlardı. Karada yaşayanlar aydınlatmayı muhtemelen elektro-kimyasal bir araçla sağlıyordu. Hem karada hem de suda yaşayanların garip görünümlü masaları, sandalyeleri, duyargalarını katlayıp ayakta uyudukları ya da dinlendikleri için içi boş silindir kalıplar gibi görünen koltukları ve üzeri noktalı levhalar şeklindeki kitaplarını bir araya getirdikleri rafları vardı.

Yönetim biçimleri belli ki karmaşıktı, büyük ihtimal kendi aralarında sosyalizandı, gördüğümüz kabartmalardan bu konuda kesin bir sonuca varmak mümkün ol-

madı. Hem yerel hem de kentler arası ticaret son derece gelişmişti — yıldız biçiminde, beş bacaklı, üzeri yazılı küçük düz markaları para olarak kullanıyorlardı. Keşif gezisinde bulduğumuz çeşitli boyutlardaki yeşil sabuntaşlarından bazı küçük olanların işte bu paralardan olması mümkündü. Kültürleri temelde kentli kültürüydü ama tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar da vardı. Madencilik ve sınırlı miktarda imalat yapıyorlardı. Seyahat yaygındı, ama türün daha geniş alanlara yayılması amacıyla yeni sömürgeler kurulduğu zamanlar dışında kalıcı göç hareketleri pek görülmüyordu. Taşıtları yoktu çünkü karada da denizde de inanılmaz derecede hızlı hareket edebiliyorlardı. Bununla birlikte, çeşitli yükleri deniz altında Shoggothlar, daha sonraki kara yaşantısı dönemindeyse çeşitli ilkel omurgalılar taşıyordu.

Bu omurgalılar, ayrıca pek çok başka yaşam formu –denizde, karada, havada yaşayan çeşitli bitki ve hayvanlar– Yüce Eskiler'in yaratıp sonra kendi haline bıraktığı hücrelerin evrimleşmesinin sonucuydu. Bunlar egemen varlıklarla çatışmaya girmedikleri için rahat bırakılmışlardı. Sorun çıkaran türlerse elbette, mekanik yoldan ortadan kaldırılmıştı. Daha yakın tarihli, gerileme döneminden kalma olduğunu düşündüğümüz kabartmaların bazılarında karada yaşayan Eskiler'in bazen ileride yemek, bazen eğlenmek için beslediklerini, maymuna, hatta insana uzak da olsa bir benzerliği bulunan, ayaklarını sürüyerek yürüyen ilkel bir memeli türü yetiştirdiklerini görmek şaşırtıcıydı. Kara kentlerindeki binaların inşa sürecinde o kocaman taş blokları günümüz paleontolojisinin bilmediği büyük kanatlı pterodaktillerin kaldırıp taşımış olduğu anlaşılıyordu.

Bu Yüce Eskiler'in büyük jeolojik değişiklikler ve yerkabuğu sarsıntıları dönemlerinde hayatta kalabilme güçleri mucizeviydi. Kurdukları ilk kentler Arkeyen Çağ'dan

sonrasına kalamamıştı ya da belki pek azı kalabilmişti, ama uygarlıklarında, sonraki kuşaklara kayıt aktarımlarında hiç kesinti olmamıştı. Yeryüzüne ilk indikleri yer Atlantik Okyanusu'ydu ve muhtemelen daha sonra ayı oluşturan kısmın komşu Güney Pasifik'ten kopmasından hemen sonra gelmişlerdi. Kabartmalardaki haritalardan birine bakılırsa, o zaman gezegenin büyük kısmı sular altındaydı; çağlar geçtikçe taş kentler Antarktika'dan giderek daha uzağa yayılmışlardı. Bir başka harita güney kutbunu çevreleyen geniş, kuru bir kara parçası gösteriyordu. Burada bazı deneysel kentler kurulduğu anlaşılıyordu ama merkezleri yakına, deniz dibine taşınmıştı. Daha geç tarihli haritalar karaların çatlayıp birbirlerinden ayrılarak uzaklaştıklarını, bu parçaların kuzeye doğru sürüklendiğini gösteriyordu ki bu Taylor, Wegener ve Joly'nin kıta kayması teorisiyle büyük ölçüde örtüşüyor.

Güney Pasifik'te yerkabuğunun kabarmasıyla her şey altüst olmuştu. Deniz kentlerinin bazıları nihai bir yıkıma uğramıştı, ama Eskiler'i daha kötü günler bekliyordu. Kısa süre sonra uzayın sonsuzluğundan bir başka tür gelmişti dünyaya — bunlar muhtemelen Cthulhu diye bilinen o akıl almaz türdü; ahtapota benzeyen kara yaratıklarıydılar. Eskiler'in en azından bir dönem yeniden denize çekilmeleriyle sonuçlanan korkunç bir savaş patlak vermişti; artan kara yerleşimleri göz önüne alındığında bu Eskiler uygarlığına büyük bir darbeydi. Sonraları barış yapılmış, yeni topraklar Cthulhu'ya bırakılmış, denizle eski topraklar yıldız başlı Eskiler'e kalmıştı. Eskiler bir kez daha karada büyük kentler kurmuşlardı — bunların en büyüğü Antarktika'ya kurulmuştu çünkü ilk yerleşim bölgeleri olarak burayı kutsal sayıyorlardı. O günden sonra Antarktika daha önce de olduğu gibi Yüce Eskiler'in merkezi olmuş, Cthulhu soyunun yıktığı tüm kentler yeniden inşa edilmişti. Sonra bir gün Pasifik'teki karalar bir kez daha sualtına gömülmüştü; bu, korkunç

taş kent R'lyeh ile uzaydan gelen tüm ahtapot soyunun da sular tarafından yutulması anlamına geliyordu. Böylelikle Yüce Eskiler yeniden gezegenin egemeni olmuşlardı; bu kez artık içlerinde hiç silinmeyecek bir korku vardı ama bunun üzerine konuşmayı pek sevmedikleri anlaşılıyordu. Bundan epey sonra Eskiler'in kentleri yerkürenin tüm kara ve denizlerine, yazılarındaki nokta kümeleri misali yayılmıştı — yakında yayımlanacak olan monografimde işte bu nedenle arkeologların Pabodie'ninki gibi bir teçhizatla birbirinden çok ayrı bölgelerde sistematik kazılar yapmasını öneriyorum.

Yüce Eskiler çağlar boyunca düzenli olarak denizlerden karaya göç etmişlerdi — yeni kara kütlelerinin yükselmesi de bu göçe katkıda bulunmuştu, ama okyanusları hiçbir zaman bütünüyle terk etmemişlerdi. Karaya göçün bir diğer nedeni de deniz altındaki yaşantıyı pek kolaylaştıran Shoggothlar'ı kontrol etmede zorluk yaşamaya başlamalarıydı. Kabartmaların hüzünlü bir edayla ortaya koydukları üzere Yüce Eskiler zaman içinde inorganik maddeden organik madde üretme hünerini kaybetmişler ve halihazırda bulunan maddeleri şekillendirmekle yetinmek zorunda kalmışlardı. Karada büyük sürüngenler uysal ve kolay kontrol edilebilir çıkmıştı ama denizlerde bölünerek üreyen Shoggothlar'ın, rastlantı eseri tehlikeli bir zekâ geliştirdiklerinden bir süre ciddi bir sorun oluşturdukları anlaşılıyordu.

Öyle görünüyordu ki, Shoggothlar o zamana kadar yıldız başlı Yüce Eskiler'in hipnotik telkinleriyle kontrol altında tutulmuş, esnek yapıları bu yolla çeşitli geçici uzuvlara ve uzantılara dönüştürülmüş; ama bir noktadan sonra kendilerini biçimlendirebilmeye başlamışlar, eski telkinlerde öğrendikleri biçimleri kendi başlarına alabiliyorlarmış artık. Yüce Eskiler'in iradesini örnek alsa da her zaman ona itaat etmeyen bağımsız ve inatçı bir irade, yarı dengeli bir beyin geliştirebilmişler. Bu Shoggotlar'ın kabartmalarda resmedildikleri hallerinin Danforth'la ben-

de nasıl büyük bir korku ve tiksinti uyandırdığını anlatamam. Biçimsiz, yapışkan, kabarcıklı, iğrenç bir jöleye benziyorlardı; küre şeklini aldıklarında çapları dört buçuk metre kadardı. Bununla birlikte, şekilleri de hacimleri de sürekli değişiyordu — kendiliğinden ya da telkin yoluyla efendilerini taklit ediyor, geçici görme, duyma ve konuşma organları geliştiriyorlardı.

Shoggothlar belki bundan yüz elli milyon yıl önce, Permiyen dönemin ortalarına doğru iyice kontrolden çıkmışlar; bunun üzerine denizde yaşayan Eskiler yeniden boyunduruk altına alabilmek için bunlara savaş açmış. Bu savaşı tasvir eden kabartmalar, Shoggothlar'ın katlettikleri kurbanlarının başsız, balçığa bulanmış cesetlerinin görüntüsü, aradan geçip giden çağların uçurumuna rağmen tüylerimizi diken diken etti. Eskiler kendilerine başkaldıran bu yaratıklara karşı görülmemiş moleküler ve atom silahları kullanmışlar, sonunda tartışmasız bir zafer kazanmışlardı. Sonraki kabartmalar, Eskiler'in, Amerika'nın vahşi atlarını ehlileştiren kovboylar misali Shoggothlar'ı ehlileştirdikleri bir dönemi tasvir ediyordu. Direniş yıllarında Shoggothlar su dışında da yaşayabilme yetisi geliştirmişlerse de –karada sundukları yarar kontrolleri için gereken çabaya değmeyeceğinden– bu geçiş teşvik edilmemişti.

Jura Çağı'nda yıldız başlı Yüce Eskiler uzayın derinliklerinden istilaya gelen yeni bir düşmanla karşılaşmışlardı; bunlar yarı mantarsı yarı kabuklu yaratıklardı ve kuşkum yok ki, kuzeyin dağlık bölgelerine özgü efsanelerde geçen, Himalayalar'da Mi-Go ya da Yeti olarak anılan yaratıklardı bunlar. Bunlarla savaşabilmek için, Eskiler dünyaya geldikleri günden bu yana ilk kez yeniden gezegenlerarası etere açılmaya çalışmışlar ama çağlar öncesinden hatırladıkları tüm hazırlıkları eksiksiz yapmalarına rağmen dünya atmosferini terk edemediklerini görmüşler. Yıldızlararası yolculuğu onlar için mümkün kılan kadim sırra artık sahip değillermiş. Sonunda Mi-Go soyu Eskiler'i tüm kuzey topraklarından sürmüş ama denizlerde onları yene-

cek güçte değillermiş. Eskiler'in başlangıçta kurdukları Antarktika'ya çekilişleri böyle başlamış.

Kabartmalarda tasvir edilen savaş sahnelerinde şaşırarak gördük ki Cthulhu soyu da Mi-Go soyu da, Eskiler'i oluşturan maddeden başka bir şeyden oluşuyordu. Düşmanlarının hayal dahi edemeyeceği dönüşümler geçirebiliyor, şekilden şekile girebiliyorlardı; uzayın çok uzak, bilinmeyen köşelerinden geldiklerini düşünmek mümkündü. Eskiler, yapılarının sağlamlığına ve sahip oldukları pek çok özelliğe karşın, bildiğimiz maddedendi; bilinen uzay-zaman sürekliliği içinde yaşam bulmuş olmalıydılar — diğer yaratıklarınsa nerede oluştuklarını tahmin etmeye çalışmak bile insanın nefesini kesiyor. Elbette tüm bu söylediklerim, bu işgalci güçlere ve doğaüstü özelliklerine ilişkin efsanelerin kökeni salt mitler değilse geçerli olabilir. Yüce Eskiler'in uğradıkları yenilgileri daha kabul edilebilir kılmak için böylesi bir kozmik hikâye uydurduklarını düşünmek de mümkün, çünkü tarihe duydukları ilgi ve kendi tarihlerinden duydukları gurur onların psikolojik yapısının önemli bir kısmını teşkil ediyordu, bu çok açıktı. Başka müphem mitlerde, gene müthiş uygarlıklar ve göğe yükselen kentler kurmuş başka gelişmiş ve güçlü türlerin de anlatıldığını biliyoruz. Eskiler'in tarih anlatısında bunlara yer olmaması önemli bir gösterge.

Uzun jeolojik devirler boyunca yerkürenin geçirdiği değişimler pek çok kabartma tasvir ve haritada açıklıkla görülüyordu. Buralarda gördüklerimizin bazıları ışığında bugünkü bilimsel bilgimiz belli açılardan gözden geçirilmeli ama başka bazı şeyler de öğrendik ki bilimimizin kimi cesur çıkarım ve varsayımlarını muhteşem şekilde doğruluyor. Daha önce söylediğim gibi, Taylor, Wegener ve Joly'nin tüm kıtaların başlangıçtaki Antarktik kaya kütlesinden kopup merkezkaç kuvvetiyle ayrıldığı ve viskoz bir alt yüzey üzerinde kayarak birbirinden uzaklaştığı yolundaki varsayımı –Afrika ile Güney Amerika'nın hatlarının birbirlerini tamamlamasının, büyük dağ sıra-

larının kıvrılma ve yükselme biçimlerinin akla getirdiği bu varsayım– bu esrarlı kaynak tarafından bütünüyle desteklenyor.

Yüz milyon yıl ya da öncesinin Karbonifer dönemi dünyasını gösterdiği belli olan haritalar, sonraları Afrika'yı bir zamanlar parçası olduğu birleşik Avrupa (kadim efsanelerdeki Valusia), Asya, Amerikalar ve Antarktika'dan ayıracak olan önemli çatlak ve yarıkları gösteriyordu. Diğer harita ve şemalar –özellikle çevremizde uzanan milyonlarca yıllık ölü kentle ilgili bir kabartma– tüm kıtaları bugün ayrışmış halleriyle tasvir etmişti. Karbonifer dönemi haritasında tüm yerküre –hem okyanus tabanı hem de birbirinden ayrılmış kara parçaları– Yüce Eskiler'in dev taş kentlerinin simgeleriyle kaplıydı, ama sonraki haritalarda Antarktika'ya giderek çekiliş kolaylıkla gözlemlenebiliyordu. Sonuncu Pliyosen dönem haritasında Antarktika kıtası dışında, bir de Güney Amerika'nın ucu dışında hiçbir yerde kara kenti görünmüyordu; ellinci güney enleminin kuzeyinde okyanus kenti de kalmamıştı. Zarımsı kanatlarıyla çıktıkları uzun bir keşif gezisinde edindiklerini bir yana bırakacak olursak, Eskiler'in kuzey dünyası hakkındaki bilgileri de, bu dünyaya ilgileri de yitip gitmişti.

Dağların yükselmesi, kıtaların ayrışması, yerküre ile deniz tabanındaki sismik sarsıntılar ve başka doğal nedenlerin kentlerin yıkımına yol açması kabartmalarda belki de en çok işlenen konuydu; yıkılan kentlerin yerine her seferinde çok daha azının kurulduğunu görmek şaşırtıcı oldu. Çevremizi saran bu uçsuz bucaksız ölü kent, Erken Kreatese döneminde devasa bir depremin, selefini yıkması üzerine kurulan son genel merkezleriydi. Anladığımız kadarıyla, Eskiler'in deniz altında ilk yerleştikleri bu bölge onlar için en kutsal bölgeydi. Mimari özelliklerinin çoğunu kabartmalardan tanıdığımız, sınırlarının uçağımızla asla ulaşamayacağımız bir mesafeye, dağ sırasının

iki yönünde de iki yüz kilometrelik bir alana uzandığını gördüğümüz bu yeni kentte, denizin altında kurulan ilk kente ait olup yerkabuğunun kırılmasıyla ortaya çıkan ve o günden itibaren kutsal sayılan kayaların saklandığını da gösteriyordu kabartmalar.

8. Bölüm

ELBETTE, Danforth'la ben, bu alandaki her şeyi bambaşka, hatta kişisel bir ilgiyle inceledik. Biraz önce anlattığım türde bolca materyal vardı, ama bunun ötesinde, karmaşık bir ağı andıran kent zemininde, hemen yakındaki bir yarık nedeniyle hasar görmüş olsa da duvarlarında Pliyosen dönemden çok daha öncesini tasvir eden bir kabartma bulacak kadar şanslı çıktık. Bu da insanlık öncesinden kalma bu kadim dünyaya son genel bakışımız oldu. Burası detaylı incelediğimiz son yer olacaktı, çünkü burada bulduklarımız bizi bambaşka bir hedefe yöneltti.

Yerkürenin en tuhaf, en yabancı, en korkunç köşelerinden birinde olduğumuzdan hiç şüphe yoktu. Var olan tüm karalar arasında en eskisi üzerindeydik. Bu ürpertici yaylanın *Necronomicon*'un çılgın yazarının dahi gönülsüzce sözünü ettiği o karabasanlardan çıkma Leng platosu olduğunu düşünmeye başlamıştık. Arşa yükseliyormuş görünen sıradağlar iki yana uzayıp gidiyordu — Weddell Denizi'nin doğu kıyısındaki Luitpold Toprakları'nda nispeten alçak bir sıra olarak başlıyor ve neredeyse tüm kıtayı boydan boya katediyorlardı. Asıl yüksek olan kısım görkemli bir yay halinde 82° enlem 60° doğu boylamından, 70° enlem 115° doğu boylamına uzanıyordu. Yayın iç bükey kısmı kampımıza, deniz tarafıysa Wilkes

ve Mawson'ın Antarktika dairesinden tepelerini görmüş olduğu, buzlar arasında kilitlenip kalmış o uzun sahil bölgesine bakıyordu.

Ancak, bundan çok daha anormal doğa formasyonları bizi bekliyordu. Sizlere anlattığım zirvelerin Himalayalar'dan daha yüksek olduğunu söylemiştim ama bu son kabartmaya bakınca artık bunların dünyadaki en yüksek zirveler olduğunu söyleyemez olduk. Bu korkutucu onur, kabartmaların pek çoğunun göstermekte tereddüt ettiği, kalanlarınsa aşikâr bir iğrenme ve korkuyla tasvir ettiği bir şeye aitti. Anlaşılan, bu kadim toprakların bir kısmından –ayın dünyadan kopmasından ve Eskiler'in uzaydan yeryüzüne inmesinden sonra suların içinden yükselen ilk kara parçasından– belirsiz ve tarifsiz bir kötülük yaydığı gerekçesiyle uzak durulmaya başlanmıştı. Oraya kurulan kentler vaktinden önce yıkılıp gitmiş, apansız terk edilmişti. Ardından, Komançiyen dönemde bölge ilk büyük depremle sarsıldığında, o dehşetengiz gürültü ve kargaşanın ortasından o heybetli zirveler yükselmişti; dünya böylelikle en azametli ve ürkütücü dağlarına kavuşmuştu.

Kabartmalarda ölçek doğru kullanıldıysa, bu korkunç şeyler on iki bin metreden yüksek olmalıydılar — aşmış olduğumuz deliliğin dağlarından çok daha geniş bir alana yayılıyorlardı. Öyle görünüyordu ki 77° enlem, 70° doğu boylamından 70° enlem, 100° doğu boylamına kadar uzanıyorlardı. Bu, içinde bulunduğumuz ölü kentten beş yüz kilometreden daha az mesafede oldukları anlamına geliyordu; demek ki görüş alanını bulanıklaştıran şu yanardöner pus olmasa batıda bu dehşetengiz zirveleri görebilecektik. Zirvelerin kuzey ucu da Kraliçe Mary Toprakları'ndaki uzun kutup dairesinden görülebiliyor olmalıydı.

Gerileme dönemlerinde Eskiler'den bazıları bu dağlara tapınmışlardı — ama ne dağların yakınına giden ne de arkalarında ne olduğunu tahmin etmeye yeltenen olmuş-

tu. Buraları gören insan yoktu; kabartmalarda yansıtılan atmosferi görünce böyle bir şeyin hiç yaşanmaması için dua ettim. Dağların ötesinde –Kraliçe Mary ve Kayser Wilhelm Toprakları'nda– kıyı boyunca arkalarında yatan dünyayı gözlerden saklayan yüksek tepeler vardı; bunları aşmaya çalışan kimse olmamıştı. Artık kadim öyküleri ve korkuları eskisi denli hafife almıyorum; o kadim kabartmaları işleyen sanatçının, karanlık zirvelerin üzerine koyduğu şimşeklere, zirvelerden kimileri üzerine çizdiği tuhaf, kötücül ışığa gülüp geçemiyorum. Kadim Pnakotus Elyazmaları'nda sözü edilen Soğuk Bozkır ile dehşetengiz Kadath'ın gerçek olabileceğini düşünmeden edemiyorum.

Üzerinde bulunduğumuz topraklarsa belki onlar denli uğursuz değildi ama tuhaflıkta aşağı kalır yanı yoktu. Kentin kurulmasından kısa bir süre sonra büyük dağ sırası belli başlı tapınakların yükseldiği yer olmuştu. Pek çok kabartma, bugün yalnızca tuhaf küpler ve sur biçimli yapılar gördüğümüz yerlerde, arşa yükselen grotesk ve fantastik kuleler gösteriyordu. Çağlar geçtikçe çevrede mağaralar oluşmuş, bunlar tapınakların eklentilerine dönüştürülmüştü. Daha sonraki çağlardaysa bölgedeki kireçtaşı damarları yeraltı sularıyla oyulmuştu. Böylelikle dağlar, yamaçlar ve aşağıdaki düzlükler girift bir mağaralar ve yeraltı tünelleri ağıyla birbirine bağlanmıştı. Kabartmalarda, yıldız başlı Eskiler'in yeraltına keşif seferleri düzenlediklerini, sonunda dünyanın karanlık bağırsaklarında saklanan, Styks benzeri bir güneşsiz deniz keşfettiklerini gördük.

Zifiri karanlık bir uçurumun dibinde bulunan devasa bir kuyudaydı bu yeraltı denizi; boşluğu açan da batıdaki korkutucu ve adsız dağlardan akan, bir zamanlar Eskiler'in sıradağlarının yamacında kıvrılarak Wilkes sahil şeridindeki Budd ve Totten Toprakları arasından Hint Okyanusu'na dökülen görkemli nehirdi kuşkusuz. Nehir, kıvrıldığı yerdeki kireçtaşını yavaş yavaş aşındırmıştı;

dağların altını kazan akıntıları sonunda mağaralardaki yeraltı sularına ulaşmış ve onlarla birleşerek öncekinden de derin, handiyse uçsuz bucaksız bir kuyu oymaya başlamıştı. Nihayetinde bütün sular içi boş tepelerin altına boşalmış ve okyanusa dökülen eski yatağı kurumaya bırakmıştı. Kent daha sonraki tarihlerde bu yatak üzerine yayılmıştı; biz de işte bu geç tarihli yerleşim bölgesindeydik şimdi. Nehrin serüvenini takip eden Eskiler son derece gelişmiş hünerlerini konuşturmuş, büyük nehrin dipsiz karanlığa kavuşmak üzere inişinin başladığı yamaçtaki burunlarda o görkemli işlemeli sütunları oymuşlardı.

Kabartmalarda üzerinden bir zamanlar nice soylu taş köprünün geçtiğini gördüğümüz nehir besbelli uçakla yaptığımız keşif seferinde yatağını gördüğümüz nehirdi. Kenti tasvir eden farklı kabartmalardaki konumuna bakarak yönümüzü anlayabiliyorduk; böylelikle keşfimizin geri kalanında işimize yarayacak bir harita çıkarıp önemli yapıları –meydanları, öne çıkan binaları vb.– işaretleyebildik. Çok geçmeden imgelemimizde bu heybetli kenti bir milyon ya da on milyon, hatta elli milyon yıl önceki haliyle canlandırabilecek duruma geldik, çünkü kabartmalar binaların, dağların, meydanların, varoşların, göz kamaştırıcı Tersiyer bitki örtüsünün nasıl göründüğünü ayrıntılı şekilde gösteriyordu. Tüm o zamanlar boyunca kentin muhteşem, gizemli bir güzelliği olduğu kesindi; eski halini gözümde canlandırırken bugün aynı kentin insanlık dışı yaşının, devasalığının, ölgünlüğünün, her şeyden uzaklığının, buzlara gömülmüş alacakaranlığının bendeki boğucu ve ağırlaştırıcı etkisini unutuyordum neredeyse. Bununla birlikte, bazı kabartmalara göre, kent sakinleri de zulmedici bir dehşetin pençesine düşmüşlük hissini bizzat yaşamıştı: Yinelenen, karanlık bir tasvir vardı ki Eskiler'i –neye benzediğini çıkaramadığımız– bir nesneden kaçarken gösteriyordu; bu şey her neyse büyük nehirden çıkmıştı. Öyle anlaşılıyordu ki, oraya da batı-

daki o dehşetengiz dağlardan, sarmaşıkların sardığı dev palmiye ormanlarından akıp geçerek gelmişti.

Kentin terk edilmesine yol açan nihai felaketi önceleyen olaylara ilişkin tasvirleri ancak yakın tarihli bir binada, gene gerileme dönemi özellikleri taşıyan bir kabartmada bulabildik. Aynı döneme ilişkin başka kabartmalar da olmalıydı mutlaka, belki bunlar arasında gerilimle ve belirsizliklerle dolu bu çağdaki umutsuzluğu ve umutları tasvir edenler de vardı; aslına bakarsanız, bu döneme ilişkin başka kabartmalar olduğuna dair kesin kanıtı çok geçmeden bulacaktık. Ama bu bahsettiğim, bizim doğrudan gördüğümüz ilk ve tek dizi oldu. Daha sonra tekrar araştırabilmek istiyorduk, ama dediğim gibi, gördüklerimiz bizi başka bir hedefe yönlendirdi. Öte yandan, kabartmaların belli bir noktada son bulacağını artık anlamıştık — ne de olsa Eskiler belli bir noktadan sonra bu kentte uzun bir gelecekleri olamayacağını anladıklarında duvar süslemeleri yapmayı bırakmış olmalıydılar. Elbette nihai darbeyi vuran aslında tüm dünyayı avucuna almaya hazırlanan o müthiş soğuktu; o soğuk ki, avucuna geçirdiği kutupları bir daha hiç bırakmayacaktı — o soğuk ki, dünyanın öbür ucunda bulunduğuna inanılan Lomar ve Hiperbor gibi mitsel diyarların sonunu getirecekti.

Soğukların gelişi Antarktika'da ne zaman başladı, buna kesin bir tarih vermek zor. Bugün Buzul Çağı'nın yaklaşık beş yüz bin yıl önce başladığı kabul ediliyor, ama eli kamçılı soğuk, kutuplara çok daha erken musallat olmuş olmalı. Nicel kestirimlerimizin hepsi enine sonunda tahmine dayalı. Ama gerileme dönemine ait gördüğümüz kabartmaların bir milyon yıl kadar eskisine dayanmadığı rahatlıkla anlaşılıyordu. Kenti terkin beş yüz bin yıl önce, Pleyistosen döneminin kabul edilen başlangıcından çok önce tamamlandığı da.

Gerileme dönemi kabartmalarında bitki örtüsünün her yerde seyreldiğini, kırsal alanda yaşayan Eskiler'in

sayısının azaldığını gördük. Bu tasvirlerde evlerin içinde ısıtma cihazları göze çarpıyordu, kışın yolculuk yapanlar kalın kumaşlara sarınmışlardı. Sonra bir dizi kartuşa rast geldik, bu daha yakın tarihli kabartmalarda ana öykü sürekli olarak kesintiye uğruyordu. Bunlarda daha sıcak yerlere göç tasvir edilmişti — bazıları uzak sahillerdeki sualtı kentlerine, bazılarıysa içi boş tepelerin kireçtaşı mağaralarından ve tünellerden geçerek o karanlık uçurumun altındaki devasa kuyuyu dolduran yeraltı denizine kaçıyordu.

Sonunda en büyük koloni, yakınlarındaki bu uçsuz bucaksız kuyu olmuştu. Bu tercihte kuşkusuz bölgenin kutsallığının payı vardı, ama buraya yerleştiklerinde Eskiler'in, irili ufaklı mağaralarıyla dışarıdan bal peteği gibi görünen dağların üzerindeki tapınakları kullanabilecek olmasının, eski kentlerinden bir tür yazlık yerleşim merkezi ve madencilik üssü olarak yararlanabilecek olmasının da etkisi vardı. Eski ve yeni yerleşim merkezleri arasındaki bağlantı eski yolların yenilenmesiyle, kadim metropolden karanlık uçuruma çıkan sayısız yeni tünel kazılmasıyla güçlendirilmişti. Bu tüneller dik bir şekilde aşağıya doğru iniyorlardı; çizdiğimiz haritada elimizden geldiğince, biraz da tahmine dayanarak kimi tünel girişlerini işaretledik. Bunlardan en az ikisinin, bulunduğumuz yere yakın olduğu açıktı — ikisi de belli ki kentin dağa bakan tarafındaydı; biri eski nehir yatağından dört yüz metre uzakta, diğeri ters yönde, bunun iki katı kadar bir uzaklıkta bulunuyordu.

Bu devasa kuyunun belli yerlerde, su seviyesinin üstünde, kuru kıyı bölgelerinin de olduğu anlaşılıyordu, ama Eskiler yeni kentlerini suyun altına yapmışlardı — kuşkusuz, sıcaklık nedeniyle. Bu gizli deniz çok derin olmalıydı; öyle ki yerkürenin iç sıcaklığı bu denizi öngörülebilir gelecekte yaşanabilir kılıyordu. Yıldız başlı Eskiler önce yarı zamanlı, ardından tam zamanlı sualtı yaşamına

uyum sağlamakta zorlanmamışlardı, çünkü solungaçları hiçbir zaman güdükleşmemişti. Daha karada yaşarlarken bile deniz altında yaşayan akrabalarını ziyaret edişlerini ya da büyük nehirlerinin derinliklerinde yıkanmalarını gösteren kabartmalar görmüştük. Yeraltının karanlığı da uzun kutup gecelerine alışkın olan bu tür için bir sorun teşkil etmemişti.

Bu son yapılan kabartmalarda üslup gerileme dönemine ait olduğunu düşündüğümüz unsurlarla doluydu, ama özellikle yeraltı kuyusunu dolduran denizde yeni kentlerinin inşasını anlatırken destansı bir hava yakalamışlardı. Eskiler en bilimsel yolları kullanmışlardı — bal peteği dağlardan çıkarması imkânsız kayaları çıkarıp almışlar, en yakın deniz altı kentinden, inşaatı en iyi yöntemlerle yapacak usta işçiler getirtmişlerdi. Bu işçiler yeni kurulacak kent için gerekli her şeyi yanlarında getirmişlerdi; önce taş kaldırmada, sonra kuyu-kentte başka yükler taşımada kullanmak istedikleri Shoggothlar'ı üretecek dokular ile aydınlatmada kullanılacak fosforlu organizmaları üretecek protoplazmik maddeler de bunlar arasındaydı.

Sonunda bu yeraltı denizinin dibinde görkemli bir metropol yükselmişti. Mimarisi yukarıdaki kentinkine benzerdi; inşa sürecinde gözetilen katı matematik ilkeleri, kentin gerileme dönemi eserlerinden daha gelişmiş ürünler ortaya çıkmasını sağlamıştı. Yeni yetiştirilen Shoggothlar inanılmaz boyutlara ulaşmış, görülmemiş bir zekâ geliştirmişlerdi; tasvirlere bakılırsa, emirleri hemen anlıyor ve eksiksiz bir şekilde yerine getiriyorlardı. Eskiler'le onların dilini kullanarak anlaşıyorlarmış gibi görünüyordu –Lake'in incelemeleri doğruysa geniş ses yelpazesine sahip, bir tür melodik ıslığa dayalı bir dil olmalıydı bu– ve sanırım emirlerini ilk zamanlarda olduğu gibi hipnotik telkinlerle değil, işte bu dille alıyorlardı. Bu kez üzerlerindeki denetimin kusursuz olduğu da anlaşılıyordu. Fosforlu organizmalar etkili bir şekilde ışık sağlıyor, belli ki dış dünyanın kutup ışıklarını aratmıyorlardı.

Sanat ve süsleme hâlâ vardı ama daha da dekadandı artık. Eskiler de bu gerilemenin farkında olmalıydı: İmparator Büyük Konstantin'in Bizans'ın gerileme döneminde, kendi halkı öyle müthiş eserler yaratamadığı için, Yunan ve Asya'nın en güzel sanat eserlerini alıp başkentini onlarla süslediğini duymuştum; Eskiler'in bunu ilk yapanlar olduğu, yeni kenti pek çok yerde kara kentinden alınmış kabartmalarla süsledikleri görülüyordu. Kara kentinden daha da fazla eserin getirilmemesi kuşkusuz başlangıçta buranın tamamen terk edilmemiş olmasındandı. Yukarıdaki kent bütünüyle terk edildiğindeyse –ki bu, kutupta Pleyistosen pek ilerlememişken olmalıydı– Eskiler belki de bu daha dekadan sanatla yetinmeye başlamışlardı ya da belki eski kabartmalardaki üstün sanatsallığı takdir etmez olmuşlardı. Her halükârda, diğer taşınır eşyayla birlikte en güzel heykeller götürülmüş olsa da, içinde bulunduğumuz milyonlarca yıllık kent bütünüyle çıplak bırakılmamıştı.

Bu öyküyü anlatan kartuşlar ve sütun gövdeleri, daha önce söylediğim gibi, sınırlı keşif gezimizde bulabildiğimiz en yakın tarihli kabartmalardı. Tasvirlerde Eskiler yazları kara kentiyle kışları mağaradaki deniz kenti arasında mekik dokuyorlar, bazen Antarktika kıyılarındaki başka deniz kentleriyle ticaret yapıyorlardı. Bu noktada kara kentinde gerçek bir gelecekleri olmayacağı kabullenilmiş olmalıydı, çünkü kabartmalar soğuğun ölümcül tecavüzünün işaretlerini gösteriyordu. Bitki örtüsü seyrelmişti; kışın inatçı karları artık yazın ortasında bile erimiyordu. Eskiden yetiştirilen sürüngenlerin neredeyse hepsi ölmüştü; memeliler de güçlükle idare ediyordu. Yukarı dünyada gerekli işleri görebilmek için şekilsiz ve soğuğa dayanıklı Shoggothlar'ı karada yaşama alıştırmaları gerektiği anlaşılıyordu — Eskiler'in bu konuda daha önce hep gönülsüz olduklarını artık biliyorduk. Büyük nehir artık cansızdı; yukarıdaki denizdeyse foklarla balinalar dışında yaşayan pek bir canlı kalmamıştı. Kocaman gülünç penguenler dışında tüm kuşlar uçup gitmişti.

Bundan sonra neler olduğunu ancak tahmin edebiliriz. Mağaradaki yeni deniz kenti ne kadar ayakta kaldı? Ebedi bir karanlık içinde taştan bir ceset olarak hâlâ orada duruyor mu? Yeraltı suları da sonunda dondu mu? Dış dünyadaki okyanus altı kentlerinin kaderi ne oldu? İlerleyip duran buzullardan kuzeye kaçabilen Eskiler oldu mu? Bugün jeoloji bu kentlere ilişkin hiçbir bulguya rastlamamış durumda... O korkunç Mi-Go soyu kuzeyde hâlâ bir tehdit oluşturuyor mu? Dünyanın en derin sularında, insan elinin değmediği o zifiri karanlık çukurlarda neler yaşıyor ya da yaşamıyor, emin olabilir miyiz? O yıldız başlı yaratıklar, kampta incelenenler her basınca dayanabilecek kadar sağlam görünüyorlardı — denizciler bazen denizden son derece tuhaf şeyler çıkarıyorlar. Borchgrevingk'in bir kuşak önce, Antarktika fokları üzerinde tespit ettiği gizemli yara izleri gerçekten de katil balina teorisiyle açıklanabilir mi?

Zavallı Lake'in bulduğu örnekler, kendimize sorduğumuz bu soruları yanıtlamada işe yaramazdı, çünkü jeolojik ortamları, bunların kara kentinin erken dönemlerinde yaşadıklarına işaret ediyordu. Bulundukları yere bakarsak, en az otuz milyon yıl yaşında olduklarını düşünmek gerekiyordu; onların döneminde mağaradaki deniz kenti, hatta mağaranın kendisi yoktu ortada. Yaşadıkları dönemde Tersiyer bitki örtüsü sık ve görkemli olmalıydı; incelikli sanatların yeşerdiği genç bir kentleri, ulu dağların eteğinde kuzeye, uzaktaki tropik okyanusa doğru akan büyük bir nehirleri olmalıydı.

Gene de örnekleri aklımızdan atamıyorduk — özellikle de Lake'in tarumar olmuş kampında sırra kadem basan o sekiz hasarsız örneği. Bu işin içinde anormal bir şeyler vardı; tek bir adamın delirmesiyle açıklamaya çalışıp durduğumuz tüm o akıl almaz şeyler, o korkunç mezarlar, kayıplara karışan malzeme, türü ve miktarı, Gedney, o kadim hilkat garibelerinin doğaüstü sağlamlığı ve türle-

rinin, kabartmalardan öğrendiğimiz inanılmaz özellikleri — son birkaç saat içinde Danforth'la çok şey görmüştük ve izlerini gördüğümüz kadim dünyanın tüyler ürpertici, olağanüstü sırlarına sonuna kadar inanmaya da, bunlar hakkında tek söz etmemeye de bütünüyle hazırdık.

9. Bölüm

SON GÖRDÜĞÜMÜZ kabartmaları incelediğimizde hedefimizin değiştiğini söylemiştim size. Yeni hedefimiz elbette, daha önce varlığından haberdar olmadığımız, şimdiyse keşfetmek için yanıp tutuştuğumuz karanlık iç dünyaya doğru kazılmış tünellerdi. Kabartmaların ölçeğinden yola çıkarak yakındaki tünellerden yaklaşık bir buçuk kilometrelik bir inişin bizi o dipsiz kuyunun zifiri karanlık uçurumlarına çıkaracağına karar verdik; Eskiler bu uçurumlardan aşağıya, karanlığın örttüğü gizli denizin taşlı kıyılarına inen patikalar yapmışlardı. Bir kez varlığını öğrenince bu muhteşem uçurumu kendi gözlerimizle görme fikrine karşı koymak imkânsızdı — ama zamanımız sınırlıydı, hemen yola çıkmalıydık.

Saat akşam sekiz olmuştu ve fenerlerimiz için aldığımız yedek pil stoku sınırlıydı. Buz seviyesinin altında o denli inceleme ve çizim yapmıştık ki en az beş saatlik pilimizi harcamıştık. Özel kuru pillerimiz belki bize ancak dört saatlik bir kullanım daha sağlardı ama fenerlerden birini çok gerek duyduğumuz yerler dışında yakmazsak bu bize fazladan biraz daha zaman kazandırabilirdi. Bu yeraltı Kiklop mezarlığında ışıksız ilerleyemezdik; bu nedenle bu yeni keşif gezisinde kararlıysak, kabartmaları inceleyip kayda geçirmeyi bırakmamız gerekiyordu.

Kuşkusuz buraya geri dönecek, günlerce, belki haftalarca kenti ve kabartmaları yeniden inceleyecek, yeni fotoğraflar çekecektik — elbette, bu o zamanki düşüncelerimizdi; bu merak yerini iliklerimize işleyen bir dehşet duygusuna bırakalı çok oluyor; ama o anda acele etmeliydik.

Yolumuzu işaretlemekte kullandığımız kâğıtlar da azalmıştı; defterlerimizden ya da çizim kâğıtlarımızdan feragat etmek istemiyorduk, gene de büyük defterlerden birini gözden çıkarmak zorunda kaldık. Başka çıkar yol kalmazsa kayaları çentme yoluna gidebilirdik ya da gerçekten yolumuzu kaybetsek bile, yeterli zamanımız olması halinde tünelleri tek tek deneyerek gün ışığına çıkabilirdik. Böylelikle en yakın tünele doğru heyecanla yola koyulduk.

Haritamızı yaparken yararlandığımız kabartmalara göre, gitmek istediğimiz tünelin girişi dört yüz metreden uzakta olamazdı; yol üzerinde muhtemelen buz seviyesinin altında girip çıkabileceğimiz sağlam görünüşlü binalar vardı. Tünelin girişi –en yakındaki yamacın yükselmeye başladığı yerde– kamusal, belki kutsal bir yapı olduğu belli olan, beş kanatlı geniş binanın bodrum katındaydı.

Havadan kent keşfimizde böyle bir bina gördüğümüzü hatırlamıyorduk; bu nedenle binanın üst kısımlarının hasar görmüş olduğunu ya da belki tüm binanın bir buz yarığı içine gömülmüş olabileceğini düşündük. İkinci senaryo doğruysa tünel girişi de kapanmış olacaktı, biz de –bir buçuk kilometre kadar uzakta bulunan– ikinci en yakın tünel girişini denemek zorunda kalacaktık. Aradaki nehir yatağı daha güneydeki tünel girişlerini denememizi engelliyordu. Eğer yakındaki iki giriş de kapanmışsa –kuzeyde, ikinci tercihimizden gene bir buçuk kilometre mesafedeki– üçüncüsüne girme teşebbüsüne yetecek pilimiz var mıydı, emin olamıyorduk.

Elimizde harita ve pusula, alacakaranlıkta labirente benzer yolumuzda ilerlerken –kimi çeşitli derecelerde hasar görmüş, kimi korunmuş odalar ve koridorlar

boyunca yürüyerek; rampalardan çıkıp üst katlardan, köprülerden geçip sonra tekrar aşağıya inerek; sıkışmış kapıları, moloz yığınlarını aşarak; iyi korunmuş bölgelerdeki açık yollarda hızlanarak; arada bir yanlış yollara sapıp gerisingeri dönerek (böyle durumlarda yanlış yol boyunca bıraktığımız kâğıt parçalarını dönüşte topluyorduk); nadiren de olsa gün ışığının sızdığı deliklerin altından geçerek ilerlerken– önümüze çıkan kimi kabartmalar neredeyse bizi yolumuzdan alıkoyacaktı. Bunların çoğu tarihsel açıdan büyük önem taşıyan hikâyeler anlatıyor olmalıydı ama kendimize buralara daha sonra yeniden geleceğimizi söyleyerek bunların önünden geçip gitmek zorunda kaldık. Gene de arada bir yavaşlayıp ikinci fenerimizi yakmadan edemedik. Yanımızda daha fazla film olsaydı, bazı alçak kabartmaların fotoğraflarını çekmek için kesinlikle biraz dururduk, ama çizim yapmak fazla zaman alacağından bunu düşünmedik bile.

Hikâyemde öyle bir noktaya geldim ki, bazı şeyleri açıkça söylemek yerine susmak ya da en azından imayla yetinmek istiyor insan. Ama mademki amacım olası herhangi bir yeni keşif gezisi planını durdurmak, bunun neden ölüm kalım meselesi olduğunu göstermem gerek. İşte bu yüzden her şeyi olduğu gibi anlatmalıyım. Saat sekiz buçuğa gelirken tünelin girişi olduğunu hesapladığımız yere gelmiştik — ikinci kat hizasındaki bir köprüden geçip geç dönem törensel kabartmalarla dolu bir meyilli koridordan ilerlemeye başlamıştık ki Danforth'ın genç, keskin burnu alışılmadık bir koku aldı. Köpeğimiz olsa, muhtemelen bizi daha önce uyarırdı. İlkin, o ana dek tertemiz olan havayı dolduranın ne olduğunu tam anlamadık, ama birkaç saniye sonra anılarımız canlanıverdi. İzin verin, kendimi biraz toparlayayım... Bir koku alıyorduk — önce belli belirsizdi, hafiften geliyordu, şu andaysa başka bir şeyle karıştırılması imkânsız geliyor, aldığımız koku zavallı Lake'in kesip incelediği örneklerin

konduğu o delice mezarı açtığımızda burnumuza çarpan iğrenç, mide bulandırıcı kokunun aynısıydı.

Tabii, o anda bunu şu anki netlikle, bir anda anlayamadık. Ne de olsa birçok açıklaması olabilirdi kokunun, biz de hatırı sayılır bir süre kararsızca fısıldaşıp durduk. En önemlisi, araştırmayı durdurmayı aklımızdan bile geçirmedik; buraya kadar geldikten sonra bizi buradan ancak büyük bir felaket koparabilirdi. Kuşkulanmıştık kuşkulanmasına ama aklımıza gelen olacak şey değildi, öyle düşündük. Normal, bildiğimiz dünyada böyle bir şey olamazdı. Yanan tek fenerimizi, sanıyorum, içgüdüsel olarak kıstık –üzerimize doğru kapanır görünen duvarlardaki dekadan, handiyse kötücül kabartmaları inceleme isteği duymuyorduk artık– ışığın azalması bizi iyice yavaşlattı; gittikçe daha fazla moloz ve dökün tüyle dolu olan yolumuzda kâh parmak uçlarımıza basarak kâh emekleyerek ilerliyorduk artık.

Danforth'ın burnu kadar gözleri de keskin çıktı: Zemin kattaki odalarla koridorlara doğru giden yarı tıkalı geçitlerden geçerken, bir süre sonra dökün tülerdeki garipliği fark eden gene o oldu. Bunlar pek de öyle binlerce yıl dokunulmamış gibi görünmüyordu; ışığı biraz açıp dikkatlice incelediğimizde nispeten yakın bir zamanda üzerlerinden bir şeylerin geçmiş olduğunu anladık. Dökün tüler karışık, düzensiz bir yığın oluşturduğundan anlaşılır bir iz ya da ipucu çıkaramadık, ama biraz daha düzgün kısımlardaki izler sanki yerde ağır bir şeyler sürüklenmiş izlenimi veriyordu. Bir yerde izler sanki iki yaratığın koşarken bıraktığı izlermiş gibi göründü gözümüze. Bu da duraklamamıza neden oldu.

İşte tam bu duraksadığımız anda –bu kez ikimiz birden– diğer kokuyu da aldık. Paradoksal bir şeydi, hem daha az hem daha çok korkutucuydu bu ikinci koku; kendi başına hiç de korkutucu değildi yani, ama içinde bulunduğumuz koşullarda kanımızı donduracak denli dehşet vericiydi –tabii, işin içinde Gedney yoksa– çünkü

duyduğumuz, açık ve net, petrol kokusuydu, bildiğimiz benzin.

Bundan sonraki motivasyonumuz neydi, bunu anlamayı psikologlara bırakıyorum. Artık kampta tanık olduğumuz dehşetin bir şekilde çağlar öncesinden kalma bu zifiri karanlık çukura uzandığını anlamıştık; dolayısıyla –ha şimdi ha az sonra– bizi adını koyamayacağımız şeylerin beklediğinden kuşku duyamazdık. Gene de yolumuza neden devam ettik, –içimizi yakan meraktan mı, kaygıdan mı, hipnotize mi olmuştuk, derinlerde bir yerlerde Gedney'e karşı sorumluluk mu hissediyorduk– bizi yönlendiren neydi, bilmiyorum ama ona boyun eğdik. Danforth fısıldayarak bana yukarıdaki harabe kentin bir sokak köşesinde gördüğüne inandığı işareti, derinlerden bir yerden duyar gibi olduğu melodik ıslık sesini anımsattı. Doğru, dedi Danforth, rüzgârlı zirvelerde mağara ağızlarının çıkardığı sese benziyordu bu ıslık ama Lake'in araştırma raporu düşünüldüğünde başka anlamlar da kazanıyordu. Bense gene fısıltıyla, kampı bulduğumuz hali, kayıp eşyaları hatırlamamız gerektiğini, hayatta kalan kişinin aklını kaçırıp onu bu kadim taş kente getiren delice bir yolculuğa çıkmış olabileceğini, bunun gördüğümüz pek çok şeyi açıklayacağını söyleyip durdum. Ama birbirimizi ikna edemedik, aslına bakarsanız kendimizi dahi ikna edemiyorduk. Fenerlerimizi söndürmüş, olduğumuz gibi öylece kalakalmış duruyorduk ki ileride, yukarıdan eser miktarda sızan belli belirsiz gün ışığının zifiri karanlığın mutlaklığını deldiğini fark ettik. Hiç düşünmeden oraya yöneldik; fenerimizi kısa kısa yakarak görüyorduk önümüzü. Molozlar ve dökün tüler üzerinde gördüğümüz izler bizi fena sarsmıştı; benzin kokusu da gittikçe güçleniyordu. İlerledikçe yolumuza daha fazla moloz çıkıyor, ayaklarımıza takılıyordu; çok geçmeden ileride yolun iyice tıkandığını gördük. Kötümser tahminlerimizde haklı çıkmıştık. Tünelimiz bir çıkmazdı; karanlık uçuruma açılan bodrum girişine bile ulaşamayacağımızı düşündük.

Ama biraz sonra, bu çıkmaz koridorun grotesk kabartmalarla dolu duvarlarını aydınlatan fenerimizin ışığında, bulunduğumuz yere çıkan, kimi daha çok, kimi daha az tıkalı birkaç geçit olduğunu görebildik. Bunlardan birinden –diğer kokuyu bastıran– çok daha güçlü bir benzin kokusu geliyordu. İyice bakınca bu geçidin girişinde döküntü ve molozların biraz açıldığını gördük. Artık sonunda bizi nasıl bir dehşet bekliyorsa, ona giden yol buydu işte. Tekrar harekete geçmeden önce hatırı sayılır bir süre, tereddüt içinde öylece durduk dediğimde şaşırmazsınız sanırım.

Bununla birlikte, sonunda karanlık geçidin içine girdiğimizde beklediğimiz dehşetle karşılaşmadık. Döküntü dolu bu kabartmalı yeraltı mezarında –altı metrekarelik bir küp şeklindeydi burası– ilk bakışta göze çarpan yakın tarihli hiçbir nesne yoktu; gözlerimiz boş yere ileriye açılan bir başka geçit aradı. Ama çok geçmeden Danforth'ın keskin gözleri döküntülerin şöyle bir süpürülüp düzlendiği bir köşeyi seçebildi. Fenerlerimizi sonuna kadar yaktık. Orada gördüklerimiz önemsiz ve basit şeylerdi aslında, ama taşıdıkları anlamdı kanımızı donduran. Döküntülerin şöyle bir düzlendiği yerin üstüne birtakım küçük nesneler saçılmıştı. Köşeye, bu yüksek platoda bile güçlü bir koku bırakacak denli benzin dökülmüştü. Burası bir kamptan başka bir şey olamazdı — uçuruma giden yolun tıkalı olduğunu görerek geri dönmek zorunda olan birileri burada bir kamp kurmuştu.

Açık açık söyleyeyim. Köşeye saçılmış malzemenin hepsi Lake'in kampındandı: Tarumar edilmiş o hazin yerde gördüğümüz gibi tuhaf şekillerde açılmış konserve kutuları, çokça yanmış kibrit, gene tuhaf şekilde kirlenmiş üç resimli kitap, boş bir mürekkep şişesi ve üzerinde resimli kullanma talimatları bulunan kutusu, kırık bir dolmakalem, anlamsızca kesilmiş kürk ve çadır bezi parçaları, gene kullanma kılavuzuyla kullanılmış bir pil, çadır ısıtıcımızın içinden çıkan broşür ve az miktarda buruşmuş

kâğıt. Önümüzdeki manzara zaten kötüydü ama buruşmuş kâğıtları açıp üzerindekilere baktığımızda beteriyle karşılaştık. Lake'in kampında bulduğumuz, üzerine anlaşılmaz noktalar çizilmiş kâğıtlar bizi buna hazırlamalıydı belki, ama aynı kâğıtları bu korkunç kentin kadim mahzenlerinde görmenin verdiği hissi sizlere anlatabilmem mümkün değil.

Gedney gerçekten delirmiş ve yeşil sabuntaşlarına öykünerek burada da noktalar çizmiş olabilirdi. O akıl almaz yıldız mezarlardaki noktalar da onun işi olabilirdi. Oturup kadim kentten, bizim izlediğimiz yolun biraz ötesinde daire içine alınmış bir noktadan –havadan geniş, yuvarlak bir açıklık gibi görünen, kabartmalardaysa silindir bir kule olarak resmedilen bir büyük yapıdan– şu an içinde bulunduğumuz beş kanatlı yapıya, dolayısıyla buranın içinde olması gereken tünel girişine giden yolun üstünkörü, kaba harita taslaklarını da çıkarmış olabilirdi.

Tekrar söylüyorum, orada bulduğumuz noktalı taslakları Gedney'in çizdiği düşünülebilirdi, çünkü bu haritalar da açıkça, tıpkı bizimkiler gibi o buzdan labirentteki geç dönem kabartmalarından kopyalanmıştı. Sanıyorum kopyalamada kullanılan kabartmalar bizim kullandıklarımız değildi ama olsun. Gedney bunların hepsini yapmış olabilirdi, ama o sanattan anlamayan beceriksizin yapamayacağı bir şey varsa o da aceleyle çizildiği belli taslaklarda, kopyalanan gerileme dönemi kabartmalarında rastlanmayan üstün bir sanat tekniği ve estetik kullanmaktı — ölü kentin altın çağını yaşayan Eskiler'in karakteristik tekniğiydi bu.

O noktada canımızı kurtarmak için her şeyi bırakıp kaçmadığımızdan deli olduğumuzu söyleyenler çıkacaktır. Kulağa ne denli çılgınca gelirse gelsin artık vardığımız çıkarımın doğruluğundan kuşku duymuyorduk; anlattıklarımı buraya kadar okumuş olanlar aklımızdan geçenleri tahmin edeceklerdir. Belki de delirmiştik gerçekten — sizlere bu korkunç zirveler deliliğin dağlarıydı dememiş

miydim? Ama Afrika'nın balta girmemiş ormanlarında fotoğraflarını çekmek ya da yaşantılarını incelemek için öldürücü hayvanların peşinde koşan adamlarda da –belki biraz daha ılımlı haliyle de olsa– benzer bir ruh hali olduğu söylenemez mi? Korkudan yarı yarıya paralize de olsak, sonunda içimizi yakan merakın ateşi ağır bastı.

Elbette bulduğumuz bu geçici kampın sahibiyle –ya da sahipleriyle– karşılaşmayı hiç istemiyorduk ama zaten çoktan gitmiş gibiydiler. Şimdiye dek o zifiri karanlık uçuruma giden diğer tüneli bulmuş ve kendilerini daha önce hiç görmedikleri yeraltı kuyusuna –o uçsuz bucaksız kuyuda onları bekleyen, geçmişin hangi karanlık parçalarıysa onlara– götürecek yolu arşınlamaya başlamış olmalıydılar. O tünelin girişi de kapanmışsa kuzeye, bir sonraki tüneli bulmaya giderlerdi. Işığa pek ihtiyaç duymadıklarını biliyorduk artık.

Geriye dönüp o anı anımsamaya çalıştığımda, neler hissettiğimizi tam olarak çıkaramıyorum — neyle karşılaşacağımızı bilememenin verdiği gergin heyecan içinde ne amaçladığımızı da. Korktuğumuz şeyle yüzleşme gibi bir niyetimiz hiç yoktu elbette — öte yandan, görünmeyeceğimiz bir köşeden olup biteni gizlice izlemek gibi derin, bilinçdışı bir arzumuz olmadığını söyleyemem. O zifiri karanlık uçurumla devasa kuyuyu görme hevesinden vazgeçmemiştik, ama şimdi yeni bir ara hedefimiz vardı: Bulduğumuz buruşuk harita taslaklarında daire içine alınmış o büyük yuvarlak yapı. Yukarıdan baktığımızda kocaman, yuvarlak bir açıklık gibi görünen bu yer erken tarihli kabartmalarda görkemli bir silindir kule olarak tasvir edilmişti. Bu alelacele çizilmiş harita taslaklarında bile etkileyici görünmesi yapının buz altında kalan kısımlarının özellikle önemli olabileceğini düşündürdü bize. Belki şimdiye dek görmediğimiz mimari özelliklere sahipti. Tasvirin bulunduğu kabartmalara bakılırsa, çok eski bir tarihten kalmış olmalıydı — kentte inşa edilen ilk yapılardan biriydi. Eğer hasar görmedilerse, kabart-

maları çok önemli olabilirdi. Dahası, burası yukarıdaki dünyayla en uygun bağlantı noktası da olabilirdi; oradan aşağıya inen, bizim izlediğimizden çok daha kısa bir yol, diğerlerinin buraya gelirken kullandığı bir yol olmalıydı.

Her halükârda, elimizdeki ürkütücü taslakları inceledik –bunlar bizim çizdiğimiz haritalarla büyük ölçüde örtüşüyordu– dairesel alana giden ve izlerini bulduğumuz adsız varlıkların bizden önce iki kez geçmiş olması gereken yolu tuttuk. Uçuruma açılan ikinci tünel girişi bu yapının ötesinde olmalıydı. Ardımızda mümkün olduğunca tutumlu davranarak gene kâğıt izi bıraktığımız yolculuğumuzu ayrıntısıyla anlatmaya gerek duymuyorum, çünkü bizi sonunda vardığımız çıkmaza çıkaran yolculuğa pek benzerdi; tek fark, bu sefer zemin kata daha yakın ilerlemiş, hatta yer yer bodrum kat koridorlarına inmiş olmamızdı. Arada bir ayaklarımızın altında uzanan döküntü ve süprüntüler üzerinde bizi tedirgin eden izlere rastlıyorduk ve benzin kokusunu ardımızda bıraktığımızda zaman zaman, uzaktan ve belirsiz de olsa, o iğrenç, inatçı diğer kokuyu alır olduk. Yeni yol eski yoldan ayrıldıktan sonra ilerlerken ara ara tek fenerimizin ışığını duvarlara şöyle bir tuttuk; Eskiler'in ana sanat biçimi olan kabartmalar gene neredeyse her yeri kaplıyordu.

Saat dokuz buçuk gibi zemin kat seviyesinin biraz altında bulunan, ilerledikçe zemini üzerindeki buz tabakasının gittikçe kalınlaştığı, dolayısıyla da tavanı bizim için gittikçe alçalan uzun, kemerli bir koridordan geçerken ileride gün ışığını görüp fenerimizi kapayabildik. Görünen o ki geniş, dairesel bir alana gelmiştik, açık havaya uzaklığımız pek fazla olamazdı. Koridor bu koca taşlı yıkıntılara göre şaşırtıcı derecede alçak bir kemerle son buluyordu ama ötesindekileri daha çıkmadan görebilmiştik. Koridorun açıldığı yerde çapı altmış metreyi bulan kocaman, yuvarlak bir alan vardı; zemini gene döküntü ve molozlarla kaplıydı, alana açılan, bizimkine benzer çok

sayıdaki başka geçit de gene molozlarla kapanmış görünüyordu. Duvarlar, uygun olan her kesiminde, döne döne giden muazzam boyutlarda kabartmalarla süslenmişti; bunlar, alanın açık olması nedeniyle hava şartlarının hışmına uğramış olsalar da o ana dek görmediğimiz ustalıkta bir sanatsallığı yansıtıyorlardı. Döküntülerin altında zemin kalın bir buz tabakasıyla kaplıydı; gerçek zeminin çok daha altta olduğunu düşündük.

Ama buranın en çarpıcı özelliği, kemerli geçitlerden açık iç alana doğru dönerek silindir şeklindeki duvarın iç yüzeyi boyunca yükselen, Babil antik kentinin zigguratlarında ya da yüksek kulelerinde gördüğümüz basamaklı yapıyı andıran devasa içbükey taş rampaydı. Uçaktayken hızımız ve bakış açımız bu iç rampayı görmemizi engellemişti; bu yüzden biz de buzun altına inecek başka bir yol aramıştık. Pabodie yanımızda olsa bizlere bu rampaların ne tür bir mühendislik maharetiyle ayakta durduğunu açıklayabilirdi belki, ama Danforth'la benim elimizden gelen tek şey hayretten ağzımız açık öylece bakmaktı. Yer yer büyük taş çıkmalar ve sütunlar görebiliyorduk, ama gördüklerimiz kendi başlarına bu şeyleri ayakta tutmaya yetmezdi. Rampalar bu çok geniş kulenin tepesine kadar çıkıyordu hâlâ –açık havada olduğu düşünülürse inanılmaz bir şeydi bu– rampaların varlığı duvarlardaki tuhaf, tüyler ürpertici kozmik kabartmaların fazla hasar görmelerini engellemişti.

Alacakaranlıkta bu –belki elli milyon yıllık, hiç kuşkusuz gördüklerimiz içinde en eski– devasa silindir yapının iç alanına çıktığımızda, rampaların yükseldiği duvarların on sekiz metreye ulaştığını fark ettik. Uçaktan yaptığımız keşifte gördüklerimizi düşününce bu, dışarıdaki buzullaşmanın yaklaşık on iki metre yüksekliğinde olduğu anlamına geliyordu, çünkü yukarıdan baktığımızda gördüğümüz bu yuvarlak açıklık neredeyse altı metrelik bir sur yıkıntısı ortasında bulunuyor, bu yıkıntının da üstünde

yükselen dörtte üçü korunmuş kavisli duvarlar tarafından korunuyordu. Kabartmalara bakılacak olursa, bu devasa kule eskiden çok geniş bir dairesel meydan içinde yer alıyordu ve yüz elli, iki yüz metre yüksekliğindeydi. Üst tarafında, zirvesine yakın kat kat yatay diskler, tepesinde bir dizi sivri külah vardı. Taş duvarların çoğu içeriye değil, dışarıya doğru yıkılmıştı — şansımıza, çünkü öteki türlü rampa harap olabilir, iç alan kapanabilirdi. Rampa gene de yıpranmıştı; kemerli geçit girişleriyse yakın zamanda molozlardan temizlenmiş gibi görünüyordu.

Diğerlerinin tuttuğu yolun gerçekten de bu olduğuna kesin olarak karar vermemiz uzun sürmedi; diğer yola çokça kâğıt bırakmış da olsak bizim için de en makul yol bu olacaktı. Kulenin çıkışı uçağımızın bulunduğu yamaca, ilk tünele giriş yaptığımız büyük teraslı binadan daha uzak değildi. Sonraki gelişlerimizde buz seviyesi altında yapacağımız keşifleri de bu bölgede yapabilirdik. Tuhaftır, gördüğümüz ve tahmin ettiğimiz onca şeyden sonra bile — hâlâ daha sonra yapabileceğimiz keşifleri düşünmeden edemiyorduk. Derken, zemin üzerindeki dökün-tüler arasında dikkatle ilerlemeye çalışırken öyle bir şey gördük ki başka her şey aklımızdan çıktı gitti.

Rampanın altlara doğru, dışarıya çıkıntı yapan, o ana dek gözümüze çarpmayan bir köşesinde özenle yan yana konmuş üç kızak vardı. Orada öylece duruyorlardı –Lake'in kampından alınan kızaklardı bunlar– kötü koşullarda kullanıldıkları için biraz hırpalanmışlardı: Üstü karla kaplı olmayan moloz ve dökün-tüler üzerinde sürüklenmiş, geçilmesi zor yerlerde elle taşınmış olmalıydılar. Dikkatle, akıllıca örtülmüş ve kayışla bağlanmışlardı; üçü de pek tanıdık malzemeyle doluydu: benzin sobası, yakıt bidonları, alet çantaları, konserve yiyecek, çadır bezine sarılmış kitaplar ve ne olduğunu göremediğimiz başka şeyler — gördüklerimizin hepsi Lake'in kampındandı.

Daha önce bulduklarımız bizi buna bir ölçüde olsun hazırlamıştı. Ama asıl şoku duruşu ve şişkinliği bize özellikle tuhaf görünen çadır bezlerinden birini kaldırdığımızda yaşadık. Dehşetle anladık ki, örnek toplamakla ilgilenen salt Lake değildi, çünkü karşımızda ikisi de kaskatı donmuş, mükemmel bir şekilde korunmuş, boyun çevresinde açılan yaraları daha da açılmasın diye bantla tutturulmuş iki örnek vardı. Bunlar genç Gedney ile kayıp kamp köpeğinin cansız bedenleriydi.

10. Bölüm

PEK ÇOK KİŞİ bu korkunç keşfimizin hemen ardından, kuzeydeki tüneli ve o uçsuz bucaksız yeraltı kuyusunu düşünebildiğimiz için bizi duygusuz bulacak, deli olduğumuzu düşünecektir; ben de bizi bu düşüncelere yepyeni bir durumun ittiğini, bu olmasaydı aklımıza böyle şeyler getiremeyeceğimizi söyleyebilecek değilim. Gedney'in cesedini çadır beziyle örtmüş, orada öylece kalakalmışken bir ses duymaya başladık ya da belki bilincine vardık — bunlar, dağ rüzgârının iniltiyle estiği kentten aşağıya indiğimizden bu yana duyduğumuz ilk seslerdi. Duymaya alışık olduğumuz, dünyevi bir ses olmasına rağmen, bu ırak ölüm diyarında duyabileceğimiz bilinmedik her türlü grotesk tondan daha beklenmedik ve irkiltici geldi bize — kozmik uyum algımızı bir kez daha altüst etti.

Duyduğumuz, Lake'in otopsi raporunun yıldız başlı yaratıklara atfettiği –ve harap olmuş sinirlerimizin kamptaki dehşet görüntülerinden buraya geldiğimizden bu yana her rüzgâr sesinde duyar olduğu– o geniş yelpazeli tuhaf melodik ıslık olsa, içinde bulunduğumuz tarihöncesi ölü âlemle cehennemi bir uygunluk gösterecekti. Çağlar öncesinden gelen bir ses çağlar öncesinden kalma bir mezar kente uygundur. Ama bu ses, Antarktika'nın her türlü yaşam formuna kapalı olan bu iç kısımlarında

öylesine yersizdi ki bizi iliklerimize dek sarstı. İşittiğimiz, kutup güneşinin çağlar süren ketumluğunun doğurduğu olağanüstü sert koşullarda, bir kadim dünya dehşetinin gizemli sesi değildi. Tersine, Victoria Toprakları açıklarında denizde ve McMurdo Boğazı'ndaki kampımızda geçirdiğimiz günlerde çokça alıştığımız, öyle sıradanlaşmış ve normal bir sesti ki şimdi bizimle alay eder gibiydi; onu bu yıkıntılar arasında duymak tüylerimizi gerçekten diken diken etti. Uzatmayayım — penguenlerin biraz boğuk ciyaklama sesiydi bu.

Boğuk ses, çıktığımız koridorun neredeyse tam karşısına düşen buzul altı bölgeden, o zifiri karanlık uçurumla dipsiz kuyuya giden diğer tünel doğrultusundan geliyordu. O yönde –yüzeyine kadim ve istisnasız bir cansızlığın hâkim olduğu bir diyarda– canlı bir su kuşunun varlığının tek bir açıklaması olabilirdi; dolayısıyla, önce bu sesin gerçek olup olmadığını anlamaya çalıştık. Gerçekti, tekrar tekrar duyuyorduk, bazen birden fazla kuş bağırıyor gibiydi. Sesin kaynağına gidebilmek için molozları temizlenmiş geçitlerden birine girdik; gün ışığını bir kez daha arkamızda bırakınca –bu kez kızaklar üzerindeki çadır bezlerinden tiksintiyle aldığımız yeni kâğıtlarla– yeniden işaret bırakmaya başladık.

Zemini kaplayan buzlar bir süre sonra yerini bir kez daha döküntü ve süprüntülere bıraktığında sürükleme izlerine benzer izler görür olduk; hatta Danforth bir kere şimdi tam olarak tarif edemeyeceğim, ama son derece belirgin bir ize rastladı. Penguen çığlıklarının geldiği yön, pusulamız ile haritalardan anladık ki, kuzeydeki tünel girişi yönüydü. Önümüzde zemin ve bodrum seviyelerinde köprüsüz, açık bir yol uzandığını görmekten memnun olduk. Haritaya göre tünel girişi piramit şeklinde büyük bir yapının bodrum katındaydı; uçaktaki keşfimizden hatırladığımız kadarıyla bu yapı oldukça iyi korunmuştu. Yol boyunca tek fenerimizin ışığı artık alıştığımız geleneksel kabartmaları aydınlattı ama hiçbirini incelemek için durmadık.

Birdenbire önümüzde kocaman beyaz bir yaratık belirdi. Panikle ikinci fenerimizi de açtık. Son merakımızın bir an için dahi olsa eski endişelerimizi, bizi beklemesi muhtemel tehlikeleri handiyse unutturması inanılacak gibi değildi. Erzaklarını silindir kulede bırakan diğerleri, yeraltı denizine indikten sonra dönmeyi planlamış olmalıydılar; bizse sanki onlarla karşılaşma riski yokmuş gibi her türlü temkinliliği elden bırakmıştık. Neyse ki, karşımızda beliren bu beyaz paytak şey iki metreye yakındı ama kesinlikle "diğerlerinden" biri değildi. Diğerleri daha iriydi, daha koyu renkliydi; kabartmalar, sualtında kullandıkları dokunaç benzeri organlarının alışılmadık yapısına karşın karada hızla, zorlanmadan ilerleyebildiklerini gösteriyordu. Gene de ödümüz patlamıştı. Bir anlığına da olsa neredeyse diğerlerinin uyandırdığı korkudan beter ilkel ve keskin bir korkuydu hissettiğimiz. Ama beyaz yaratık yandaki geçitten, kendisini o boğuk ciyaklama sesiyle çağıran iki türdeşine doğru uzaklaşınca boş yere korktuğumuzu anladık. Eninde sonunda bir penguendi gördüğümüz — kocamandı, bilinen kral penguenlerinin en büyüklerinden bile büyük bir türdü; albino ve kör olduğundan daha da korkunç görünüyordu, ama penguendi işte.

Yaratığı geçitte takip edip iki fenerimizi de bizimle hiç ilgilenir görünmeyen kayıtsız üçlüye tuttuğumuzda, hepsinin aynı büyük, kör ve albino türden olduğunu gördük. Boyutları bize Eskiler'in kabartmalarında tasvir edilen bazı arkaik penguenleri anımsattı; belli ki kabartmalarda gördüğümüz türden evrilmiş, soğuklar gelince çekildikleri daha sıcak iç kesimlerin karanlığında pigmentasyonlarını da görme yetilerini de yitirmişlerdi. Şu an yaşadıkları yerin, aradığımız dipsiz ve engin kuyu olduğundan bir an bile şüphe edemezdik; kuyunun sıcaklığını ve yaşanabilirliğini koruduğunun bu kanıtı bizde hem büyük bir merak hem de en rahatsız edici duyguları uyandırdı.

Bu kuşların normalde yaşadıkları alandan bu denli uzağa gelmelerinin nedeni ne olabilirdi? Devasa ölü ken-

tin genel durumu ve sessizliği orasının hiçbir zaman, örneğin mevsimlik bir kuluçka alanı olmadığını açıkça gösteriyordu; üçlünün bizi umursamazlığı da "diğerlerinin" onları korkutup kaçırmış olabileceği ihtimalini ortadan kaldırır görünüyordu. Acaba diğerleri etleri için bu hayvanlara saldırmış olabilir miydi? Penguenlerin, köpeklerin nefret ettikleri o iğrenç kokudan rahatsız olacaklarını düşünmek de zordu, çünkü Eskiler'le yıllar yılı birlikte yaşadıklarını görmüştük — bu daha sonra alıştıkları kuyu hayatında da, Eskiler türünü sürdürebildiği sürece, aynı şekilde yaşamış olmalıydılar. Bir kez daha içimizde alevlenen bilim aşkıyla fotoğraflarını çekemediğimize bin pişman, bu görülmemiş yaratıkları ciyaklamalarıyla baş başa bıraktık ve ulaşılabilirliği kanıtlanmış olan, yönünü yer yer rastladığımız penguen izleriyle kolaylıkla bulabildiğimiz karanlık uçurumla yeraltı denizine doğru ilerlememize devam ettik.

Çok geçmeden uzun, alçak ve ilginçtir ki, duvarlarında kabartma süslemeler olmayan bir koridor boyunca dik bir inişe geçtiğimizde, sonunda tünelin ağzına yaklaştığımıza inandık. Yolda iki penguenin daha yanından geçmiştik, şimdi önümüzdekilerin sesini duyuyorduk. Koridor birden büyük bir açıklığa çıkınca ister istemez bir an nefesimizi tuttuk — bu alan yerin derinlerinde mükemmel bir yarım daire şeklindeydi. Çapı otuz, yüksekliği on beş metre kadardı. Çevresinde biri dışında hepsi alçak görünen bir dizi geçit bulunuyordu. Geçitlerden biriyse yüksekliği neredeyse on beş metreyi bulduğundan simetriyi bozuyordu. Koca kara ağzı esner gibi açılmış bizi bekleyen bu geçit o dipsiz kuyuya açılan geçitti.

Çatısı eski zamanların göksel kubbelerini hatırlatacak şekilde oyulmuş bu geniş yarımkürede birkaç albino penguen paytak adımlarla yürüyordu — oradaydılar ama görmüyorlar ve umursamıyorlardı. Grotesk girişi söveli ve lentolu kara tünel dik bir açıyla aşağıya doğru iniyordu. Esrarlı ağzından içeriye girer girmez ılık bir

hava akımı, hatta sanıyorum bir ölçüde buhar karşıladı bizi; aşağıdaki uçsuz bucaksız kuyunun, koca dağların ve üzerlerinde gördüğümüz bal peteklerinin penguenlerden başka ne tür canlılara ev sahipliği yaptığını merak ettik. Acaba zavallı Lake'in başlangıçta volkanizmayla açıklamaya çalıştığı, bizimse taş surlarla kaplı zirvelerde bizzat gördüğümüz pus, yerküre çekirdeğinin bilinmeyen bölgelerinden yeraltı olukları aracılığıyla kıvrıla kıvrıla yükselen buharlardan kaynaklanıyor olamaz mıydı?

Tünele girdiğimizde –en azından başlangıçta– hem enin hem de boyun yaklaşık dört buçuk, beş metre olduğunu gördük; zemin, duvarlar ve kemerli tavan artık alıştığımız şekilde, çok büyük kaya parçaları üzerinde çalışan taş ustalarının elinden çıkmaydı. Duvarlarda çok kalabalık olmamakla birlikte, geç dönemin dekadan üslubunda geleneksel süslemeli kartuşlar göze çarpıyordu; genel yapı da kabartmalar da çok iyi korunmuştu. Zemin, üzerinde dışarıya çıkan penguenlerle içeriye giren diğerlerinin izlerini taşıyan pek ince bir döküntü örtüsü dışında temizdi. İlerledikçe sıcaklık artıyordu; bu yüzden kalın giysilerimizin düğmelerini açmaya başladık. Aşağıda gerçekten volkanik bir oluşum var mıydı, güneşsiz deniz sıcak mıydı, bunları merak ediyorduk. Kısa bir süre sonra işlenmiş taşlar yerini doğal ve ham kayalara bıraktı; tünelin boyutları ve şekli hâlâ aynıydı. Yol boyunca değişen meyil bazı yerlerde öyle dikleşiyordu ki zemine basamak işlevi gören oyuklar açılmıştı. Elimizdeki haritalarda çizilmemiş yan geçitler gördüğümüz de oldu: Hiçbiri dönüş yolunu karıştırmamıza neden olacak denli geniş değildi; ayrıca, o zifiri karanlık uçurumdan bu yana gelen istenmedik yaratıklarla karşılaşacak olursak bunlara saklanabilirdik. O yaratıkların tarifi imkânsız kokusu çok belirgindi. Öğrendiklerimizin ışığında bu tünele dalmanın aptalca olduğuna, hatta canına susamak olduğuna şüphe yoktu ama bilinmeyenin çekiciliği pek çok insanın tahmin edebileceğinden çok daha baştan çıkarıcıdır — ta başında

bizleri, herkesin kendi kaderine terk ettiği bu ıssız kutba getiren de buna benzer bir çekimdi. İlerlerken birkaç penguen daha gördük ve ne kadar yolumuz kaldığını tahmin etmeye çalıştık. Kabartmalardaki tasvirler bize uçuruma yaklaşık bir buçuk kilometre kala dik bir yokuştan aşağı inmeye başlayacağımızı düşündürmüştü ama artık ölçeklere tam olarak güvenemeyeceğimizi anlamıştık.

Beş yüz metre kadar sonra o tarifsiz koku iyice keskinleşti; önünden geçtiğimiz yan geçit girişlerine dikkat ediyorduk. İzlediğimiz tünelin girişinde gördüğümüz buhar yoktu şimdi; nedeni de kuşkusuz artık sıcak havanın soğuk havayla karşılaşmıyor oluşuydu. Sıcaklık sürekli artıyordu. Kısa bir süre sonra bir kenara atılmış, fena halde tanıdık malzemelerden oluşan bir yığın gördüğümüzde bu kez şaşırmadık. Yığında gene Lake'in kampından alınmış kürkler ve çadır bezleri göze çarpıyordu; bu kez bu kumaşların nasıl tuhaf yerlerinden kesildiğini incelemek için durmadık. Bu noktadan sonra yan geçitlerin sayıları artmaya başladı, boyutları da daha büyüktü. Yüksek zirvelerin yamaçlarında bal peteği gibi görünen bölgeye gelmiş olduğumuza karar verdik. O tarifsiz kokuya daha az rahatsız edici olmayan yeni bir koku karışmaya başlamıştı şimdi — neyin kokusu olduğunu çıkaramadık ama çürüyen organizmaların kokusunu hatırlatıyordu, belki bilinmeyen bir tür yeraltı mantarından geliyordu. Sonra birden kabartmalarda görmediğimiz için beklemediğimiz bir şey oldu; tünel genişlemeye başladı — genişleyerek düz zeminli, yirmi-yirmi beş metre uzunluğunda, on beş metre genişliğinde eliptik ama doğal görünümlü bir mağaraya dönüştü. Alanda gizemli karanlıklara açılan çok sayıda geniş yan geçit göze çarpıyordu.

Mağara doğalmış gibi görünse de, iki fenerimizle dikkatlice bakınca yanda bulunan petek duvarlarının kasten yıkılmasıyla oluşturulduğu sonucuna vardık. Duvarlar kabaydı, kemerli yüksek tavan sarkıtlarla doluydu ama taştan zemin düzlenmiş ve her türlü dökünti ile süprün-

tüden temizlenmişti; toz bile yoktu pek. Aslına bakılırsa, bizim geldiğimiz tünel dışında, diğer geniş geçitler de molozsuz görünüyordu; salt bizim tünelin temizlenmemiş olduğunu görmek şaşırtıcıydı. O tarifsiz kokuya eklenen yeni pis koku burada öylesine baskındı ki öncekini alamıyorduk bile. Temiz, handiyse pırıl pırıl zeminiyle bu yer bize, o ana dek tanık olduğumuz tüm dehşetengiz şeylerden daha korkutucu, daha afallatıcı geldi.

Hemen önümüzdeki geçidin düzgünlüğü ve oradaki penguen dışkılarının çokluğu, boyutları birbirine yakın geçit girişlerinden hangisine yönelmemiz gerektiği meselesini açıklığa kavuşturmuş oldu. Gene de artık döküntü ya da toz üzerindeki izler bize yol gösteremeyeceğinden, ileride yolu karıştırmamız ihtimaline karşı, yeniden arkamızda kâğıt parçaları bırakmaya başladık. İlerlemeye devam ederken fenerlerden birinin ışığını tünel duvarlarında şöyle bir dolaştıracak olduk — ve geçidin bu tarafındaki kabartmaların müthiş farklılığını görünce bir an donakaldık. Bu tünelleri inşa ettikleri dönemde Eskiler'in sanatındaki gerilemeyi kuşkusuz biliyorduk; biraz önce geçtiğimiz yollarda arabesklerdeki zayıf işçiliği de görmüştük pekâlâ. Ama mağaraya benzer kısmı geçtikten sonra vardığımız bu daha derin bölgede açıklayamayacağımız büyüklükte bir fark vardı — sanatsallığa olduğu kadar esasa ilişkin de bir farklılıktı bu; estetikte şimdiye dek gözlemlediğimiz gerileme hızını kimsenin bekleyemeyeceği ölçüde aşan, vahim, kökten bir düşüşe bakıyorduk.

Bu yeni ve yozlaşmış sanat kaba ve hoyrattı, ayrıntı inceliği hiç yoktu. Bu kabartmalar daha önceki bölgelerde gördüğümüz kartuşlarla aynı hat üzerinde uzanıyordu, ama oymalar çok daha derindi, kabartmaların yüksekliğiyse duvar yüzeyi seviyesine ulaşmıyordu. Danforth bu ikinci tür kabartmaların, ilkinin silinip üzerine yapılmış olabileceğini düşündü. İkinci tür kabartmalarda da geleneksel öğelerin olduğu söylenebilirdi: Eskiler'in beşli matematik anlayışına uygun kaba sarmallar ve açılar hemen

göze çarpıyordu. Öte yandan bu, geleneğin devamından çok bir parodisini andırıyordu. Tekniğin ardında yatan estetik duygusuna, ne olduğunu çıkaramadığımız bütünüyle yabancı bir unsurun karışmış olduğu düşüncesini zihnimizden atamadık — Danforth'a göre eski kabartmaları kazıyıp yerine yenisini koyan da işte bu yabancı unsurdu. Eskiler'in sanatı olarak görmeye alışageldiğimiz şeye hem benziyordu bu yeni sanat, hem rahatsız edici ölçüde farklıydı; aklıma sürekli Roma sanatına öykünen hantal Palmira kabartmaları geliyordu. En karakteristik kartuşlardan birinin tam altında, kullanılmış bir fener pili bulunca bizden önce diğerlerinin de bu kabartmaları fark etmiş olduklarını anlamış olduk.

Bunları inceleyecek zamanımız olmadığından, biraz bakmakla yetinip yolumuza devam ettik; gene de sık sık fenerimizi duvarlara tutup süslemelerde daha başka önemli farklılıklar olup olmadığına göz atıyorduk. Böyle bir şey göremedik; öte yandan, düz zeminli yan geçitlerin sayısı arttığından kabartmaların sayısının azaldığı dikkatimizden kaçmadı. Artık penguenler de azalmıştı ama bir ara çok uzaklardan, derinlerde bir yerlerden koca bir penguen korosunun ciyaklamalarını belli belirsiz duyar gibi olduk. O açıklanamaz yeni kokunun keskinliği artık midemizi kaldıracak seviyeye ulaşmıştı; diğer tarifsiz kokuyu da hâlâ belli belirsiz alıyorduk. İleride bir kez daha buharların yükseldiğini gördük; bu, hem ısıda yeniden büyük bir farkla karşılaşacağımızın hem de o devasa kuyunun güneşsiz kıyılarının yakınımızda olduğunun habercisiydi. Sonra ansızın, önümüzde uzanan temizlenmiş yolun üzerinde bir şeyler olduğunu gördük –bu kez kesinlikle penguen değildi bunlar– yolumuzu tıkayan engelin hareketsiz olduğundan emin olunca ikinci fenerimizi de yaktık.

11. Bölüm

BİR KEZ DAHA sözler boğazıma takılıyor, devam etmek istemiyorum. Şimdiye dek alışmış olmam, katılaşmam gerekirdi ama öyle deneyimler, öyle tanıklıklar var ki, insanda iyileşmeyecek yaralar açıyor, bellek tetiklendiğinde o ilk dehşeti tüm canlılığıyla yaşatan bir duyarlılık bırakıyor. Önümüzdeki yolda bir şeyler gördük demiştim; şunu da eklemeliyim, tam o anda hem o yeni pis koku birden yoğunlaştı, hem de bizden önce gelen diğerlerinin iğrenç kokusunu daha net alır olduk. Yaktığımız ikinci fener önümüzde yatan engelin ne olduğunu açıkça gösterdi. Uzaktan bile zararsız olduklarını görebildiğimiz için, ya da diyelim, bize en fazla zavallı Lake'in kampındaki korkunç yıldız mezardan çıkardığımız altı örnek kadar zarar verebileceklerini görebildiğimiz için onlara yaklaşma cesareti gösterebildik.

Mezardan çıkardığımız örnekler gibi bunlar da tam parça değillerdi — içinde yüzdükleri kıvamlı, koyu yeşil sıvı kamptaki örneklere kıyasla çok kısa bir süre önce parçalandıklarını ortaya koyuyordu. Önümüzde yalnızca dört yıldız başlı var gibi görünüyordu; oysa Lake'in raporlarına bakarsak başta sayıları sekizdi. Onları bu durumda bulmayı hiç beklemiyorduk. Burada, karanlıkta nasıl bir mücadele yaşanmıştı?

Penguenlerin, tehdit algıladıklarında toplanıp vahşice gagaladıklarını biliyordum; uzaktan da muhtemelen yuvalarından gelen sesleri net bir şekilde duyuyorduk artık. Yıldız başlıları tehdit olarak algılayıp peşlerine mi düşmüşlerdi acaba? Ama gözlerimizin önündeki manzara bunu doğrular nitelikte değildi: Penguenlerin gagaları Lake'in incelediği bu çok sağlam dokularda, yakınlaştıkça daha iyi seçebildiğimiz bu korkunç zarara yol açamazdı. Ayrıca bu iri, kör kuşlar hiç de saldırgan görünmüyorlardı.

Peki, öyleyse, yıldız başlılar arasında bir kavga çıkmış da ortada görünmeyen diğer dördü kendi türdeşlerini mi katletmişti? Eğer durum buysa, diğerleri neredeydi? Yakında olabilirler miydi? Bizim için doğrudan bir tehlike oluşturuyorlar mıydı? Doğrusunu söylemek gerekirse artık biraz gönülsüz, bu yeşil göl içindeki yığına yavaş yavaş yaklaşırken kaygıyla o temiz yan geçitlerin her birine göz gezdirdik. Yıldız başlılar arasında nasıl bir sorun çıktıysa, penguenleri de ayaklandırmış, onların normalde yaşadıkları alandan kaçmalarına neden olmuştu. Penguenlerin yuvası olabilecek bir şey görmemiştik şimdiye kadar; uzaktan sesini duyduğumuz işte bu yuvaydı herhalde, kavga da oraya yakın bir yerde çıkmış olmalıydı. Belki de, diye düşündük, delice bir kovalama yaşanmıştı ve kaçan grup kızaklara ulaşmaya çalışırken yakalanıp öldürülmüştü. İnsan kapkaranlık uçurumun yakınlarında, o korkunç yıldız başlı yaratıkların, ciyaklayarak kaçışan penguenler arasında vermek zorunda kaldıkları mücadeleyi handiyse gözünün önüne getirebiliyordu.

Dediğim gibi, yolumuzun üstünde yatmakta olan o parçalanmış şeylere yavaşça, gönülsüzce yaklaştık. Keşke yanlarına hiç gitmeseydik; keşke kabalıkları ve ilkelliklerıyle kendilerinden önce gelen sanatı alaya alır gibi görünen kabartmaları, yağ dökülmüş gibi parlayan zeminiyle o korkunç tünelden gerisingeri, var gücümüzle koşarak

kaçsaydık — kaçsaydık da gördüğümüz şeyleri görmeseydik, kaçsaydık da bize bir daha rahat nefes aldırmayacak o görüntüler kazınmasaydı belleklerimize!

İki feneri de önümüzdeki yığına tutmuştuk; böylelikle asıl eksikliği görebildik. Hırpalanmış, ezilmiş, yer yer bükülmüş ve yırtılmışlardı, ama asıl ortak noktaları başlarının olmamasıydı. Duyargalı yıldız başların hiçbiri yerinde değildi; yaklaşınca başların kesilmek yerine korkunç bir şekilde yırtıldığını, belki ısırılarak ya da emilerek koparıldığını anlamış olduk. İğrenç kokulu koyu yeşil kanları büyük bir göl oluşturmuştu, ama kan kokusunu şimdi çok daha keskin olan yeni, tuhaf koku bastırıyordu. Bu ikinci kokunun kaynağını ancak iyice yakından bakınca anlayabildik — anladığımız anda da Danforth kötücül, kaba ve ilkel kabartmalarla dolu o kadim kemerli tünelde yankılanan, isterik bir çığlık koyverdi. Eskiler'in bundan yüz elli yıl önce, Permiyen dönemdeki tarihlerini anlatan kabartmaları hatırlamıştı.

Açıkçası ben de kendimi zor tutmuştum, çünkü o ilkel kabartmaları ben de görmüş, şimdi parçalanmış ve başsız yatan Eskiler'in üzerinde gördüğüm tiksinç balçığı kabartmalarda resmetmeyi başaran sanatçının hünerine irkilerek hayran kalmıştım — korkunç Shoggothlar'ın bıraktığı balçıktı bu, hatırlıyordum, Shoggothlar verdikleri büyük savaşta düşmanlarının başlarını emerek koparırken tasvir edilmişlerdi. Çağlar önce olup bitmiş, çoktan tarihin sayfalarına gömülmüş olayları da anlatsalar kan dondurucu kabartmalardı bunlar. Shoggothlar da, yaptıkları da hiçbir insanın görmemesi, tasvir etmek zorunda kalmaması gereken şeylerdi. *Necronomicon*'un deli yazarı Shoggothlar'ın bu dünyada var olmadıklarında, uyuşturucu etkisi altında düş görenlerin hayallerinden ibaret olduklarında ısrar ediyordu. Her türlü biçime girebilen, her uzva sahip olabilen, her işi görebilen biçimsiz

protoplazma –birleşip ayrışan yapış yapış hücreler– dört buçuk metrelik, sonsuz esnek, hamurumsu, lastiğimsi küreler –telkinle idare edilen, kentler inşa eden köleler– gittikçe kontrolden çıkan, gittikçe akıllanan, gittikçe her şeyi taklit edebilir olan korkunç yaratıklar! Yüce Tanrım! Nasıl bir delilik bu kâfir Eskiler'i böyle şeyler yaratıp kullanmaya itmişti?

Danforth'la o başsız bedenleri kaplayan, sadece hastalıklı bir imgelemin hayal edebileceği iğrençlikte bir koku yayan –ve eski kabartmaların üzerine kazınmış nokta kümeleri üzerinde de gördüğümüz– ışıltılı, mide bulandırıcı kara balçığa baktıkça, o kozmik korkuyu ta iliklerimizde hissettik. Bu kez korktuğumuz, kendilerini kurtaran diğer dörtlü değildi — çünkü artık bize zarar verebileceklerini düşünemiyorduk. Zavallı iblisler! Aslında kötülük olsun diye kötülük yapmış değillerdi. Bir başka çağın, bir başka düzenin yaratıklarıydılar. Doğa onlara acımasız bir oyun oynamıştı, –delilik, düşüncesizlik ya da acımasızlıkla bu ölü ya da uykuya yatmış, çorak buz diyarını kazmaya yeltenecek insanlara da aynı oyunu oynayacaktı belli ki– Eskiler için trajik bir eve dönüş hikâyesiydi bu. Aslında vahşi diyemezdik onlara — ne suçları vardı? Bilinmeyen bir devrin soğuğuna uyanmışlar, çılgınlar gibi havlayan kürklü dört ayaklıların ve muhtemelen aynı derecede çılgın görünen, tuhaf aletli maymunsuların saldırısı karşısında şok içinde kendilerini savunmaya çalışmışlardı... Zavallı Lake, zavallı Gedney... ve zavallı Eskiler! Eninde sonunda onlar da bilim adamıydı — bizim yapmayacağımız ne yapmışlardı ki? Tanrım, o ne zekâ, ne medeniyet, ne cesaretti! Akrabaları ve ataları gibi akıl almaz düşmanlarla karşılaşmışlardı! Işınsı mıydılar, bitki türünden miydiler, hilkat garibeleri miydiler, yıldız dölü mü — her ne olurlarsa olsunlar, onlar da bir anlamda insandılar!

Bir zamanlar yamaçlarındaki mabetlerinde ibadet ettikleri, eğrelti ağaçları altında gezindikleri buzul dorukları aşıp gelmişlerdi. Kentlerini kendi lanetine gömülmüş halde, ölü bulmuşlardı; tıpkı bizim gibi uygarlıklarının son kabartmalarına bakmışlardı. Hiç görmedikleri o karanlık kuyudaki türdeşlerine ulaşmaya çalışmışlardı — peki ne bulmuşlardı? Danforth'la gözlerimizi, o balçık içindeki başsız bedenlere, arkalarındaki duvarda üzerine gene aynı balçıktan sıvanmış nokta kümelerine dikmiş orada öylece dururken işte bunları düşündük –uçurumları penguenlere yuva olan o zifiri karanlık sualtı Kiklop kentindeki hayatta kalma savaşında kimin galip geldiğini anlamıştık– tam o sırada Danforth'ın isterik çığlığını yanıtlarcasına, kötücül, soluk bir sis kıvrılarak yükselmeye başladı.

O korkunç balçığı ve başsız bedenleri görmenin şoku bizleri dondurmuş, sessiz, hareketsiz heykellere dönüştürmüştü; o anda birbirimizin neler düşündüğünü biliyorsak, sonradan konuştuğumuz için. Bize orada çağlar boyu kalmışız gibi gelmişti, ama aslında o halde ancak on, on beş saniye durmuş olmalıyız. Kötücül, soluk sis arkasından biri itiyormuş gibi bize doğru ilerlemeye başlamıştı — hemen ardından, önceki bütün planlarımızı bir yana atmamıza yol açan bir ses duyduk. Ses bizi olduğumuz yere mıhlayan büyüyü de bozmuştu. Ciyaklayarak karmaşa içinde kaçışan penguenlerin arasından, geldiğimiz yolu izleyerek, kente doğru delice bir koşu tutturduk; buzların altına gömülü taş koridorlardan yuvarlak açıklık alana, o kadim spiral rampadan yukarı, açık havaya ve gün ışığına ulaşıncaya kadar da durmadık.

Bu yeni ses bize yapmak istediğimiz her şeyi unutturmuştu, çünkü duyduğumuz, zavallı Lake'in otopsi raporlarında ölü sandığımız o şeylere atfettiği sesti. Sonradan ısrarla söylediği gibi, Danforth da buz seviyesinin üstündeki o sokak köşesinde tam olarak bu sesi duymuştu.

Dahası, uçaktayken mağaraların orada ikimizin de işittiği melodik rüzgâr sesine de inanılmaz ölçüde benziyordu. İzlenimlerim artık Danforth'ınkilerle iç içe geçtiği için böyle düşünüyor olabilirim, ama çocukça görünme riskini göze alarak bir şey daha söyleyeyim. Eseri elbette ikimiz de okumuştuk, bu da aynı yoruma varmamızı kolaylaştırdı ama bunu ilk hatırlatan Danforth oldu: Poe'nun bir asır önce *Arthur Gordon Pym*'i yazarken kullanmış olabileceği gizli kaynaklar nelerdi? Okuyanlar hatırlayacaktır, bu fantastik öyküde Antarktika'da, ürpertici bölgenin derinliklerinde birtakım devasa kar kuşları hiç durmadan, ne anlama geldiği bilinmeyen ama son derece önemli ve aynı zamanda korkutucu olan bir sözü yineleyip dururlar çığlık çığlığa: "*Tekeli-li! Tekeli-li!*" İlerleyen beyaz sisin ardından duyduğumuzu düşündüğümüz ses de işte tam buydu — yelpazesi geniş, melodik bir ıslıkla.

Daha üç nota ya da üç hece duymamıştık ki var gücümüzle kaçmaya başladık. Eskiler'in hızını bildiğimizden, katliamdan kurtulup da çığlığımızı duyunca peşimize düşecek herhangi bir yıldız başlının gerçekten istese bizi kolaylıkla yakalayabileceğini biliyorduk. Bununla birlikte, genelde saldırgan yaradılışta olmayışlarını, şimdiye dek sergiledikleri muhakeme yeteneklerini düşününce, yakalasalar dahi bilimsel merakları nedeniyle canımızı bağışlayacaklarını umduk. Nihayetinde, bizden korkmadıkları sürece bize zarar vermek için bir nedenleri de yoktu. Tünellerde saklanmak bu durumda beyhude olacağından, koşarken fenerimizle arkamıza bakmayı da ihmal etmedik ve böylelikle sisin seyrelmeye başladığını fark edebildik. Sonunda yıldız başlıların yaşayan, sağlam bir örneğini mi görecektik? Bir kez daha o sinsi, melodik ıslık sesini duyduk — "*Tekeli-li! Tekeli-li!*" Arayı açabildiğimizi anladığımızdan, peşimizdekinin yaralı olabileceğini düşündük. Gene de yaratığın başka bir şeyden kaçmak-

tansa, Danforth'ın çığlığını izlediği açıktı; bu yüzden risk almadık. Tereddüt edecek zamanımız yoktu. Tasavvuru Eskiler'den bile çok zorlayacak, kâbuslardan çıkma o diğer yaratıkların –kuyu kenti fethedip uçuruma açılan tünellerde kıvrılarak ilerleyen, duvarlarına yeni kaba kabartmalar yapmak üzere karaya öncüler gönderen o kokuşmuş balçıklı protoplazmanın– nerede olduğuna dair hiçbir fikrimiz yoktu; muhtemelen yaralanmış –ve belki de türünün son temsilcisi olan– Eski'yi yeniden yakalanma tehlikesine ve meçhul bir yazgıya terk ediyor olabileceğimizi düşünmek yüreğimizi derinden yaraladı.

Tanrı'ya şükür hız kesmedik. Kıvrılarak ilerleyen sis yine yoğunlaşmış, hızlanmıştı; biraz önce arkamızda bıraktığımız penguenlerse, biz yanlarından geçerken görece sakinken, şimdi görülmemiş bir panikle çığlık çığlığa ciyaklamaya başlamışlardı. Sonra bir kez daha o sinsi, geniş yelpazeli ıslık sesini duyduk — "*Tekeli-li! Tekeli-li!*" Yanılmıştık. Yaratık yaralı değil, diye düşündük o zaman, katledilmiş türdeşlerini ve duvardaki cehennemden çıkma balçıklı yazıyı görünce durdu herhalde. Duvara kazınmış o şeytanca mesajın ne olduğunu hiç öğrenemeyeceğiz — ama Lake'in kampındaki mezarlar bizlere Eskiler'in ölülerine ne denli saygı gösterdiklerini göstermişti. Artık hesapsızca kullandığımız fenerimiz, sonunda önümüzde, pek çok farklı geçide açılan eliptik mağarayı aydınlattı. Doğrudan bakılmadıklarında dahi kendilerini hissettiren o ilkel ve korkutucu ikincil kabartmalardan kurtulduğumuza sevindiğimizi hatırlıyorum. Bu çok geçitli alana çıktığımızda, belki de takipçimizi kandırabileceğimizi düşündük. Alanda birkaç kör, albino penguen vardı ve peşimizdekinin onları tarifsiz bir paniğe sevk ettiği kolaylıkla görülüyordu. Fenerlerimizi bize gereken en az ışığı verecek şekilde kısar ve salt önümüze doğru tutar, dehşetten ciyaklayıp duran penguenlerin arasına

karışırsak, penguenlerin sesi ayak seslerimizi bastırır, gittiğimiz yönü gizler, belki peşimizdekini de yanlış yola sevk ederdi. Bu noktadan sonra artık tünellerin zemini temiz değildi, gene döküntü ve süprüntü doluydu ve kıvrılan, girdaplanan sis içinde tünelleri birbirinden ayırmak handiyse imkânsızlaşmıştı. Işığa pek de ihtiyaç duymadıklarını bilsek de Eskiler için bile böyle olacağını düşündük. Aslında telaşla yanlış yola biz saparız diye de çok korktuk. Dosdoğru ölü kente dönmek istiyorduk. Bal peteği yamaçlarda kaybolmanın sonuçlarını düşünmek bile korkunçtu.

Sonuçta yeraltı mağaralarından tek parça çıkmayı başarmamız bizim doğru yoldan sapmadığımızın, takipçimizinse yanlış bir yola girdiğinin kanıtı. Penguenler tek başlarına bizi kurtaramazlardı, ama sisle birleşince bir anlamda öyle oldu. O kıvrılıp duran buharları doğru anlarda bir arada tutan salt talihin cömertliğiydi, çünkü buharlar sürekli yer değiştiriyor, bazı anlar sis handiyse açılır gibi oluyordu. Gerçekten de duvarlarına ikinci kabartmalar yapılmış tünellerden çıkıp kendimizi eliptik mağaraya atmadan saniyeler önce sisler bir an için açıldı; böylelikle de fenerlerimizi kısıp penguenlerin arasına karışmadan önce takipçimizi sadece bir anlığına, ilk ve son kez görmüş olduk. Penguenlerle birlikte sisin bizi koruması talihin cömertliğiydiyse bu an da onun tam tersiydi, çünkü o bir anlık görüntü bir daha yakamızı bırakmayacak, asla kurtulamayacağımız bir korku saldı yüreğimize.

Dönüp son bir kez arkamıza bakmaya bizi iten belki de kaçanın takipçisinin kim ve nerede olduğunu anlamak için yaptığı, atalarımızdan kalma bir içgüdüydü, ya da belki duyularımızdan birinin dayattığı bilinçaltı bir soruya yanıt arama refleksiydi. Her şeyimizle ve yalnızca kaçmaya odaklanmışken ayrıntıları anlamamız ve analiz etmemiz söz konusu bile olamazdı; gene de, beyin hücrelerimizin istemsizce burun deliklerimizin ilettiği mesajın

kaynağını çözmeye yönelmiş olması muhtemel. Beynimize o anda iletilen sorunun ne olduğunu daha sonra kavradık — o başsız bedenleri kaplayan kokuşmuş balçıktan kaçışımız ve ardından takipçimizin peşimize düşmesi beraberinde doğru koku sıralamasını getirmemişti. Parçaları yere saçılmış bedenlerin çevresinde de o yeni, açıklanamaz iğrençlikteki koku gene baskındı, ama biz ilerledikçe bu kokunun, yerini yıldız başlılara atfettiğimiz diğer tarifsiz ve pis kokuya bırakması gerekirdi. Bu olmamıştı — tersine, daha iğrenç olan yeni koku kaçışımız boyunca her yeri kaplamış gibiydi ve dahası ilerledikçe yoğunlaşmıştı.

Dışarıdan, Danforth ile aynı anda dönüp bakmışız gibi görünmüştür herhalde ama birimizin edimi diğerininkini tetiklemiş olmalı. Dönerken ikimiz de sonuna kadar açık fenerlerimizi bir anlığına dağılan sise doğru tuttuk; neden bilmiyorum, belki panikle görebileceğimiz her şeyi görme yönünde ilkel bir ihtiyaçtı bu, belki de daha az ilkel olmayan, ama en az diğeri kadar bilinçsiz bir çabayla penguenlerin arasına karışmadan önce takipçimizin gözlerini kamaştırmayı denedik. Ne büyük yanlış yaptık! Ne Lut Peygamber'in karısı, ne Orfeus* o son bakışın bedelini bu kadar ağır ödemiştir. Hemen ardından gene aynı geniş yelpazeli ıslık sesini duyduk — "*Tekeli-li! Tekeli-li!*"

O gün gördüklerimizi birbirimize bile itiraf edecek durumda değildik. Gördüğümüz şeyi olduğu gibi tarif edecek gücüm hâlâ yoksa da, elimden geleni yapmalıyım. Ama kullanabileceğim, okuyucuya ulaşabilecek hiçbir sözcük gerçekte gördüklerimizin korkunçluğunu aktarmaya yetmeyecek. Gördüğümüz, bilincimizi öylesine sakatladı ki,

---

* Orfeus: Yunan mitolojisinde Orfeus'un, karısını yeraltındaki ölüler ülkesinden kurtarabilmek için yapması gereken, yeryüzüne çıkana kadar dönüp onun yüzüne hiç bakmamaktır. Orfeus yolculuklarının sonuna kadar bunu başarsa da, yeryüzüne çıkmadan hemen önce merakına engel olamaz ve bu nedenle eşini sonsuza dek kaybeder. (ç.n.)

fenerlerimizi kısmayı nasıl başardık, ölü kente giden yolu nasıl tutabildik, hiçbir fikrim yok. Bunları yapabilmemizi sağlayan salt içgüdü olmalı — aklın yapabileceğinden daha iyi yaptı bu işleri. Ve içgüdü bizi kurtardı desek bile, çok ağır bir bedel ödedik. Akıldan geriye pek bir şey kalmadı elimizde.

Danforth'ın sinirleri bütünüyle boşalmıştı; yolun geri kalanında yarı sarhoş bir halde, benim dışımda herkesin delilik olarak göreceği bir söz dizisini isterik bir şekilde tekrarladığını anımsıyorum. O tiz ses, penguenlerin ciyaklamaları arasında, önümüzde uzanan kemerli koridorlarda –ve şükürler olsun ki– artık boş olan arka koridorlarda yankılanıyordu. Danforth sayıklamalarına, kaçmaya başladığımızda başlamış olamaz — yoksa hâlâ hayatta, can havliyle kaçar durumda olamazdık. Sinir sistemi tepkileri bir an farklı işlemiş olsaydı başımıza gelecekleri düşününce tüm bedenimi ürpertiler sarıyor.

"Güney İstasyonu – Washington İstasyonu – Park Street İstasyonu – Kendall – Central – Harvard..." Zavallı adam Boston-Cambridge metro hattında bildiği durakların adlarını sayıp duruyordu; kilometrelerce uzaktaki evimiz New England'ın huzurlu topraklarından adlardı bunlar, ama bu ritüel bana evi hatırlatmadığı gibi, ne yazık, delice de gelmemişti. Sadece dehşet vericiydi, çünkü Danforth'ın zihninde nasıl iğrenç, nasıl kahredici bir şeyle bağlantılı olduğunu anlıyor, aynı korkuyu iliklerimde hissediyordum. Arkamıza dönüp baktığımızda, incelen sis içinde inanılmaz korkunç bir varlık görmeyi beklemiştik, ama ne görmeyi beklediğimize ilişkin bir fikrimiz vardı en azından. Gerçekte gördüğümüzse –çünkü sis bir anlığına gerçekten de dağılmıştı– bundan bütünüyle farklı bir şeydi, ölçülemeyecek derecede daha çirkin, çok daha mide bulandırıcıydı. Şu fantastik roman yazarımızın "asla ol-

maması gereken şey"inin somutlaşmış haliydi.* Anlayabileceğinizi düşündüğüm, aklıma gelen en yakın benzetme, hızla gelişini istasyondan gördüğünüz bir metro treni olabilir — o koca karanlık önyüz, üzerindeki tuhaf renkli ışıklarla, yeraltının bilinmeyen derinliklerinden fokurdayarak sökün ediyor, bir piston silindiri nasıl doldurursa o da dev oyuğu öyle dolduruyordu.

Ama bir istasyonda değildik. Karabasanlardan çıkma, kıvranan, fokurdayan o iğrenç kara irin dört buçuk metrelik kovuğunun her köşesini kaplayarak sızarken, doğaüstü bir hız kazanmış halde, önündeki sisi yoğunlaştırıp iterken rayların üzerindeydik. O şey de metro treni değildi; trenden düşünülemeyecek kadar daha korkunç, çok daha büyük, anlatılmaz derecede daha iğrenç bir şeydi — protoplazma kabarcıklarının oluşturduğu biçimsiz, kötücül bir irin yığını; üzerinde sayısız geçici gözün şekillenip kaybolduğu, tünelin her köşesini dönenip devrilip duran yeşil-kara irin kesecikleriyle dolduran, çılgına dönmüş penguenleri ezip geçen, görülmemiş habislikte bir yılan gibi kayarak yoluna çıkan her döküntüyü süpüren bir irin yığını. O tekinsiz ıslık bu dehşetengiz ilerleyişe eşlik ediyordu –"*Tekeli-li! Tekeli-li!*"– işte o anda anladık, o şeytani Shoggothlar'ın –Eskiler'in yalnızca yaşam değil, aynı zamanda düşünce ve biçimlendirilebilir uzuvlar verdiği Shoggothlar'ın– nokta kümeleriyle yazılan dilden başka dil bilmeyen Shoggothlar'ın kendi sesleri de yoktu; onlar yalnızca eski efendilerinin seslerini taklit edebilirlerdi.

* "Asla olmaması gereken şey" sözleriyle Lovecraft, "Cthulhu'nun Çağrısı" öyküsü için yarattığı ve ahtapot, ejderha, insan karışımı olarak betimlediği korkunç, devasa yaratığa gönderme yapmaktadır. (ç.n.)

12. Bölüm

DANFORTH'LA o büyük yarımküre alana çıkışımızı, Kiklop duvarlı odalar ve koridorlardan ölü kente varışımızı hatırlıyoruz, ama anılarımızın hepsi salt düş parçaları gibi: Bilinçli eylem anısı yok, bedensel zorlanma anısı yok, ayrıntı yok. Sanki zamanın, neden sonuç ilişkisinin, bilinen yönlerin olmadığı bulanık bir diyar ya da boyutta uçuyormuşuz gibi... Geniş, yuvarlak alana çıktığımızda gri akşam ışığı bizi biraz kendimize getirdi ama kızakların yanına gidip zavallı Gedney ile köpeğe bakmadık. Artık o ikisinin buzlar içinde eşi görülmemiş bir anıt mezarı var; umuyorum dünyanın sonu geldiğinde de bozulmamış, rahatsız edilmemiş halde orada yatıyor olurlar.

İnce plato havasında hızla koşmamızın neden olduğu o müthiş yorgunluk ve nefes darlığını ilk kez döne döne çıkan rampada hissettik, ama oracığa çöküp kalma korkusu bile, güneşin ve göğün normal dünyasına ulaşmadan durmamızı sağlayamazdı. Geçmişin gömülü çağlarını koşarak ardımızda bırakışımızın, bulunduğumuz yere uygun düşen bir tarafı vardı; on sekiz metrelik silindir taş yapıdan nefes nefese yukarıya çıkarken geriye dönüp baktığımızda o ölü ırkın ustalıklı erken dönem tekniğiyle yapılmış, uzayıp giden görkemli kabartmalarını gördük — Eskiler'in bundan elli milyon yıl önce yazdığı vedasıydı bu bize.

Sonunda yapının tepesine ulaştığımızda kendimizi yuvarlanmış koca taş bloklardan bir yığının üzerinde bulduk; batıda yapının daha üst kesimleri, doğudaysa başka yıkıntıların ardından yüce dağların kara kara düşünür gibi görünen zirveleri yükseliyordu. Gece yarısının alçak kutup güneşi yıkıntılar arasındaki boşluklardan kızıl kızıl bakarken, uzanıp giden bildik kutup coğrafyası içinde kâbus kentin kadimliği ve ölgünlüğü daha bir göze çarpıyordu. Üstümüzdeki gök çalkantılı, yanardöner buz buharlarından uçsuz bucaksız bir örtüydü, soğuk yaşamsal organlarımızı sımsıkı kavrıyordu. Can havliyle kaçarken içgüdüsel olarak yapıştığımız malzeme çantalarımızı bitkince bir kenara yaslayarak kalın giysilerimizin düğmelerini yeniden ilikledik. Önümüzdeki yol uzundu: Bu yığından aşağıya inecek, çağlar öncesinden kalma kentin taş labirentinden geçip uçağımızın bizi beklediği yamaca yürüyecektik. Yerkürenin o gizli ve kadim uçurumunun karanlığından kaçış nedenimiz üzerine hiç konuşmadık.

On beş dakikadan kısa bir sürede, aşağıya indiğimiz – eskiden muhtemelen bir taraça olan– dik yokuşa vardık; şimdi bu, yamaca çıkmak için kullanacağımız yokuştu. Yukarıda dağınık yıkıntıların ilerisinde uçağımızın büyük, kara gövdesini seçebiliyorduk. Yokuşun yarısına geldiğimizde biraz soluklanmak için durup aşağıda –bilinmez batıya doğru– uzanan, akıl almaz şekillerdeki taş yapıların oluşturduğu o fantastik labirente baktık. Yeni günün bu ilk saatlerinde gökyüzündeki puslar biraz dağılmış, doğrusu yükselmişti; zirvelerde hareketli buz buharları nihai şeklini vermekten çekindikleri bir desen oluşturuyor gibiydiler.

Grotesk kentin ardında, beyaz ufka doğru, düşsel zirveleri gül rengi batı göğüne uzanan büyülü ve mor dağ hattı yükseliyordu. Işıldayan dağ eteklerinin ortasında tarihi platoyu görebiliyorduk; kurumuş nehrin yatağı platoyu düzensiz, kara bir kuşak gibi boydan boya kesiyordu. Bir an manzaranın doğadışı kozmik güzelliği karşısında ağzımız açık, öylece kalakaldık ama hemen sonra bir kez daha adını koyamadığımız bir korkunun sürünerek ru-

humuzu kavrayışını hissettik. Çünkü uzaklardan büyülü görünen bu mor dağ sırası o yasak toprakların dehşetengiz dağlarından başka bir şey olamazdı — dünyanın en yüksek zirveleriydi bunlar ve dünyanın en büyük kötülüklerinin kaynağını, tarifsiz dehşetleri ve Arkeyen gizemleri barındırıyorlardı, artık inanıyorduk buna. Haklarındaki gerçeği yazmaya cesaret edemeyenler, buralardan mümkün olduğunca uzak durmuşlar ama düşlerinde de dualarında da kurtulamamışlardı. Dünya canlılarının hiçbirinin ayak basmadığı bu toprakları sadece geceleri kutup düzlüklerinden görülen tuhaf ışıklar ziyaret ediyordu — ve hiç kuşkusuz kadim efsanelerin kaçamak sözlerle geçiştirdiği iğrenç Leng platosunun ötesinde yatan Soğuk Bozkır'daki o korkunç Kadath öykülerinin de kaynağıydı bu dağlar.

İnsanlık öncesinden kalma kentteki harita ve çizimler doğruyu söylüyorsa, bu gizemli mor hatla aramızda en az beş yüz kilometre vardı. Gene de, karlar üzerinde yükselen o büyülü dik zirveleri, bilinmeyen göklere doğru uzanan ürkütücü, yabancı bir gezegenin keskin dişli devasa ağzı gibi görünüyordu. Demek, yükseklikleri düşünebildiğimiz her şeyin ötesindeydi — açıklanamaz kazalarda çıldıran pilotların son nefeslerinde sayıkladıkları hayaletler dışında kimsenin çıkamayacağı ince atmosfer katmanlarına ulaşıyor olmalıydılar. Onlara bakarken, şimdi kurumuş olan o büyük nehrin bu dağların lanetli yamaçlarından neler getirdiğinin ipuçlarını veren kabartmaları geldi aklıma — kabartmalarında her şeyi açıkça resmetmekten kasten kaçınan Yüce Eskiler'in korkularında mantığın payı ne kadardı, deliliğin payı ne kadardı acaba? Bu lanetli yerlerin kuzey ucunun Kraliçe Mary Toprakları sahillerinin yakınlarına geldiğini düşündüm; Sir Douglas Mawson'ın o anda bu topraklara bin beş yüz kilometre uzaklıkta keşif gezisinde olduğunu hatırladım. Ve Sir Douglas'la adamlarının kendilerini koruyan sahil şeridinden ötesine her ne nedenle olursa olsun bakmaması için dua ettim. Gerilmiş sinirlerimle aklımdan geçenler böyle şeylerdi işte — Danforth'ın durumuysa benimkinden bin beterdi.

Yıldız şeklindeki büyük yıkıntıyı geçip uçağımıza yaklaşırken içimizdeki korku biraz yatışmış, yerini önümüzde yükselen sıradağları aşma endişesine bırakmıştı; bu dağlar kuşkusuz mor dağlar kadar azametli değildi, ama gene de yeterince göz korkutucu bir engeldi. Doğuya doğru köşeli yapı kalıntılarıyla kaplı ürkütücü kara yamaçlar yükseliyor, bir kez daha bize Nicholas Roerich'in o tuhaf Asya tablolarını anımsatıyordu. O dehşet verici şekilsiz balçığın iğrenç ilerleyişini aklımıza getirince, rüzgârın o kötücül melodik ıslık sesiyle estiği mağara ağızlarının üzerinden uçma düşüncesi bizi paniğe sevk etti. Dahası, doruklardan bazılarında –zavallı Lake'i başlangıçta yanlışlıkla volkanizma tespitine iten– sisi görebiliyorduk şimdi. Kıl payı kaçışımızda ardımızda bıraktığımız benzer sis henüz çok canlıydı zihnimizde; bilinmez dehşetleri içinde barındırdığından kuşku duymadığımız o dipsiz kuyuyu ensemizde hissederek ilikle-rimize kadar ürperdik.

Uçağımız iyi durumdaydı; kalın uçuş kürklerimizi apar topar üstümüze geçirdik. Danforth hiçbir sorunla karşılaşmadan motoru çalıştırdı. Karabasan kenti üzerinden sorunsuz yükseldik. Altımızda o kadim Kiklop duvarları onları ilk gördüğümüzde olduğu gibi uzanıp gidiyordu; rüzgârı ölçebilmek için yükselip hafifçe yana yattık. Yüksek irtifada türbülansa neden olabilecek bir hareketlilik varmış gibi görünüyordu; zirvelerdeki buz tozu bulutları şekilden şekile giriyordu, ama geçidin bulunduğu yükseklik olan yedi bin üç yüz metrede hava seyre gayet elverişli çıktı. Keskin zirvelere yaklaştığımızda rüzgârın çıkardığı ıslık sesi iyice belirginleşince Danforth'ın kumandalardaki ellerinin titrediğini gördüm. Pilotlukta amatör de olsam, zirveler arasındaki en tehlikeli yolda kumandanın bende olması daha iyi olacaktı; el hareketleriyle yerlerimizi değiştirmemiz gerektiğini işaret ettiğimde Danforth karşı çıkmadı. Tüm becerimi ve kendime hâkimiyetimi konuşturmaya hazırlanarak –zirvelerdeki pusa bakmayı kati olarak reddederek– ve o korkunç ıslık sesini duymamak için, kulaklarımda Odysseus'un adamlarının Sirenler sahilinden kaçar-

ken kullandıkları balmumu tıkaçlardan olmasını dileyerek gözlerimi geçidin ötesinden görünen kızıl göğe diktim.

Ama ıslık sesi yükselince, pilotluk görevinden azat ettiğim Danforth kendine hâkim olup sükûnetini koruyamadı. Bir arkamızda kalan o korkunç kente, bir önümüzdeki mağaralarla, köşeli yapı kalıntılarıyla dolu yamaçlara, bir yan tarafımızda uzanan o kasvetli kar ve taş yapı denizine, bir yukarıya, grotesk bulutların oynaştığı göğe bakıyordu. Tam geçitten sağ salim geçmeye çalışırken, işte tam o anda, öyle çılgınca bir çığlık koyverdi ki bir an için pilot koltuğunda tüm dikkat ve kontrolüm dağıldı; şans eseri, panikle durumu kurtarmasaydım kesin bir felakete sürüklenecektik. Birkaç saniye içinde kendimi toplamayı ve sonunda geçitten güvenle geçmeyi başardım — ama korkarım, Danforth bir daha asla eskisi gibi olmayacak.

Danforth'ın o delice çığlığı atmasına neyin neden olduğunu anlatmayı reddettiğini söylemiştim — şu anki ruhsal çöküntüsünün asıl nedeninin bu son gördüğü şey olduğundan ne yazık ki eminim. Sıradağların güvenli tarafına ulaşıp kampımıza doğru alçalmaya başladığımızda, rüzgârın ıslıkları ve motorun gürültüsü üzerinden bağırarak kırık dökük de olsa konuşmaya çalıştık, ama söyleyebildiklerimizin çoğu unutmak istediğimiz o korkunç kent hakkında bir daha asla konuşmamakla ilgiliydi. Şunda anlaşmıştık: İnsanların bazı şeyleri bilmemesi daha iyidir, anlamadıkları şeyler üzerine konuşmayı severler çünkü — Starkweather-Moore keşif gezisini ya da gelecekteki olası keşif girişimlerini engelleme zorunluluğu duymasam bugün bile anlatmazdım bunları. İnsanlığın huzuru ve güvenliği için, yerkürenin karanlık, ölü köşelerinin, el değmemiş derinliklerinin olduğu gibi bırakılması mutlak bir zorunluluktur; uyuyan anormallikleri uyandıramayız, kâbuslardan çıkma dehşetengiz yaratıkların inlerinden çıkıp yeni, acımasız fetihlere açılmasına izin veremeyiz.

Danforth'ın söylediği tek şey, o son gördüğü korkunç şeyin bir serap olduğuydu. Bana dedi ki, gördüğü, deliliğin mağaralarındaki köşeli yapılarla, kötülük ve dehşet-

le dolu bal peteği mağaralarla, içlerindeki sisle ilgili bir şey değilmiş; Eskiler'in pek korktuğu ve her ne pahasına olursa olsun uzak durduğu, batıya doğru uzanan o mor dağların ötesinde, zirvelerde oynaşan bulutların fantastik ve şeytani görüntüsüymüş onu dehşete düşüren. Gördüklerinin yaşadığı onca stresin doğurduğu bir hayal olması, hatta ölü dağ kentinin, bir gün önce Lake'in kampına giderken gördüğümüz yansımasına benzer bir başka yansıma olması çok mümkün, ama Danforth'a öyle gerçek görünmüş ki hâlâ etkisinden kurtulamadı.

Danforth arada bazen hâlâ kopuk kopuk sözcükler sayıklıyor sorumsuzca; "kara kuyu", "kemerli mağara", "protoShoggoth", "beş kanatlı penceresiz yapılar", "tarifsiz silindir", "bilge Pharos", "Yog-Shoggoth", "kadim beyaz hamur", "uzayın rengi", "kanatlar", "karanlıktaki gözler", "aya giden merdiven", "başlangıçta olan, ebedi olan, ölümsüz olan" gibi sözler, akla hayale gelmeyecek başka saçmalıklar dökülüyor dudaklarından, ama kendine geldiğinde böyle şeyler hiç görmediğinde ısrar ediyor; bunların yalnızca erken yaşlarında okuduğu tuhaf, korkutucu kitaplardan kalan kırık dökük anılar olduğunu söylüyor. Danforth gerçekten de üniversite kütüphanesinde kilit altında tutulan o eski, kurt yeniği *Necronomicon* baskısını eline alıp da sonuna dek okumuş pek az kişiden biri.

Sıradağların arasından geçerken yükseklerdeki gökte hava puslu ve çalkantılıydı; ben pilot koltuğundaydım, o sırada zirvelere bakamadım ama orada da girdaplanan buz tozunun şekilden şekile girdiğini tahmin edebiliyorum. Çalkalanıp duran bulut katmanlarının uzaktan gelen görüntüleri nasıl yansıtabildiğini, çarpıtabildiğini, büyütebildiğini bildiğimden geri kalanı da pekâlâ imgelem tamamlayabilir, diyorum — Danforth da bu çılgınca sözleri ancak eski okumalarını hatırlama fırsatı bulduktan sonra sayıklamaya başladı. Bir anlık bakışta o kadar çok şey görmesi beklenemez zaten.

Uçakta attığı delice çığlığı, kaynağını çok iyi bildiğim tek bir korkunç sözün tekrarından ibaretti: "*Tekeli-li! Tekeli-li!*"

MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 213

Yirminci yüzyıl başı. Bilim ve teknik büyük sıçramalarla ilerliyor. İnsanlık dünyada keşfedilmemiş nokta, bilinmeyen olgu bırakmamaya kararlı. Bu sırada, Miskatonic Üniversitesi'nden jeolog William Dyer, bilim dünyasını Antarktika'ya yönelik bir bilimsel keşif seferinden vazgeçirmek üzere kaleme sarılır. Dyer, bilimsel inceleme yapmak üzere 1930 yılında bölgeye gitmiş gruptan geriye dönebilen iki kişiden biridir. Kutbun ücra yörelerine yaptıkları keşif seferi tarihin, jeolojinin, biyolojinin ve mantığın tek tek iflas ettiği bir dehşet dalgasına dönüşmüştür. Antarktika'da göklere uzanan sıradağlar arasında insanlığı bekleyen tehlike ne olabilir? Dyer akıntıya karşı kürek çekerek, akıl almaz olanı insanlığa anlatmaya çalışır. H. P. Lovecraft'ın son dönem yapıtlarından *Deliliğin Dağlarında*, yazarın engin düş gücünün bir sentezi gibidir. Bu düş gücünün yarattığı çeşitli karakterler ve yaratıklar buzulların arasında ürpertici oyunlar oynamak üzere bir araya gelirler.

HOWARD PHILLIPS LOVECRAFT (1890-1937): ABD'nin Providence kentinde dünyaya gelen H. P. Lovecraft erken ölümüne rağmen fantastik, korku ve bilimkurgu öyküleriyle edebiyat dünyasına damgasını vurdu. Henüz altı yaşında ilk şiirlerini, on üç yaşında ilk novellasını yazan Lovecraft amatör edebiyat yayınlarında yapıtlarını yayımlamayı sürdürdü, giderek özgün bir kurgu evreni oluşturmaya başladı. Yapıtlarında tarih, paleontoloji, jeoloji gibi disiplinleri ustalıkla kullanan yazar, dönemin egemen anlayışı olan insanmerkezliliği karşısına aldı. Bu nedenle Lovecraft'ın yapıtlarında insanın bütün bir evren karşısındaki acziyeti teması özel bir yer tutar. Yazar özellikle 1926 yılından itibaren *The Call of Cthulhu* (1926; Cthulhu'nun Çağrısı), *The Colour out of Space* (1927; Gökten Düşen Renk), *The Case of Charles Dexter Ward* (1928; Charles Dexter Ward Vakası) gibi kurgularıyla yankı uyandırdı. Oldukça zor bir yaşam geçiren Lovecraft ömründe şöhreti göremese de bugün rock şarkılarından sinemaya kadar pek çok alanda işlenen öyküleriyle dünya popüler kültüründe vazgeçilmez bir yer edinmiştir.

9 786254 294594